

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2009 om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 26 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2008.

Efter förslag av finansutskottet och yttrande från miljö- och jordbruksutskottet har riksdagen genom beslut den 19 november 2008 fastställt utgiftsramen för utgiftsområde 20 till 5 337 628 000 kr år 2009. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstildelning på anslag och bemyndiganden. Motioner med förslag om andra anslagsbelopp än vad regeringen föreslagit avstyrks, liksom motionsyrkanden med förslag till nya anslag m.m. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har, med hänvisning till sina respektive förslag för utgiftsområdet, inte deltagit i utskottets beslut om tilldelningen på anslag. I stället redovisar dessa partier sina ställningstaganden i varsitt särskilt yttrande. I betänkandet finns också en reservation.

Miljö- och jordbruksutskottet har gjort en fördjupad uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört om den genomförda uppföljningen. Utskottet har även gjort en ny uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för år 2009 vad gäller havsmiljö och följt upp resultatredovisningen för klimatområdet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört i avsnittet om resultatredovisning för havsmiljö och klimat.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Uppföljning och analys av resultatredovisning m.m.	8
Fördjupad uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet	8
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat	10
Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.	12
Inledning	12
1:1 Naturvårdsverket	13
1:2 Miljöövervakning	14
1:3 Åtgärder för biologisk mångfald	15
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	18
1:5 Miljöforskning	19
1:6 Kemikalieinspektionen	20
1:7 Internationellt miljösamarbete	21
1:8 Stockholms internationella miljöinstitut	21
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	22
1:10 Klimatanpassning	22
1:11 Miljöbilspremie	23
1:12 Havsmiljö	24
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	25
1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	26
1:15 Hållbara städer	26
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	28
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	28
Förslag till nya anslag m.m.	29
Utskottets ställningstagande	32
Övriga motionsförslag	33
Reservation	36
Nedskräpning av hav och stränder, punkt 4 (s, v, mp)	36
Särskilda yttranden	37
1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (s)	37
2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (v)	39
3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (mp)	41
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	45

Propositionen	45
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	46
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets förslag till beslut om anslag för år 2009 inom utgiftsområde 20	50
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2009 inom utgiftsområde 20	51
<i>Bilaga 4</i>	
Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet – sammanfattning	53
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat	58
<i>Bilaga 6</i>	
Miljömålsseminarium	85
<i>Bilaga 7</i>	
Bilder från miljömålsseminariet	133
 <i>Tabeller</i>	
Tabell 1: Utgiftsutvecklingen för anslag 1:12 Havsmiljö	66
Tabell 2: Utgiftsutvecklingen för några anslag (miljoner kronor)	69
Tabell A: Indikatorer för uppföljning av havsmiljöområdet avseende miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Ingen övergödning samt Ett rikt växt- och djurliv	80

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Fördjupad uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet**

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört om genomförd uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet.

2. **Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat**

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört i avsnittet om resultatredovisning för havsmiljö och klimat.

3. **Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.**

a) Bemyndiganden

Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under 2010–2012,

2. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 280 000 000 kr efter 2009,

3. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 100 000 000 kr efter 2009,

4. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2010–2012,

5. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:12 Havsmiljö besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kr under 2010–2015,

6. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 400 000 kr under 2010–2013,

7. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 800 000 kr under 2010–2012,

8. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr för 2010, högst 450 000 000 kr för 2011 och högst 450 000 000 kr för 2012–2014.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 20 punkterna 1–8.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för 2009 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt utskottets förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 20 punkt 9.

c) Motioner rörande anslag m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Fi270 yrkandena 78–80, 2008/09:MJ220, 2008/09:MJ250, 2008/09:MJ301, 2008/09:MJ304, 2008/09:MJ336, 2008/09:MJ358, 2008/09:MJ382, 2008/09:MJ420, 2008/09:MJ421, 2008/09:MJ486 yrkande 1, 2008/09:MJ487, 2008/09: MJ491 yrkande 1, 2008/09:MJ493 yrkandena 1, 2, 11, 13 och 20–22 samt 2008/09:N316 yrkande 4.

4. Nedskräpning av hav och stränder

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ278 och 2008/09:MJ418.

Reservation (s, v, mp)

5. Miljöstylningsrådet

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ488.

Stockholm den 27 november 2008

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s)¹, Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Bengt-Anders Johansson (m), Ann-Kristine Johansson (s)², Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s)³, Sven Gunnar Persson (kd), Rune Wikström (m), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp)⁴, Aleksander Gabelic (s)⁵, Helén Pettersson i Umeå (s)⁶, Karin Granbom Ellison (fp), Jacob Johnson (v)⁷ och Dan Nilsson (s)⁸.

¹⁻⁸ Avstår från ställningstagande under punkt 3.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2009 om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (prop. 2008/09:1). Utskottet behandlar också 26 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2008 med anknytning till budgeten, vilka återfinns i *bilaga 1*. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i *bilaga 2*. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag återfinns i *bilaga 3*.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård är indelat i två områden – Miljöpolitik och Miljöforskning. Området *Miljöpolitik* omfattar frågor som rör naturvård och biologisk mångfald, klimat, vatten- och luftvård, sanering och efterbehandling av förorenade områden, avfall, miljöskydd, miljöövervakning, miljöforskning, kemikaliekontroll, meteorologi, hydrologi och oceanografi, hållbara städer samt internationellt miljösamarbete. Verksamheten vid Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ingår i området. Vidare hör Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfonden och Miljöstyrningsrådet till området. Området *Miljöforskning* omfattar forskning inom utgiftsområde 20, främst forskning om miljö och samhällsbyggande vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) men också forskningsverksamheten vid Naturvårdsverket och Stockholm Environment Institute (SEI).

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att göra en fördjupad uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet. Uppföljningen har publicerats i serien *Rapporter från riksdagen (2008/09:RFR3)*. En sammanfattning av uppföljningen redovisas i *bilaga 4*. Utskottet har även gjort en uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för år 2009 vad gäller havsmiljö och klimat. Uppföljningen återfinns i *bilaga 5*.

Utskottet anordnade den 5 juni 2008 i samarbete med Miljömålsrådet ett offentligt seminarium om den fördjupade utvärderingen av arbetet med att nå Sveriges 16 miljö kvalitetsmål. Vid seminariet, som nedtecknades stenografiskt, presenterades resultaten från Miljömålsrådets andra samlade utvärdering av huruvida miljö målen kommer att nås inom utsatta tidsramar (Miljömålsrådets utvärdering av Sveriges miljö mål 2008). Anteckningar, program och dokumentation från seminariet återfinns i *bilagorna 6 och 7*.

Den 14 oktober 2008 uppvaktade Svenskt Friluftsliv utskottet för att informera om organisationens friluftspolitiska program och finansieringen av friluftsverksamheten.

Den 20 november 2008 uppvaktade Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden utskottet angående resurser för biologisk mångfald.

Utskottets överväganden

Uppföljning och analys av resultatredovisning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad utskottet har anfört med anledning av den fördjupade uppföljningen av statens insatser inom havsmiljöområdet. Riksdagen godkänner även vad utskottet anfört om regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat.

Fördjupad uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet

Bakgrund

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen behandlat frågor som rör havsmiljön och uppmärksammat ett antal olika problem. Inom havsmiljöområdet har under senare år ett stort antal utredningar genomförts, och ett antal olika utredningsinsatser pågår för närvarande. Ett antal propositioner med bäring på havsmiljöfrågor har dessutom aviserats av regeringen.

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 21 februari 2008 att följa upp och utvärdera statens insatser inom havsmiljöområdet. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Uppföljningen har inriktats på att beskriva de insatser som görs samt vilka resultat och konsekvenser som hittills har kunnat konstateras för havsmiljön. I uppföljningen har även ingått att studera samverkan mellan olika myndigheter, systemen för uppföljning och utvärdering samt hur det internationella samarbetet ser ut.

Syftet med uppföljningen har varit att ge utskottet ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen, beredningen av motioner och den aviserade havsmiljöpropositionen. Utskottet har beslutat att publicera rapporten (2008/09:RFR3). En sammanfattning av rapporten redovisas i bilaga 4 i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar i likhet med uppföljnings- och utvärderingsgruppen att en lång rad åtgärder har vidtagits under en följd av år, men att många problem i havsmiljön kvarstår. Dessutom har ett stort antal utredningar genomförts och förslag till åtgärder tagits fram.

Ett flertal åtgärder har genomförts i syfte att minska övergödningen av haven. Utsläppen av övergödande ämnen har minskat till följd av insatser inom bl.a. kommunal avloppsrening och jordbruk. Uppföljningen visar att problemen med övergödning och syrefria bottenar trots detta kvarstår. Utskottet gör samma bedömning som gruppen i fråga om att det är viktigt att

närmare studera de problem som har framkommit i uppföljningen samt att fortsättningsvis följa upp och utvärdera resultaten av anläggande av våtmarker och kantzoner.

Halterna av flera kända miljögifter har minskat till följd av bl.a. skärpt kemikalielagstiftning, men uppföljningen visar att det ändå finns problem med redan förorenade områden och nya utsläpp. Utskottet vill i likhet med gruppen lyfta fram problemen med båtottenfärger, nya miljögifter och läkemedelsrester, liksom behovet av att arbeta för minskad giffantvändning i samhället. Uppföljningen visar vidare att insatser mot utsläpp av olja och marint avfall har gett delvis positiva resultat. Problem kvarstår dock i Östersjön och Västerhavet, delvis på grund av bristande efterlevnad av regelverket. Utskottet gör samma bedömning som gruppen i fråga om att det är viktigt med ett internationellt regelverk men också att höga krav ställs nationellt.

Utskottet konstaterar att situationen för flera fiskbestånd är kritisk, varför det är viktigt att fortsatt uppmärksamma fiskets konsekvenser för havsmiljön och att vidta nödvändiga åtgärder. Utskottet vill i likhet med gruppen lyfta fram problemen med utkast av fisk och arbetet med barlastvatten och konstaterar att olika aktörer har riktat kritik mot den gemensamma fiskepolitiken.

Uppföljningen visar att arbetet med marint områdesskydd har gått långsamt men att antalet marina naturreservat m.m. nu ökar. Utskottet konstaterar vidare att en ökande exploatering av kusten sker trots strandskyddet och att havsmiljöfrågor ofta inte kommer in i den fysiska planeringen.

Utskottet konstaterar att den nu pågående havsmiljöinsatsningen har riktat myndigheters och andras fokus mot tillståndet i havsmiljön. Samtidigt som aktörerna är positiva till att havsmiljöfrågor uppmärksammas riktas viss kritik mot delar av satsningen, bl.a. skarpsillsutfiskningen. Utskottet anser i likhet med gruppen att det är för tidigt att bedöma hur relevant kritiken är.

Uppföljningen visar att myndigheternas insatser inom havsmiljöområdet styrs av olika mål och att styrningen av vissa myndigheter upplevs som otydlig. Utskottet vill i likhet med gruppen framhålla vikten av långsiktig styrning samt förbättrat samarbete och samverkan mellan de olika aktörerna. Kunskapen om havsmiljön och om de olika åtgärdernas effekter är begränsad, bl.a. eftersom uppföljningsinsatser inte prioriteras och det finns oklarheter i den marina miljöövervakningen. Utskottet vill avslutningsvis också framhålla vikten av fortsatt internationellt samarbete i havsmiljöfrågor.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört med anledning av den fördjupade uppföljningen av statens insatser inom havsmiljöområdet.

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat

Bakgrund

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Riksdagen har beslutat att koppla totalt 16 övergripande nationella miljö-kvalitetsmål till det övergripande målet för miljöpolitiken. Hösten 2007 genomförde utskottet en uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen vad gäller havsmiljöområdet med avseende på miljö-kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. På utskottets förslag godkände riksdagen vad utskottet anfört. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har i år gjort en ny uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för år 2009 vad gäller havsmiljö och dessutom följt upp regeringens resultatredovisning för klimatområdet. Gruppen har i sin analys utgått från miljömålen och de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport redovisas i bilaga 5 i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att läget är allvarligt vad gäller både havsmiljön och klimatet. För båda områdena går utvecklingen åt fel håll trots att de svenska utsläppen minskar. Fortsatta insatser är därför nödvändiga.

När det gäller resultaten av statens insatser för havsmiljön hänvisar utskottet till den fördjupade uppföljning som gruppen har genomfört (se föregående avsnitt). Utskottet vill även hänvisa till den fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser som utskottet genomförde 2007 (Uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet, 2007/08:RFR3). Av dessa uppföljningar framgår bl.a. att tillståndet för våra hav är fortsatt dåligt, trots att åtgärder för att förbättra havsmiljön har vidtagits sedan flera år tillbaka. Åtskilliga problem kvarstår i både Östersjön och Västerhavet, inte minst vad gäller övergödning, miljögifter och biologisk mångfald.

Beträffande statens insatser för klimatet delar utskottet gruppens bedömning att klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. Mot den bakgrunden är det enligt utskottets bedömning viktigt att regeringen löpande följer upp och utvärderar de åtgärder som görs inom klimatområdet samt årligen redovisar och analyserar uppnådda resultat till riksdagen.

Insatser för havsmiljön styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna inom havsmiljöområdet redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Utskottet vill liksom förra året peka på att det finns en inneboende svårighet i nuvarande målstruktur, vilken innebär att det är svårt att tillgodogöra sig en samlad resultatutveckling för ett så

övergripande område som havsmiljöområdet. Årets uppföljning har visat att samma problematik finns även för klimatområdet. Utskottet menar liksom förra året att det skulle vara värdefullt om regeringen i kommande års budgetpropositioner kunde ge en samlad resultatredovisning för miljösituationen i havet i vilken de faktorer som påverkar havsmiljön behandlas gemensamt. En liknande samlad resultatredovisning bör även göras för klimatområdet.

Utifrån den redovisning som görs i budgetpropositionen är det enligt utskottet svårt att för både havsmiljö- och klimatområdena tydligt knyta de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön respektive klimatområdet. Utskottet vill dock påpeka att det finns utvärderingar av olika insatser, bl.a. av klimatinvesteringsprogrammen (Klimp). Det hade underlättat riksdagens arbete om resultatet av sådana utvärderingar hade redovisats.

Utskottet konstaterar att de resultat som redovisas för både havsmiljö- och klimatområdena kan härledas till insatser inom ett flertal olika områden. För att underlätta framtida resultatanalyser bör enligt utskottets mening relevanta indikatorer tas fram som på ett samlat sätt kan bidra till bedömningen av hur de olika insatserna påverkar havsmiljön respektive klimatet. I detta ingår att tydligare redovisa regeringens bedömning av vad som är faktiska resultat av statens olika insatser och att relatera detta till den allmänna utvecklingen.

Utskottet har tidigare uttalat att riksdagens fortsatta analyser av redovisade resultat skulle underlättas om regeringen lämnar en egen bedömning av de olika insatserna och hur de bidrar till att nå av riksdagen beslutade mål. Detta är enligt utskottets bedömning viktigt även inom havsmiljö- och klimatområdena. Vidare vill utskottet framhålla att resultatredovisningen tydligare bör vara inriktad på resultat av de insatser som görs, t.ex. vilka effekter som åtgärdsprogram och förvaltningsplaner får för vissa arter. Utskottet vill även betona vikten av att det är möjligt att följa utvecklingen av de olika indikatorerna över åren, t.ex. i form av tabeller. En sådan redovisning skulle underlätta riksdagens analys.

Enligt utskottet är det viktigt att regeringen lämnar tydliga och ändamålsenliga resultatredovisningar som underlag inför riksdagens beredning av regeringens budgetförslag. Detta bör även fortsättningsvis i huvudsak ske årligen i budgetpropositionen. I vissa fall kan riksdagen ha behov av fördjupade resultatredovisningar. Sådana redovisningar bör lämnas av regeringen i särskilda resultatskrivelser inför riksdagens budgetberedningar. Utskottet vill påminna om att det hösten 2007 framförde att det utöver resultatredovisningen i budgetpropositionen vore värdefullt om riksdagen kunde få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet, t.ex. i form av en resultatskrivelse. Utskottet noterar att en sådan resultatskrivelse ännu inte har tagits fram.

Sedan flera år pågår ett utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning inom både riksdagen och Regeringskansliet. Utskottet har bl.a. genom sin uppföljnings- och utvärderingsverksamhet under flera år tagit en mycket aktiv del i detta arbete. Inom det miljöpolitiska området har en dialog inletts om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Det är utskottets ambition att riksdagen ska kunna ge en tydlig återkoppling till regeringen i dessa frågor. Utskottet konstaterar att regeringen i årets budgetproposition inte kommenterar de synpunkter som utskottet framförde i förra årets budgetbetänkande. Regeringen har tidigare angett att utskottets uppföljning av resultatredovisningen för havsmiljöområdet är under beredning och att den avser att återkomma till riksdagen med propositioner om havspolitik och om miljömålen. Utskottet utgår från att de synpunkter som utskottet tog upp förra året och som tas upp i årets uppföljning kommer att beaktas av regeringen i det fortsatta arbetet.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört ovan om regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat.

Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård i enlighet med vad utskottet föreslår och som framgår av bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag om medelstilldelning på anslagen. Riksdagen bifaller även regeringens förslag om bemyndiganden under detta utgiftsområde. Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med förslag om annan fördelning på anslag och om nya anslag under utgiftsområdet m.m.

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Inledning

Enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen ska riksdagen i ett och samma beslut fastställa ramarna för de olika utgiftsområdena och godkänna en beräkning av statsbudgetens inkomster. Beslutsordningen innebär att riksdagen tar ställning till dessa poster genom ett beslut. Alla förslag som avser utgiftsramar m.m. och beräkningen av statsbudgetens inkomster är sammanförda i en enda beslutspunkt, det s.k. rambeslutet. Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2008/09:FiU1) behandlat regeringens och partiernas förslag till fördelning av statsutgifterna på utgiftsområden. Betänkandet ligger till grund för riksdagens rambeslut som fattades den 19 november 2008 om statsbudgeten och utgiftsramarna för de olika utgiftsområdena nästa år

(rskr. 2008/09:46). Riksdagen har därmed ställt sig bakom ramen för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård som angivits i budgetpropositionen. Ramen för utgiftsområde 20 är 5 337 628 000 kr för år 2009.

När riksdagen fattat beslut om fördelningen av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden tas ställning till anslagsfördelningen inom respektive utgiftsområde. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. I det följande redovisas regeringens förslag avseende de olika verksamheter som ingår i utgiftsområde 20 och förslag i aktuella motioner.

1:1 Naturvårdsverket

Propositionen

Anslaget används för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inklusive verkets kostnader för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanlagen.

Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet och ska vara pådrivande och samlande i miljöarbetet. Verkets arbete ska syfta till att främja hållbar utveckling med utgångspunkt i den ekologiska dimensionen. Därvid ska de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen vara vägledande. Regeringen bedömer att Naturvårdsverket huvudsakligen uppfyller de mål som ställts.

Regeringen tillsatte år 2007 en utredning med uppdrag att ta fram ett underlag för fördjupad prövning av Naturvårdsverkets verksamhet (M 2007:02). I juni 2008 redovisades uppdraget (SOU 2008:62), och förslagen är ute på remiss till den 31 oktober 2008.

Regeringen föreslår att 336 758 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

Motionerna

I motion MJ382 delvis föreslår Vänsterpartiet att anslaget förstärks med 20 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Partiet vidhåller sitt förslag från förra årets budgetmotion angående införande av skatt på klimatpåverkande fluorerade växthusgaser (F-gaser) och uppdrag till Naturvårdsverket att hantera återförandet av 20 miljoner kronor till företag som genomför destruktion av produkter som innehåller sådana gaser. Miljöpartiet föreslår att anslaget utökas med 107 miljoner kronor för att kompensera för Naturvårdsverkets utökade arbetsuppgifter och genomföra särskilda satsningar inom ramen för de åtgärder partiet föreslår för att uppnå miljömålen (MJ486 yrkande 1 delvis).

I motion MJ358 (c) föreslås att regeringen låter utreda hur en ändamålsenlig myndighetsstruktur kan åstadkommas för att förena natur- och kulturmiljövården i Sverige. Enligt motionärerna är ett naturligt steg i arbetet för att uppnå miljömålen att låta endera av myndigheterna Riksantikvarieämbetet eller Naturvårdsverket få ett samlat ansvar för både natur- och kulturmiljöarbetet.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av 11 kap. 6 § regeringsformen följer att de statliga förvaltningsmyndigheterna lyder under regeringen, förutsatt att de inte enligt regeringsformen eller lag är myndighet under riksdagen. Det ankommer således på regeringen att bestämma förutsättningarna för dessa myndigheters verksamhet. I Styretredningens betänkande Att styra staten – regeringens styrning av sin förvaltning (SOU 2007:75) tydliggörs att det är regeringen som lämnar uppdragen till förvaltningen. Annorlunda uttryckt delegerar regeringen en del av sitt ansvar till myndigheterna. Det betyder också att regeringen inför riksdagen är ytterst ansvarig för allt som myndigheterna gör, förutom på det område där förvaltningens lydnadsplikt mot regeringen inte gäller (11 kap. 7 § RF).

1:2 Miljöövervakning

Propositionen

Anslaget används för uppföljning och rapportering knuten till miljökvalitetsmålen, för miljöövervakning, för bidrag till vissa ideella organisationer m.fl., för bidrag till projektet Swedish Water House vid Stockholm International Water Institute (SIWI) samt för bidrag till bl.a. Miljöstyrningsrådets arbete med miljökrav vid offentlig upphandling och miljöledningssystem.

Medlen till uppföljning och rapportering knuten till miljökvalitetsmålen och till miljöövervakning fördelas av Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket. Rådet fattar beslut om den nationella miljöövervakningens inriktning samt fördelar även medel till viss regional miljöövervakning. En del av anslaget används också för internationellt miljöövervakningsarbete och arbete med internationell rapportering som en följd av EG-direktiv och andra internationella åtaganden.

Den kunskap som tas fram inom miljöövervakningen och miljömålsuppföljningen är nödvändig för utvecklingen av miljömål, miljökvalitetsnormer och riktvärden samt för att utvärdera miljötillstånd och resultat av insatta åtgärder inom miljöarbetet. Miljöövervakningens resultat används också för internationell rapportering och för utveckling av förhandlingsunderlag i internationella konventioner. Vidare ger den kunskap som tas fram en mycket viktig bas för miljöforskningen.

Regeringen föreslår att 308 856 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av miljöövervakningen föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 för ramanslaget 1:2 Miljöövervakning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under perioden 2010–2012.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med 2 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag, för ökat stöd till miljöorganisationer (motion MJ382 delvis). I Miljöpartiets motion MJ486 yrkande 1 delvis föreslås en förstärkning av anslaget med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Partiets kraftfulla satsning på nya åtgärder för att nå miljömålen medför ett ökat behov av att bedöma effekten på tillståndet i miljön. Motionärerna framhåller även vikten av att tidigt uppmärksamma förändringar i miljön som kan tyda på nya problem eller samband.

1:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Propositionen

Anslaget används för insatser för bevarande och restaurering av biologisk mångfald samt bevarande, skydd, skötsel och restaurering av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får särskilt användas för

- statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag enligt förordningen (1982:840),
- ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken (1998:808) såvitt avser Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- kostnader för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden,
- kostnader för utredning, förhandling och värdering i samband med säkerställande av värdefulla naturområden,
- statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd och förvaltning av värdefulla naturområden,
- kostnader för förvaltning av skyddade områden, inklusive naturvårds- och fastighetsförvaltning,
- kostnader för artbevarande och för viltförvaltning,
- kostnader för kunskapsuppbyggnad och metodutveckling samt
- kostnader för vattenförvaltning enligt EG:s ramdirektiv för vatten.

Det övergripande internationella målet att hejda förlusten av biologisk mångfald kräver en fortsatt stark satsning på det breda arbetet med bevarande av biologisk mångfald. Än tydligare framgår att klimatförändringarnas olika effekter på naturen kommer att medföra stora påfrestningar på arter och deras livsmiljöer. Anslaget finansierar stora delar av det miljöarbetet vad gäller de naturtypsanknutna miljömålen och därmed sammanhängande insatser. EG:s i svensk lagstiftning införlivade ramdirektiv för vatten kommer under år 2009 att resultera i att åtgärdsplaner presenteras av vattenmyndigheterna. Planerna kommer att kraftfullt bidra till en förbättrad vattenkvalitet och bättre livsvillkor för arter och organismer. Ett långsiktigt statligt åtagande är grundläggande för bevarandet av en noga utvald del av den skyddsvärda naturen. Arbetet finansieras till stora delar inom anslaget.

Områdesskydd, bl.a. inrättande av naturreservat, sker genom ersättning för intrång och för inköp av mark. Anslaget finansierar även detta. Skötselåtgärder behöver i många fall vidtas för att värna och utveckla de värden som staten skyddat, och skötselarbetet har därför en fortsatt hög prioritet. Fokus på utförande ska fortsatt ligga på lokal nivå med förankring och delaktighet av markägare, entreprenörer och andra intressenter. Innovativa förvaltningsformer bör prövas med målet att bidra till lokal och regional utveckling. Ambitionen bör vara att skapa incitament för att andra aktörer i ökad utsträckning ska ta initiativ till bevarandeåtgärder. Den som vårdar mark där naturvärden utvecklats ska uppmuntras att känna delaktighet i att förvalta dessa värden för framtiden. Skyddade områden kan medföra satsningar i besöksnäringar, och lokala företagare som ansvarar för skötselåtgärder bidrar till ökad sysselsättning. Naturvärden kan därmed i ökad utsträckning bidra till lokal utveckling och arbetstillfällen.

Nuvarande delmål 1 under Levande skogar bedöms numera möjligt att uppnå inom ramen för anslagna medel. Ett avgörande skäl till detta är att en av de statliga skogsägarna nu tydligt visat att skogsskydd är en högt prioriterad fråga i verksamheten. Den överenskommelse som träffats mellan statliga Sveaskog och Naturvårdsverket innebär att 70 000 hektar utpekad skyddsvärd produktiv skogsmark avsätts som naturreservat utan ekonomisk ersättning till Sveaskog. Regeringens avsikt är att delmål 1 beträffande arealen formellt skyddad skogsmark ska nås och genom att på liknande sätt fortsätta att säkra statligt ägd skyddsvärd mark, kommer anslagna medel att i ökad utsträckning komma enskilda markägare till del och arbetet med skydd av övriga värdefulla skogsområden fortsätta med hög ambition. Arbetet med att utveckla befintliga metoder och instrument för att åstadkomma ett kostnadseffektivare områdesskydd är viktigt. Ökad kostnadseffektivitet och ökat tillvaratagande av markägarens kunskap och engagemang är centralt för en fungerande naturvård. Att skydda de värdefulla naturskogarna är angeläget, och genom de utökade möjligheter att teckna tillfälliga avtalslösningar med markägarna som Naturvårdsverket och länsstyrelserna erhållit kan snabba insatser vidtas.

Frågan om förvaltningen av de stora rovdjuren bereds inom Regeringskansliet. Regeringen avser att göra en särskild satsning redan under år 2009, bl.a. genom kompetenshöjande åtgärder inom länsstyrelserna. Regeringen föreslår att anslaget ökar med 11 miljoner kronor år 2009. För perioden 2010–2011 beräknas anslaget öka med 8 miljoner kronor per år.

Regeringen avser att under hösten 2008 presentera en proposition om förändrade strandskyddsbestämmelser. Huvuddelen av bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2009. Som ett led i regeringens strävan att förbättra den framtida hanteringen av strandskyddet föreslås att anslaget ökas med 9,7 miljoner kronor år 2009. För perioden 2010–2011 beräknas anslaget öka med 9 miljoner kronor per år. Inom anslaget beräknas ytterligare medel användas för översyn av det utvidgade strandskyddet.

Lantmäteriets arbete med en satellitbildsdatas databas finansieras över anslaget 1:12 Havsmiljö. Från och med år 2011 beräknas databasen finansieras genom överföring av 5,2 miljoner kronor från anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald till anslaget 2:4 Lantmäteriet under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik.

Den satsning med 200 miljoner kronor på havsmiljöarbete som finansierat anslaget 1:12 Havsmiljö fortgår även år 2011.

Från och med år 2009 överförs 3 miljoner kronor per år till utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, anslaget 1:4 Statens veterinärmedicinska anstalt, från anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald för sjukdomsövervakning bland vilt.

Regeringen föreslår att 1 780 997 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för områdesskydd och förvaltning av naturområden, fleråriga naturvårdsprojekt samt medfinansiering av fleråriga EU-projekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 280 000 000 kr efter år 2009.

Motionerna

Socialdemokraterna anser i motion Fi270 yrkande 79 att regeringens neddragning av anslaget för biologisk mångfald omintetgör möjligheterna att nå miljömålet Levande skogar. I motion MJ493 yrkande 22 delvis föreslår partiet i stället en förstärkning av anslaget med 50 miljoner kronor. Enligt motionens yrkande 2 kräver skyddet av skogen och den biologiska mångfalden mer långsiktiga och förtroendeskapande åtgärder. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en skrivelse om hur miljö kvalitetsmålet Levande skogar ska uppnås. Motionärerna anser att Sveaskogs avsättning av 70 000 ha skyddsvärd mark utan ersättning är ett gott, men inte tillräckligt, steg på vägen. Även Fastighetsverket bör åläggas att avsätta mark, och avsättning kan också diskuteras med Svenska kyrkan som har ett stort skogsinnehav.

Vänsterpartiet avvisar regeringens minskade anslag till området och föreslår i stället en höjning med 320 miljoner kronor. Motiveringen är att flera miljö kvalitetsmål, främst Levande skogar, ska kunna uppnås (motion MJ382 delvis). Motionärerna framhåller att naturreservat enligt flera statliga rapporter är den mest effektiva metoden för att bevara och stärka den biologiska mångfalden samt bevara ekosystemens funktioner.

I motion MJ486 (mp) yrkande 1 delvis anförs att anslaget för åtgärder för biologisk mångfald behöver höjas för att kompensera för ökande markpriser. Dessutom behöver takten höjas för att nå nuvarande miljömål. Sammantaget innebär det att Miljöpartiet föreslår en höjning av anslaget med 813 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Staten bör vara mycket restriktiv vad gäller införandet av nya naturreservat, anförs i motion MJ250 (m). Möjligheten att upplösa naturreservat som redan existerar bör förenklas, eftersom förutsättningarna inte sällan föränd-

rats. I stället för tvångsköp eller tvångsförfogande från markägaren kan staten erbjuda ett ekonomiskt stöd eller ersättningsmark, för att uppmuntra markägare att skydda och förvalta natur som staten anser vara värd att bevara.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Enligt propositionen är en viktig del i arbetet för att bevara biologisk mångfald skydd av skog. De regelverk, metoder och arbetssätt för områdeskydd som tillämpats har varit otillräckliga för att nå det mål som riksdagen satt upp. Regeringen utvecklar därför flera åtgärder och vägar för att nå miljömålet att skydda den skog som behöver skyddas. Enligt regeringen ska arbetet tillsammans med markägare stärkas. Markägarens kunskap och engagemang ska tas till vara. Flexibla skyddsformer ska utvecklas och delaktigheten i att förvalta naturvärden för framtiden stimuleras. Naturvårdsverket har fått utökade möjligheter att tillsammans med länsstyrelserna teckna tillfälliga avtalslösningar med markägarna för att skydda skyddsvärd skog. Länsstyrelserna har fått i uppdrag att verka för ökad lokal delaktighet och förankring i arbetet med områdeskydd.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har haft i uppdrag att bedöma och föreslå vilka delar av det finska programmet Metso som kan vara lämpliga att introducera i Sverige. Sveaskog och Naturvårdsverket har nyligen kommit överens om att skyddsvärd produktiv skogsmark på Sveaskogs markinnehav avsätts utan ersättning och därmed får långsiktigt skydd. Därigenom säkras ojämförligt stora arealer för att uppfylla statens åtagande inom områdeskyddet. Anslagna medel kan därmed i högre utsträckning komma enskilda markägare till del och arbetet med skydd av övriga värdefulla skogsområden fortsätta med hög ambition.

Regeringen bedömer att med skyddet av Sveaskogs mark och genom att andra stora markägare gör liknande insatser samt genom arbetet med att utveckla metoder och instrument inom arbetet med skydd av värdefull natur, kommer arealmålet om formellt skydd att kunna nås. Regeringen avser att under 2009 återkomma till riksdagen med förslag på kompletterande metoder och instrument för att åstadkomma ett mer kostnadseffektivt sätt att bevara skyddsvärda naturtyper och ekosystem och även former som i ökad utsträckning bekräftar och tillvaratar markägarens kunskap och engagemang.

1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Propositionen

Anslaget används för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden samt för framtagande av prioriteringsunderlag. Anslaget får användas till att åtgärda från risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt och till akuta saneringsinsatser. Anslaget används vidare för att inventera förekomsten och genomföra ansvarsutred-

ningar och nödvändiga undersökningar av objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar. Anslaget används även för hanteringen av omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

Delmålen för förorenade områden är att samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av 2010. Vidare ska åtgärder vid samma tidpunkt ha genomförts vid en så stor andel av de prioriterade områdena att miljöproblemet i sin helhet i huvudsak kan vara löst senast år 2050. Antalet områden som ska åtgärdas till år 2050 beräknas uppgå till 1 400. De medel som regeringen avsätter för arbete med sanering och efterbehandling av förorenade områden är viktiga för att målet ska kunna nås.

Regeringen föreslår att 539 973 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av efterbehandlingsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 100 000 000 kr efter år 2009.

Motionen

Miljöpartiet anser att det är viktigt att behålla takten i saneringsarbetet och föreslår därför en höjning med 100 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag (motion MJ486 yrkande 1 delvis). Motionärerna vill utvidga anslaget till att uttryckligen också omfatta sanering av havs- och sjöområden.

1:5 Miljöforskning

Propositionen

Anslaget används främst för att finansiera forskning till stöd för Naturvårdsverkets arbete inom flera områden som berör miljökvalitetsmålen, forskning med anknytning till miljöbalken samt underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget ska också finansiera statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Forskningsresultat är en viktig del i det underlag som myndigheter och regeringen behöver för sitt beslutsfattande. Med anslaget 1:5 Miljöforskning finansierar Naturvårdsverket forskning och utvecklingsarbete inom flera områden som berör miljökvalitetsmålen och miljöbalken. Finansieringen är huvudsakligen flerårig, men även kunskapssammanställningar och synteser för mer kortsiktiga behov görs. Miljöforskningen finansieras både av nationella och internationella myndigheter, vilket ställer krav på ett gott samarbete över myndighetsgränserna.

Regeringen föreslår att 89 218 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under perioden 2010–2012.

1:6 Kemikalieinspektionen

Propositionen

Kemikalieinspektionen är förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- och miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer. Anslaget används för verksamhet avseende tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel. Anslaget används även för finansiering av Internationella kemikaliesekretariatets verksamhet.

Utgångspunkten för bedömningen av vilka resurser som behövs för Kemikalieinspektionen är den svenska kemikaliepolitiken och miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. För att främja en giftfri miljö är det viktigt att Sverige agerar för en verkningfull tillämpning av redan beslutad gemenskapslagstiftning samt bidrar till utformandet av ny lagstiftning. Regeringen anser att Kemikalieinspektionens roll som expertmyndighet är central för Sveriges förmåga att verka pådrivande för utvecklingen av kemikaliekontrollen nationellt, inom EU och internationellt. Regeringen bedömer att Kemikalieinspektionen i huvudsak uppfyller de mål som ställs. Undantaget är målen som rör handläggningstider för prövning av bekämpningsmedel.

Regeringen föreslår att 133 583 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

Motionerna

Socialdemokraterna anför i motion MJ493 att de ca 30 000 olika kemikalier som finns spridda över den europeiska marknaden innebär en gigantisk uppgift att ta sig an. Kemikalieinspektionens tillsyn av den svenska kemikalie marknaden bör därför stärkas (yrkande 11). I motionens yrkande 22 delvis föreslår partiet en höjning av anslaget med 5 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Miljöpartiet föreslår i motion MJ486 en förstärkning av anslaget med 70 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Höjningen motiveras med att Kemikalieinspektionen har fått nya uppgifter, inte minst i förhållande till EU och genomförandet av EU:s kemikalielagstiftning Reach. Dessutom behöver kommunerna mer och tydligare tillsynsvägledning (yrkande 1 delvis).

1:7 Internationellt miljösamarbete

Propositionen

Anslaget används för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer samt för internationellt samarbete. Stödet avser internationella miljökonventioner och avtal om miljöfrågor i FN-systemet. Anslaget används till aktiviteter inom FN:s miljöprogram UNEP, och då framför allt Sveriges årliga bidrag till den miljöfond som utgör kärnan i finansieringen av UNEP:s verksamhet. Vidare disponeras anslaget för bilateralt och EU-relaterat miljösamarbete samt stöd till organisationer som OECD, Baltic 21, Barentsrådet, Nordiska ministerrådet och Arktiska rådet. Dessutom används medlen för kostnader för deltagande i internationellt samarbete på kärnenergiområdet, dvs. Sveriges reguljära medlemsavgift i Internationella Atomenergiorganet (IAEA), bidraget till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund samt kostnader i samband med övrigt inter-nationellt kärnsäkerhetssamarbete.

Deltagande och stöd till det internationella samarbetet är nödvändigt för att påverka och få till stånd miljöbeslut och överenskommelser så att gränsöverskridande miljöförstörande utsläpp minskar och de svenska miljökvalitetsmålen kan uppnås.

Regeringen föreslår att 72 993 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

1:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Propositionen

Anslaget används för statens stöd till Stockholms internationella miljöinstitut (SEI). SEI är ett internationellt inriktat forskningsinstitut som arbetar med policyrelaterade frågor inom områdena miljö och hållbar utveckling. SEI:s huvudsakliga uppgifter är att stödja beslutsfattande, institutions- och kapacitetsbyggande samt bidra med lösningar inom dessa områden. Detta sker genom att initiera och genomföra analyser, utbildning, policyinriktade dialoger och genom att informera om utvärdering och utveckling av miljöteknik, miljö och utvecklingspolicy samt relaterad miljöstyrning och strategier för en hållbar utveckling på nationell, regional och global nivå. Institutet bedriver tillämpad forskning inom områdena klimatförändring, energi, luftföroreningar, ozon, mark och vattenresurser, urbana miljöer, risk- och sårbarhetsanalyser, strategiska miljöstudier och framtidsscenarier. Tillsammans med Kungliga Vetenskapsakademien och Stockholms universitet, står SEI värd för Stockholm Resilience Centre, ett nytt internationellt inriktat forskningscentrum om hållbar förvaltning av ekosystemtjänster och förmågan att hantera miljöförändringar. SEI bedriver projektverksamhet i Afrika, Asien, Europa och Latinamerika. Institutet har, förutom sitt huvudkontor i Stockholm, kontor i Boston, Tallinn, York, Oxford och Bangkok.

SEI:s arbete med policyrelaterade frågor inom områdena miljö och hållbar utveckling bedöms vara betydelsefulla för miljöarbetet.

Regeringen föreslår att 11 928 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Propositionen

Anslaget används av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för uppgifter som är nödvändiga för att tillgodose samhällets behov av prognoser, varningar och beredskap samt för att utveckla den kompetens SMHI bygger upp i denna verksamhet. Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i de internationella organisationerna Eumetsat (det europeiska vädersatellit-samarbetet), ECMWF (det europeiska centret för medellånga prognoser) och WMO (världsmeteorologiska organisationen).

SMHI har uppfyllt samtliga verksamhetsmål utom de som gäller varningar och prognoser. Målet för varningar är en träffsäkerhet på 80 % och för väderprognoser 85 %. Under år 2007 var träffsäkerheten för varningar 78 % och för väderprognoser 83 %.

Regeringen föreslår att 259 801 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i motion MJ486 yrkande 1 delvis att anslaget förstärks med 17 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. SMHI har viktiga uppgifter på klimat- och vattenområdet, anser motionärerna, och framhåller att myndighetens uppgifter har ökat sedan år 2006.

Motion MJ420 (kd) framhåller behovet av att dataregistrera SMHI:s hela observationsmaterial. Digitalisering av klimatdata pågår men skulle enligt motionären kunna påskyndas för att få fram fler långa mätserier för trendanalyser och studier av variabilitet och extremer. Kvalitetssäkring och homogenisering av dataserier är också väsentligt för att öka säkerheten i underlaget, anser motionären.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner om att dataregistrera SMHI:s observationsmaterial. Utskottet har uttalat att det förutsätter att det fortsatta arbetet med digitalisering av SMHI:s observationsmaterial kan ske inom befintliga ramar (bet. 2006/07:MJU1 s. 23).

1:10 Klimatanpassning

Propositionen

Anslaget används för vissa förebyggande och kunskapshöjande insatser för att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anslaget får även användas för de administrativa kostnader detta innebär.

Sverige, liksom andra länder, måste börja anpassa sig till den klimatförändring som pågår. Det är därför naturligt att ansträngningarna med att minska utsläppen av växthusgaser kompletteras med strategier och åtgärder för hur vi ska anpassa samhället och därmed minska samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Särskilt angeläget är att snarast förbättra kunskapsläget och beslutsunderlaget för åtgärder vid stora översvämningar och då samhällets kostnader blir betydande, t.ex. vid översvämningar av de stora sjöarna. I detta sammanhang är det särskilt angeläget att förbättra kunskapsunderlaget vad gäller ras- och skredrisker utmed Göta Älv vid ökade vattenflöden liksom förbättringar av den nationella höjddatabasen för att bättre bedöma konsekvenser av översvämningar. Vidare bör länsstyrelserna ges en samordnande roll i det regionala anpassningsarbetet.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

1:11 Miljöbilspremie

Propositionen

Anslaget används för utbetalning av bidrag för miljöbilar enligt förordningen (2007:380) om miljöbilspremie. Av anslaget får högst 330 000 kr användas till administration av bidraget.

Till följd av den ökande miljöbilsförsäljningen föreslår regeringen att anslaget 1:11 Miljöbilspremie ökas med 325 000 000 kr år 2009. Därmed beräknas anslaget räcka till premier för alla som köper miljöbil före den 1 juli 2009, då möjligheten till miljöbilspremie kommer att upphöra.

Regeringen föreslår att 425 000 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

Motionen

Vänsterpartiet motsätter sig regeringens förslag till miljöbilspremie och föreslår att anslaget minskas med 425 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag (motion MJ382 delvis). Motionärerna anser att då det finns ett helt åtgärdsprogram samt en kraftfull budget för omställning till en miljöanpassad trafik utgör regeringens förslag till premie inte någon kostnads-effektiv miljöinsats. Bilen kan ändå drivas med fossila bränslen. Vänsterpartiet prioriterar i stället satsningar på bränslesidan. Vidare anför motionärerna att den eventuella miljövinst som kan uppnås med premien med all säkerhet undermineras genom att den hittills finansieras med minskat skydd av biologisk mångfald.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Enligt propositionen avser regeringen att i kommande klimat- och energi-proposition presentera principer och riktlinjer för förändringar av miljö- och energiskatter som bidrar till att uppfylla Sveriges del av EU:s klimat- och energipolitiska mål. Även miljöbilspremiens upphörande under 2009 aktualiserar frågan om skatteändringar för att öka miljöstyrningen.

1:12 Havsmiljö

Propositionen

Regeringen prioriterar en bättre havsmiljö i Östersjön och Västerhavet. Miljömålsrådets rapport har visat att de miljömål som rör havsmiljön är långt ifrån att uppnås, och regeringen bedömer att det krävs en ökad satsning med omfattande åtgärder för att förbättra situationen. Kraftfulla satsningar är också nödvändiga för att leva upp till de ambitiösa åtaganden Sverige tagit på sig inom ramen för Helcom:s handlingsplan för Östersjön (BSAP). Regeringen avser att under 2009 presentera en havspolitisk proposition som bl.a. kommer att innehålla förslag till konkreta åtgärder för havsmiljön. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:12 Havsmiljö ökas med 150 miljoner kronor år 2009. Anslaget beräknas öka med 200 miljoner kronor 2010 och 105 miljoner kronor 2011. Därutöver beräknas den tidigare satsningen på 200 miljoner kronor som finansieras från anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald till anslaget 1:12 Havsmiljö fortsätta även 2011.

Lantmäteriets arbete med en satellitbildsdatas databas har t.o.m. år 2008 finansierats över anslaget 1:12 Havsmiljö. Åren 2009–2010 finansieras arbetet genom att 5,2 miljoner kronor överförs från anslaget 1:12 Havsmiljö till anslaget 2:4 Lantmäteriet under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik. Från och med 2011 finansieras databasen genom överföring från anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald.

Havsmiljöinstitutet inrättades år 2008 och har delvis finansierats över anslaget 1:12 Havsmiljö. Förtättningsvis överförs 10 miljoner kronor per år från anslaget 1:12 Havsmiljö till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning anslaget 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning fr.o.m. år 2009.

Regeringen föreslår att 284 800 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för planering och genomförande av havsmiljöarbetet föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kr under perioden 2010–2015.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i motion MJ382 delvis att ett nytt havsinvesteringsprogram (HIP) införs inom ramen för anslaget för att i likhet med klimatinvesteringsprogrammet erbjuda medfinansiering för miljömässigt kostnads-effektiva åtgärder för minskade utsläpp i havsmiljön. Havsmiljöanslaget bör även gå till att genomföra Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön samt test av syresättningsprojekt i Östersjön.

Miljöpartiet vill inom ramen för havsmiljöanslaget – utöver partiets miljömålsrelaterade förslag – införa en särskild skrotningspremie för tvåtaktsmotorer (motion MJ486 yrkande 1 delvis). Partiet föreslår att 50 miljoner kronor avsätts per år för detta ändamål under perioden 2009–2011. Villko-

ren för att få premien på 500 kr per motor bör vara att det är en fungerande tvåtaktsmotor som byts in vid köp av en ny miljöanpassad motor. Vidare bör säljaren skrota den gamla motorn på ett tillfredsställande sätt.

1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Propositionen

Anslaget används för insatser i syfte att uppfylla framtida svenska och internationella klimatåtaganden genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för s.k. gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt för utveckling av liknande mekanismer som upprättas inom ramen för FN:s klimatkonvention. I samma syfte får anslaget användas för förvärv av utsläppsutrymme. Anslaget får även användas för utveckling av systemet för handel med utsläppsrätter samt till att finansiera övervakning i anknytning till internationell utsläppshandel. Anslaget får även användas till att bidra till finansiering av den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter.

Mot bakgrund av den ambitionshöjning som regeringens klimatpolitiska arbete syftar till föreslås att ytterligare resurser satsas på internationella klimatinvesteringar. Genom tidig medverkan i insatser för att uppfylla framtida svenska och internationella klimatåtaganden skapas goda förutsättningar för hög kostnadseffektivitet och miljöintegritet. Insatserna bedöms också bidra till hållbar utveckling i världländerna. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 230 miljoner kronor år 2009. För 2010 beräknas anslaget öka med 230 miljoner kronor och för år 2011 beräknas anslaget öka med 210 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 280 100 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av projekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 400 000 kr under perioden 2010–2013. I och med att anslagsnivån föreslås höjas behöver även bemyndiganderamen justeras.

Motionen

Vänsterpartiet föreslår en minskning av anslaget med 180 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag (motion MJ382 delvis). Regeringens ökade satsning på internationella klimatinvesteringar genom CDM-projekt (Clean Development Mechanism) är viktig, anser motionärerna, men pekar samtidigt på att det finns många projekt som ännu inte kan garantera utsläppsminskningar och har brister gällande hänsyn till övrig miljö och mänskliga rättigheter.

1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Propositionen

Anslaget används för samarbete med Ryssland inom miljö- och kärnsäkerhetsområdet. Medlen avses främst användas till fortsatt myndighetssamarbete kring reaktorsäkerhet, icke-spridning, kärnavfall och strålskydd, miljöskydd och därtill relaterade projekt av ömsesidig nytta för Sverige och Ryssland. Högst 6 miljoner kronor får användas för administration och samordning. En del av anslaget avsätts för Regeringskansliets disposition till bl.a. regionala organisationers miljörelaterade samarbete med Ryssland.

Miljö- och kärnsäkerhetssamarbetet är en viktig del av grannlandssamarbetet med Ryssland. Samarbetet är motiverat utifrån ett egenintresse när det gäller närmiljön och för att uppfylla våra svenska miljömål. Stödet bidrar till att skydda Östersjöns miljö, främja användandet av miljöteknik samt möjliggöra aktivt svenskt deltagande i regionala organisationers samarbete med Ryssland.

Samarbetet med ryska myndigheter inom strålskydds- och kärnsäkerhetsområdet, som är ett ömsesidigt utbyte, förväntas medföra en ökad säkerhet i regionen inom hela den radiologiska sektorn.

Regeringen föreslår att 60 000 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av projekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 800 000 kr under perioden 2010–2012.

1:15 Hållbara städer

Propositionen

Anslaget används för stöd till utveckling av hållbara städer. Stödet avser främst ny- och ombyggnadsåtgärder inom en särskild stadsdel, bostadsområde eller kvarter som bidrar till integrerade lösningar för hållbar stadsutveckling. Anslaget får användas till administration och utvärdering.

Utvecklingen i världens städer kommer att ha en stor inverkan på hur vi kan motverka klimatförändringen och andra miljöhot och samtidigt uppnå en hållbar tillväxt och goda livsvillkor. Sverige har redan en internationellt sett relativt stark position inom hållbar stadsutveckling, med ett stort kunnande inom kommuner och näringsliv och med flera miljöteknikföretag som ligger i framkant. Avancerad miljöteknik och kunnande kring hållbar stadsutveckling kommer alltmer att efterfrågas i industrinationer såväl som utvecklingsländer. Stödet till hållbara städer syftar mot denna bakgrund till att främja en hållbar stadsutveckling genom åtgärder som vidtas i syfte att väsentligen minska utsläppen av växthusgaser. Åtgärderna kan också utgöra förebilder nationellt och internationellt för hållbart stadsbyggande

och tillämpad miljöteknik. Regeringen avser att i en förordning reglera stödet till utveckling av hållbara städer. Förordningens förenlighet med EU:s konkurrens- och statsstödsregler ska säkerställas innan stödverksamheten inleds.

Regeringens satsning på hållbara städer aviserades i budgetpropositionen för 2008 med ett beräknat anslag om 140 000 000 kr år 2009 och 200 000 000 kr år 2010 under anslaget 1:10 (dåvarande 34:10) Stöd till klimatinvesteringar. Dessa medel överförs nu till ett eget anslag för hållbara städer.

Regeringen föreslår att 140 000 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

Motionerna

Socialdemokraterna motsätter sig regeringens förslag om anslag för hållbara städer och föreslår således att det minskas med 140 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ493 yrkande 22 delvis). Även Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag och föreslår att anslaget minskas med 140 miljoner kronor (motion MJ382 delvis). Motionärerna anser att regeringens förslag är oprecist och vill i stället lyfta fram det egna förslaget om att fortsätta det framgångsrika klimatinvesteringsprogrammet.

I motion MJ491 (c, m, fp) anförs att den ekologiska husbehovsodlingens produktionsmöjligheter bör uppmärksammas som en tillgång i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd. Enligt motionärerna är ekologisk husbehovsodling den optimala livsmedelsproduktionen med hänsyn till klimat och miljö. Statliga myndigheter som Boverket och Delegationen för hållbara städer bör uppmärksammas på att tillräcklig hänsyn till trädgårdarnas samhällsnytta tas i arbetet med en hållbar samhällsutveckling (yrkande 1). Motion MJ304 (fp) framhåller behovet av trädgårdar och andra grönområden för människors hälsa och en god miljö. Satsningen på hållbara städer och samhällen bör enligt motionärerna inrymma ett helhetstänkande alltifrån transporter, vatten- och avloppssystem, uppvärmning och sophantering till trädgårdar, parker och andra grönområden i städer och samhällen.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av Miljödepartementets uppdrag för Delegationen för hållbara städer, daterat 2008-09-05, framgår bl.a. följande. Delegationen för hållbara städer har till uppgift att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden. Delegationen ska i samarbete med kommunerna, marknadens aktörer och andra parter underlätta och stimulera arbetet med att genom integrerad, sektorsövergripande planering, höjda ambitionsnivåer och användande av ny teknik åstadkomma välfungerande och attraktiva stadsmiljöer där hög livskvalitet går hand i hand med förbättrad miljö, ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och minimerad klimatpåverkan. Delegationen ska genomföra olika åtgärder som sätter fokus på och långsiktigt bidrar till

förbättrade förutsättningar för utveckling av hållbara städer. Insatserna ska sammantaget utgöra en nationell arena för hållbar stadsutveckling. I uppdraget ligger bl.a. att bidra till kunskapsutveckling, stödja befintliga initiativ, samla och sprida information om goda exempel, främja dialog och samordning mellan olika sektorer och kompetenser, underlätta offentlig och privat samverkan, understödja utveckling, användning och export av miljöteknik samt främja internationellt samarbete kring utveckling av hållbara städer.

2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Propositionen

Anslaget används av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för myndighetens förvaltningskostnader.

Regeringen anser att Formas har en viktig funktion som huvudfinansierare av forskning till stöd för en ekologiskt hållbar utveckling. Forskningsrådet har ett väl utvecklat nationellt samarbete med andra organisationer och omfattande internationella kontakter. Regeringen bedömer att forskningsrådet uppfyller de uppställda målen.

Regeringen föreslår att 44 298 000 kr anvisas under anslaget för år 2009.

2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Propositionen

Forskningsrådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande samt forskning till stöd för en ekologiskt hållbar utveckling.

Anslaget används för stöd till forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande samt projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning såsom utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser. För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar anslaget 1:30 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.

En långsiktig satsning på forskning är av avgörande betydelse för det internationella miljöarbetet och för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen. Formas finansiering av forskning bidrar aktivt till detta arbete.

I enlighet med vad som kommer att beskrivas närmare i den forsknings- och innovationsproposition som regeringen avser att presentera under hösten 2008 föreslår regeringen i denna proposition att öka anslaget med 55 500 000 kr år 2009. För perioden 2010–2011 beräknas anslaget öka med 64 500 000 kr per år.

Regeringen föreslår att 469 323 000 kr anvisas under anslaget för år 2009. För att underlätta planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr för år 2010, högst 450 000 000 kr för år 2011 och högst 450 000 000 kr för perioden 2012–2014.

Motionen

Vänsterpartiet föreslår en höjning av anslaget med 60 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag, för inrättande av ett nytt klimatsektariat för samordning av den svenska klimatforskningen samt utökade satsningar på klimatforskning (motion MJ382 delvis).

Förslag till nya anslag m.m.

Motionerna

Socialdemokraterna förespråkar i motionerna MJ493 yrkande 1 och Fi270 yrkande 78 fortsatt stöd till *klimatinvesteringsprogrammet*. Motionärerna lyfter fram Naturvårdsverket redovisning av att de åtgärder som vidtagits inom ramen för detta program och de lokala investeringsprogrammen (LIP) minskat utsläppen av växthusgaser med närmare två miljoner ton om året, vilket motsvarar cirka två tredjedelar av det svenska klimatmålet. Motionärerna föreslår att klimatinvesteringsprogrammet i fortsättningen fokuserar på bioenergi, t.ex. omhändertagande av spillvärme, distributionsnät för värme och fjärrkyla, lagring av värme och kyla samt teknik för produktion och uppgradering av biogas. I motion MJ493 yrkande 22 delvis anvisar Socialdemokraterna därför 350 miljoner kronor till ett nytt anslag: Klimatinvesteringsprogram. Även i motionerna MJ301 (s) och N316 (s) yrkande 4 föreslås att klimatinvesteringsprogrammet återinförs. Vänsterpartiet anvisar 700 miljoner kronor till ett nytt anslag: Stöd till klimatinvesteringar (motion MJ382 delvis). Motionärerna framhåller att partiet var initiativtagare till klimatinvesteringsprogrammet som infördes år 2003 och att bidrag till klimatinvesteringar i dag beräknas ge dubbelt så stor klimatnytta per bidragskrona jämfört med när systemet infördes.

Socialdemokraterna föreslår i motion MJ493 yrkande 21 stöd för *efterkonvertering av bilar*, riktat mot den befintliga bilparken. Motionärerna påpekar att de bilsbilar som säljs i dag kommer att finnas kvar under lång tid på de svenska vägarna och att det trots insatser som miljöbonus eller skrotningspremie finns risk för att bilparken inte förnyas i den takt som krävs för att nå önskade utsläppsminskningar. I motionens yrkande 22 delvis anvisar Socialdemokraterna därför 75 miljoner kronor till ett nytt anslag: Efterkonvertering av bilar. Miljöpartiet anvisar 120 miljoner kronor till ett nytt anslag: Stöd för efterkonvertering av bilar (motion MJ486 yrkande 1 delvis). Motionärerna framhåller att många bilägare som vill gå över till förnybara bränslen inte har råd att köpa nya bilar och att utbudet

av begagnade bilar som kan köra på förnybara drivmedel är begränsat. En ökning av antalet bilar som drivs med förnybara drivmedel ger vidare ett bättre underlag för utbyggnaden av distributionsnätet för sådana drivmedel och större acceptans för andra klimatpolitiska åtgärder inom och utanför transportsektorn.

Socialdemokraterna vill satsa 40 miljoner kronor på en tillfällig *bilskrotningspremie* under år 2009, i syfte att fasa ut de äldsta fordonen. Premien bör uppgå till 4 000 kr per bil. Trots att Sverige har Europas äldsta bilpark har regeringen drivit igenom ett avskaffande av bilskrotningsfonden. Därmed finns det enligt motionärerna inte längre incitament för att ta bort gamla, miljöförstörande fordon (motion MJ493 yrkandena 20 och 22 delvis). I motion MJ487 (s) förespråkas ett återinförande av Bilskrotningsfonden. Fonden var enligt motionären ett effektivt redskap i miljöarbetet, då den stimulerade till att många ägare skrotade sina fordon vid en firma i stället för att överge dem ute i naturen. Även motionären bakom motion MJ336 (m) föreslår ett återinförande av bilskrotningspremien för att uppmuntra fler bilägare att ta ansvar för sina bilar.

Socialdemokraterna föreslår att 25 miljoner kronor avsätts för *oljesanering av gamla vrak*. Enligt motionärerna är det statens uppgift att stödja en första inventering av gamla vrak och därefter bidra till en sanering av de fartyg för vilka risken för oljekatastrof bedöms som störst (motionerna MJ493 yrkandena 13 och 22 delvis samt Fi270 yrkande 80). I motion MJ421 (s) anförs att regeringen bör ge Sjöfartsverket i uppdrag att utarbeta ett program för sanering av de mest angelägna skeppsvraken, baserat på en inventering av förekomsten av miljöfarliga vrak. I motion 2008/09: MJ220 (fp) förespråkas åtgärder för att sanera miljöfarliga fartygsvrak i Skagerrak. Enligt motionären bör det fortsatta arbetet innehålla strategier för långsiktigt arbete för ökad kunskap om och prioritering av saneringsbehovet av vrak utifrån miljörisken, hur akuta saneringsåtgärder ska komma till stånd samt klarläggande av hur förorenande fartygsvrak ska jämföras med åtgärder för förorenad mark.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av utskottets betänkande 2007/08:MJU1 framgår följande när det gäller *klimatinvesteringsprogrammet* (Klimp). Regeringen aviserade redan i budgetpropositionen för 2007 att medel inte kommer att avsättas till Klimp efter 2008. Under åren 2009 och 2010 är avsikten att anslaget ska användas till regeringens satsning Hållbara städer. Sedan Klimp infördes 2003 har Naturvårdsverket beviljat 1,5 miljarder kronor i bidrag till 95 klimatinvesteringsprogram i kommuner, landsting och företag. Programmen omfattar för närvarande ca 720 åtgärder och en investeringsvolym på 6,6 miljarder kronor. Den 1 november 2007, då ansökningstiden för 2008 gick ut, hade 71 ansökningar om bidrag till klimatinvesteringsprogram lämnats in till Naturvårdsverket. Av regeringens resultatredovisning framgår att åtgärderna beräknas kunna minska koldioxidutsläppen med cirka en miljon

ton per år och energianvändningen beräknas minska med drygt en terawattimme per år. Enligt en analys som Konjunkturinstitutet genomfört skulle dock ungefär en tredjedel av bidragen kunna ha fördelats mer kostnadseffektivt och därigenom lett till något större utsläppsminskningar. Utskottet instämde i regeringens bedömning att stödet till klimatinvesteringsprogrammet Klimp kan fhasas ut till förmån för andra investeringar eller stödssystem. Utskottet avstyrkte därmed ett antal motionsförslag om fortsatta satsningar på klimatinvesteringsprogrammet.

Den 1 juli 2008 infördes bestämmelser i lagen (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen i syfte att underlätta *efterkonvertering av fordon* från drift med bensin eller diesel till drift med ett alternativt bränsle (prop. 2007/08:46, bet. 2007/08:TU4, rskr. 2007/08:144).

I betänkande 2007/08:MJU1 anförde utskottet bl.a. följande beträffande *Bilskrotningsfonden*. Riksdagen beslutade den 29 mars 2007 att det dåvarande systemet med skrotningsavgifter och skrotningspremier skulle upphöra och bilskrotningsfonden avvecklas (bet. 2006/07:MJU8, rskr. 2006/07:131). Fondens innevarande medel om ca 140 miljoner kronor har betalats ut i enlighet med riksdagens beslut. Därefter har ytterligare medel tillförts fonden genom sent inbetalda skrotningsavgifter och återbetalda bidrag som beviljats landets kommuner för bilskrotningskampanjer. Ytterligare utbetalningar om ca 30 miljoner kronor kommer därför att ske inom kort. Anledningen till att fonden ska avvecklas är att producenter av bilar fr.o.m. den 1 juni 2007 är skyldiga att kostnadsfritt ta emot uttjänta bilar enligt förordning (2007:185) om producentansvar för bilar. Vid behandlingen av regeringens proposition i ämnet konstaterade utskottet att den del av skrotningspremien som ska täcka kostnaderna för skrotning inte behövs när producenten ansvarar för kostnaden. Vidare hänvisades till Statskontorets rapport, Bilskrotningens framtida finansiering, där det anges att det inte går att dra slutsatsen att skrotningspremien varit ett effektivt styrmedel för att hindra att uttjänta bilar överges i naturen. Mot den bakgrunden saknas det skäl att återinföra det tidigare stödssystem som bilskrotningsfonden var en del av. Beträffande farhågorna att avskaffandet av skrotningspremien skulle få bilägare att avstå från att lämna in sina bilar för skrotning eller, i värsta fall, överge bilarna i naturen kan konstateras att antalet skrotade fordon ökat markant under detta år i förhållande till tidigare år. Orsaken uppges vara den ökade efterfrågan på skrot till följd av ökade marknadspriser på metall. Vägverket och Naturvårdsverket redovisade den 20 februari 2008 regeringsuppdraget att utreda en långsiktig lösning för transporter av uttjänta bilar (Kostnader för transporter av uttjänta bilar till bilskrotar – Redovisning av regeringsuppdrag, TR10 2007:23325). Förslaget skickades därefter ut på remiss och remisstiden gick ut i juli 2008. Frågan om hantering av uttjänta övergivna bilar ses för närvarande över inom Regeringskansliet.

I betänkande 2007/08:MJU1 anförde utskottet bl.a. följande i fråga om *sanering av fartygsvrak*. Det finns i dag inte någon tydlig ansvarsfördelning på myndighetsnivå för vem som har ansvaret för att omhänderta, sanera eller flytta vrak och ägarlösa båtar. Riksdagen har i februari 2005 uppmärksammat att ansvarsfrågan kring fartygsvrak är oklar samt uppmanat den tidigare regeringen att komma med förslag till lagstiftning (bet. 2004/05:FöU6, rskr. 2004/05:170). Frågan om ansvar för vrak uppmärksammades av utskottet i samband med granskningen av Europeiska kommissionens grönbok om bättre nedmontering av fartyg (utl. 2007/08:MJU3). Utskottet påminde då om att det är angeläget att åtgärder vidtas på området. Statskontoret överlämnade den 21 maj 2008 rapporten *Vrak och ägarlösa båtar* (2008:6) till regeringen. Utredningen har varit föremål för remissbehandling och remisstiden gick ut den 15 oktober. Frågan om hur skeppsvrak och ägarlösa båtar ska hanteras bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Anslag m.m. inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utskottet har – genom sitt yttrande till finansutskottet (Miljö- och jordbruksutskottets prot. 2008/09:4) – ställt sig bakom den av regeringen föreslagna ramen för utgiftsområde 20, vilken riksdagen fattat beslut om den 19 november 2008. I den tidigare redovisningen har under berörda anslag lämnats vissa kompletterande uppgifter m.m., till vilka utskottet hänvisar. Utskottet välkomnar regeringens satsning på hållbara städer för att uppnå en hållbar tillväxt och goda livsvillkor och utgår från att grönområdets betydelse och möjligheterna till lokal odling kommer att vägas in i detta arbete. Enligt utskottets mening bör det även uppmärksammas att inventering, riskanalys och eventuell sanering av vrak, som utgör potentiella miljöhot längs Sveriges kust, är en prioriterad fråga. I ett första skede bör fokus ligga på att inventera vilka miljöfarliga vrak som finns och vad de innehåller. Utskottet utgår från att regeringen går vidare med att förtydliga ansvarsfördelningen mellan myndigheter avseende hur miljöfarliga vrak ska hanteras. En ansvarig myndighet bör utses för inventering, undersökning och sanering. Hanteringen av miljöfarliga vrak bör samordnas på nationell nivå. Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2009 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i bilaga 2. Samtliga här behandlade motionsyrkanden avstyrks.

Övriga motionsförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden (s, kd) om nedskräpning av hav och stränder samt ett motionsyrkande (m) om Miljödepartementets engagemang i Miljöstylningsrådet.

Jämför reservation (s, v, mp).

Motionerna

Det finns ett stort behov av att regeringen tar initiativ till en nationell översyn av hur *städningen av marina och kustnära miljöer* ska finansieras i framtiden, anser motionären bakom motion MJ278 (s). Motionären framhåller att arbetet med strandstädning är ett uppdrag som faller utanför ordinarie uppgifter och ansvar hos stat, region och kommun. Enligt motion MJ418 (kd) bör strandstädning av Bohuskusten bli en nationell angelägenhet. Strandstädning är ett gemensamt ansvar som inte enbart kan åläggas vissa enskilda kommuner, anser motionären.

Miljödepartementet bör avveckla sitt engagemang i *Miljöstylningsrådet*, anförs det i motion MJ488 (m). Miljöstylningsrådets uppgift är att ge den offentliga sektorn frivillig vägledning om hur miljöanpassad upphandling kan ske inom ramen för EG:s grundläggande principer och upphandlingsdirektiven. Därför finns det enligt motionärerna skäl att ifrågasätta om staten ska ge råd om att inte inhandla produkter som är framtagna och producerade inom ramen för de lagar och regler som råder i Sverige.

Utskottets ställningstagande

I betänkande 2007/08:MJU9 anförde utskottet följande beträffande *nedskräpning av hav och stränder*. Utskottet har vid flera tillfällen tagit ställning till motioner om nedskräpning av hav och stränder (bl.a. i bet. 2005/06:MJU27 och 2006/07:MJU8). Utskottet hänvisade till att problemet bör angripas i grunden och genom satsningar på lokalt och regionalt förankrade projekt som fokuserar på opinionsbildning bland vissa målgrupper såsom fiskare, redare och oljeindustri. Syftet är att minska mängden marint avfall genom att skapa attityd- och beteendeförändringar hos dem som bidrar mest till nedskräpningen. Vidare framhölls att Sverige är s.k. lead country i Oskar/BDC (Biodiversity Committee) för ett projekt om s.k. marint skräp som kommer upp på stränderna – Marine beach litter. I projektet deltar kommuner eller motsvarande lokala organ och organisationer från samtliga Nordsjöländer. Bland annat har ett klassificeringssystem med avseende på strandskräpet utvecklats. Projektet har också arbetat för att få ett Nordsjöområde klassat som ett s.k. Marpol Annex V-område för marint skräp. I det arbetet lyckades Sverige inte få med alla Nordsjöländer utan uppmanades att driva frågan i International Maritime Organization (IMO) tillsammans med övriga intresserade Nordsjöländer. Sverige har också del-

tagit i ett s.k. Fishing for litter-projekt tillsammans med Kommunenes Internasjonale Miljøorganisasjon (Kimo), som är en ideell organisation med säte på Shetlandsöarna. Utskottet uppmärksammade även att miljöministrarna, inom ramen för Nordsjökonferensen, vid ministermötet i Göteborg den 4 och 5 maj 2006 antog en deklaration som bl.a. behandlar marint skräp. I deklarationen uppmanades ansvariga myndigheter att förmå fiskerinäringen att utöka sina ansträngningar att ytterligare minska nedskräpningen till havs, särskilt det avfall som hamnar i näten. Om detta inte skulle ge resultat bör myndigheterna utarbeta ekonomiskt stödda initiativ för fiske efter skräp. Utskottet, som anser att även fritidsbåtssektorn bör uppmärksammas när det gäller nedskräpning av hav och stränder, vidhåller sin ovan redovisade uppfattning. I svar på en skriftlig fråga 2006/07:1641 om strandstädningen på västkusten anförde miljöminister Andreas Carlgren den 19 september 2007 bl.a. att nedskräpning av den marina miljön och av stränder är en fråga som har varit aktuell under lång tid både internationellt och nationellt. Att komma till rätta med nedskräpning är en profilfråga för miljöarbetet, enligt miljöministern. Kommunerna har ansvaret för renhållningen och därmed för att städning av stränderna sker. Kommunerna måste därför finna lämpliga lösningar för hur den verksamheten långsiktigt kan utföras. Regeringen verkar internationellt inom bl.a. Ospar och Helcom för att komma till rätta med marin nedskräpning vid källan. Det handlar bl.a. om att det internationella regelverket om avfall från fartyg och förbud mot dumpning ska efterlevas och att hamnar där fartyg anlöper har mottagningsanordningar för avfall. Miljöministern anförde att han inte avsåg att vidta särskilda åtgärder för att säkerställa städningen av landets kuster. I svaret anfördes vidare att regeringen i budgeten för 2008 skulle avsätta resurser såväl för havsmiljön som för åtgärder mot nedskräpning. Sålunda har regeringen i budgeten för innevarande budgetår, under anslaget till Naturvårdsverket, avsatt 2 miljoner kronor till åtgärder för att minska nedskräpningen i samhället (prop. 2007/08:1). Utskottet, som vidhåller sin tidigare redovisade uppfattning, avstyrker med det anförda motionerna MJ278 (s) och MJ418 (kd).

I riksdagen anförde miljöministern den 13 maj 2008 som svar på en skriftlig fråga, 2007/08:1131, följande angående Miljödepartementets roll i *Miljöstyrningsrådet*. De flesta av dagens miljöproblem hör samman med hur vi konsumerar och producerar varor och tjänster. Ekonomiska styrmedel och nationell lagstiftning är inte tillräckliga för att lösa de miljöproblem som uppkommer därav. Regeringen är angelägen om att när så är lämpligt också använda marknadsorienterade styrmedel. Med hjälp av marknadskrafterna kan företagens miljöarbete komma längre än vad som föreskrivs i lagstiftningen. Miljön har kommit att bli ett argument i marknadsföringen, vilket skapar en miljödriven affärsutveckling. Regeringen presenterade den 8 mars 2007 sin handlingsplan för miljöanpassad offentlig upphandling för riksdagen (skr. 2006/07:54). I skrivelsen gör regeringen bedömningen att miljöanpassad offentlig upphandling är ett kraftfullt

verktyg i arbetet med att styra samhället mot en långsiktigt hållbar konsumtion och därmed produktion. Regeringen gör här tydligt vikten av att myndigheter inom stat, kommun och landsting – så långt det är möjligt enligt lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten – ställer krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Av handlingsplanen framgår också att Miljöstyrningsrådet är en nyckelaktör för att driva utvecklingen av miljöanpassad upphandling framåt. Riksdagen godtog handlingsplanen. Miljöstyrningsrådets uppgift är att ge den offentliga sektorn frivillig vägledning om hur miljöanpassad upphandling kan ske inom ramen för EG:s grundläggande principer och upphandlingsdirektiven. Rådet har en viktig roll i att se till att de miljökrav som ställs upplevs som relevanta och proportionella och inte innebär tyngre administrativ börda för upphandlande myndigheter, enheter eller leverantörer. I det ingår bl.a. att ta fram upphandlingskriterier för olika varor och tjänster. Särskilda kriterier finns för till exempel fisk och skaldjur. Arbetsgruppen för fisk, som består av representanter för olika viktiga intressenter inom fiskesektorn, var överens om att en av de viktigaste faktorerna för kriteriet för den fisk som upphandlas inom offentlig sektor är att den ska komma från ”hållbara bestånd” oavsett ursprung. Efter önskemål från upphandlande myndigheter togs även en särskild lista fram. Listan, som är kopplad till detta kriterium, beskriver statusen för de vanligast förekommande fiskarterna. Den ger en vägledning om de kan anses vara godtagbara eller om man bör tillämpa försiktighet eller rent av avstå. Miljöstyrningsrådet ska med sin lista vägleda upphandlare, men också andra intresserade, i vilka fiskbestånd som är hållbara och visa på alternativ till sådan fisk som är både rödlistad och utrotningshotad. Vad som är lagligt fångat behöver inte vara detsamma som hållbart, och det gäller oavsett om det är svenska eller internationella vatten. Miljöstyrningsrådets organisationsform som bolag där staten, Sveriges Kommuner och Landsting samt Svenskt Näringsliv är delägare ger möjligheten till en bra sammansättning av intressenter. Tillsammans med de referensgrupper som bildas med aktörer från den offentliga sektorn, akademien, näringslivet och ideella organisationer ges en flexibel och kompetent organisation, väl lämpad att utveckla frivilliga miljökrav för de offentliga upphandlare som vill driva på utvecklingen av miljöanpassade produkter, teknik och tjänster. Mot denna bakgrund fann ministern inget behov av att se över statens engagemang i Miljöstyrningsrådet eller dess uppdrag inom miljöanpassad offentlig upphandling. Utskottet vill för sin del framhålla att det är av stor vikt att de rekommendationer Miljöstyrningsrådet ger har en reell miljöeffekt. Utskottet förutsätter även att rekommendationerna och riktlinjerna för offentlig upphandling uppdateras allteftersom nya vetenskapliga rön blir kända. Utskottet gör i övrigt ingen annan bedömning i denna fråga och föreslår därmed att motion MJ488 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Nedskräpning av hav och stränder, punkt 4 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Jacob Johnson (v) och Dan Nilsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ278 och avslår motion 2008/09: MJ418.

Ställningstagande

Skräp och avfall utgör ett allvarligt problem i marina och kustnära miljöer och problemet ökar. Cirka 80 % av det skräp som i dag tas om hand har sitt ursprung i utlandet. Arbetet med strandstädning är ett uppdrag som faller utanför ordinarie uppgifter och ansvar hos stat, region och kommun. Flera av de kustkommuner som berörs är utflyttningskommuner, men med en viktig och betydelsefull tillströmning av turistbefolkning sommartid. Deras ekonomiska möjligheter att på sikt lösa denna fråga är begränsad. Regeringen bör ta initiativ till en nationell översyn av hur städningen av marina och kustnära miljöer ska finansieras i framtiden. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (s)

Anders Ygeman (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Dan Nilsson (s) anför:

I vår budgetmotion 2008/09:Fi270 En ansvarsfull ekonomisk politik för jobb och välfärd beskriver vi socialdemokrater hur det går att bygga ett bättre Sverige utan att öka orättvisorna och förstärka klyftorna i samhället. Vi har den senaste tiden sett hur finanskrisen slår hårt och djupt in i människors vardag. Varslen ökar för varje dag och oron stiger inför vad framtiden har att bjuda. Då krävs en sammanhållen politik för en sammanhållen nation i stället för den politik regeringen nu bedriver. Ökade orättvisor har inte varit och är inte heller i framtiden svaret på människors problem. Därutöver anser vi att regeringen borde ha återkommit till riksdagen med nya prognoser för den ekonomiska utvecklingen och en ny politik som baseras på den sämre konjunkturen. Dessvärre har regeringen inte gjort det. I stället har regeringen bara justerat sina bedömningar om den ekonomiska utvecklingen, men inte den ekonomiska politiken. Det betyder att den håller fast vid en ekonomisk politik som utformades innan jobbkrisen slog till med full kraft. Vi socialdemokrater har därför lämnat in en motion om ett stimulanspaket mot jobbkrisen (motion 2008/09:Fi7).

Riksdagen har den 19 november 2008 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens budgetförslag för 2009 – trots att den ekonomiska utvecklingen kraftigt har försämrats sedan regeringen arbetade fram dessa förslag. Det innebär att riksdagen för detta år nu har fastställt såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år. För budgetåret 2009 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 20 inte får överstiga 5 337 628 000 kr under riksdagens fortsatta behandling. Socialdemokraternas förslag i anslagsmotionen på utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således formellt inte tas upp till behandling.

Riksdagsmajoriteten har i första steget av budgetprocessen gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskat. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi väljer därför att inte lägga något eget förslag inom den ram riksdagsmajoriteten fastställt utan vidhåller vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 20 borde ha utökats med 405 000 000 kr på det sätt som framgår av Socialdemokraternas anslagsmotion 2008/09:MJ493.

I utgiftsområde 20 ingick tidigare *klimatinvesteringsprogrammet* (Klimp) som nu har lagts ned av regeringen. Socialdemokraterna förespråkar fortsatt stöd till programmet och anvisar 350 miljoner kronor till ett nytt anslag för detta ändamål. Programmet är den enskilda svenska klimatåtgärd som har haft störst betydelse, vid sidan av koldioxidskatten. Det har fått kommuner, organisationer och näringsliv att samarbeta för att minska klimatpåverkan och har gett Sverige hög trovärdighet i de internationella förhandlingarna. Enligt Naturvårdsverkets redovisning minskar klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) och de lokala investeringsprogrammen (Lip) utsläppen av växthusgaser med närmare två miljoner ton om året. Det motsvarar ca två tredjedelar av det svenska klimatmålet. Nedsänkningar och minskade ambitioner på klimatområdet är fel väg att gå. I stället krävs nya och kraftfulla åtgärder för att omställningen till ett mer hållbart samhälle inte ska tappa fart. Sverige har allt att vinna på att fortsätta gå före. Vi föreslår att klimatinvesteringsprogrammet ska fortsätta, med fokus på bioenergi, t.ex. omhändertagande av spillvärme, distributionsnät för värme och fjärrkyla, lagring av värme och kyla samt teknik för produktion och uppgradering av biogas. Detta är också i enlighet med den parlamentariska klimatberedningens förslag.

I sin budget betonar regeringen att en fortsatt stark satsning krävs för att bevara den *biologiska mångfalden*. Likafullt minskar regeringen anslaget Åtgärder för biologisk mångfald med närmare 200 miljoner kronor för 2009. De medel som bl.a. använts till skydd och skötsel av värdefull natur, viltvård och vattenvård tas åter bort. Så skedde också i förra budgetpropositionen. Kritiken från oppositionen och miljörelsen blev dock för stark, varför 50 miljoner flyttades tillbaka igen i vårpropositionen. Socialdemokraterna föreslår att anslaget höjs med 50 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Vi anser att skyddet av skogen och den biologiska mångfalden kräver mer långsiktiga och förtroendeskapande åtgärder. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en skrivelse om hur miljö kvalitetsmålet Levande skogar ska uppnås. Vi anser att Sveaskogs avsättning av 70 000 hektar skyddsvärd mark utan ersättning är ett gott steg på vägen, men att det inte är tillräckligt. Även Fastighetsverket bör åläggas att avsätta mark. Avsättning av skogsmark kan också diskuteras med Svenska kyrkan som har ett stort skogsintresse. Kyrkan skulle kunna bidra till förverkligandet av delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark.

Havsmiljön är en av de viktigaste frågorna i socialdemokratisk miljöpolitik. Haven runt de svenska kusterna är på väg att förödats. Utsläpp från jordbruk, avlopp och trafik, såväl till sjöss som till lands, har i drygt ett århundrade tillåtits påverka havens ekosystem i ett ständigt ackumulerande förlopp. Ett långvarigt överfiske har minskat havens bestånd. Det är inte längre möjligt att återta effekterna av denna långvariga miljöpåverkan på haven. Vad vi nu kan göra är att hejda försämringarna och skapa utrymme för förbättringar. Vårt mål måste vara att återställa ekosystemen i ett till-

stånd där de kan fungera på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta kräver omedelbara och kraftfulla åtgärder. Att lösa problemen i havsmiljön är därför en av de viktigaste uppgifterna i den socialdemokratiska miljöpolitiken.

EU:s samordnade kemikaliepolitik betyder i realiteten att Sverige har små möjligheter att gå före med förbud mot enskilda kemikalier. Samtidigt ger den gemensamma lagstiftningen oss en chans att driva på för en skarp lagstiftning inom hela Europa. Detta har den svenska regeringen hittills gjort – med avsevärd framgång – sedan 1994. De ca 30 000 olika kemikalier som i dag finns spridda över den europeiska marknaden innebär dock en gigantisk uppgift att ta sig an. I ca 95 % av fallen saknas ordentliga kunskaper om miljö- och hälsoeffekterna. *Kemikalieinspektionens* tillsyn av den svenska kemikalie marknaden bör därför stärkas, inte försvagas som regeringen föreslår i sin budgetproposition. Vi föreslår en förstärkning av anslaget med 5 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Vi motsätter oss regeringens förslag om anslag för *hållbara städer* och föreslår därför att anslaget minskas med 140 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Socialdemokraterna föreslår att 25 miljoner kronor anvisas år 2009 för ett nytt anslag *Oljesanering av gamla vrak*. De omkring 700 gamla vrak som finns under vattenytan längs våra kuster utgör en fara. Vraken, främst på västkusten, har nu börjat brytas ned och läcka ut dieselolja och andra kemikalier. Gradvis förstör de fiskeplatserna och hotar ekosystemen. Vi anser att det är statens uppgift att stödja en första inventering av gamla vrak och därefter bidra till en sanering av de fartyg för vilka risken för oljekatastrof bedöms som störst. Ett uppdrag att utarbeta ett program för sanering av de mest angelägna skeppsvraken kan lämpligen ges till Sjöfartsverket.

Sverige har Europas äldsta bilpark. Trots detta har regeringen drivit igenom ett avskaffande av bilskrotningsfonden. Det finns inte längre incitament för att ta bort gamla, miljöförstörande fordon. Vi vill satsa 40 miljoner kronor på en tillfällig *bilskrotningspremie* under 2009 i syfte att fasa ut de äldsta fordonen. Premien ska uppgå till 4 000 kr per bil.

De bilsbilar som säljs i dag kommer att finnas kvar under lång tid på de svenska vägarna. Även med insatser som miljöbonus eller skrotningspremie finns en risk att bilparken inte förnyas i den takt som krävs för att nå önskade utsläppsminskningar. Därför föreslår vi ett *efterkonverteringsstöd* på 75 miljoner kronor 2009 riktat mot den befintliga bilparken.

2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (v)

Jacob Johnson (v) anför:

En majoritet av riksdagens ledamöter, bestående av Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna, beslutade den 19 november 2008 om ramar för statsbudgetens utgiftsområden samt

en beräkning av statens inkomster. Ett tak för statens utgifter inklusive pensionssystemet vid sidan av statsbudgeten fastställdes för 2009, 2010 och 2011. Vänsterpartiet menar att Sverige behöver en rejäl förändring av politiken för fler jobb, ökad rättvisa, förstärkt välfärd och kloka investeringar för framtiden. Vi presenterar i vår budgetmotion 2008/09:Fi271 en helt annan inriktning för den ekonomiska politiken än vad riksdagsmajoriteten fattat beslut om. Då riksdagens rambeslut innebär en helt annan inriktning av den ekonomiska politiken än den som Vänsterpartiet presenterat deltar jag inte i beslutet om fördelning av anslag inom utgiftsområde 20. I stället redovisas här den fördelning av anslag inom utgiftsområdet som förordas i partiets anslagsmotion 2008/09: MJ382. Sammantaget innebär Vänsterpartiets förslag att ytterligare 357 miljoner kronor fördelas på anslag inom utgiftsområde 20 i förhållande till regeringens förslag.

Vänsterpartiet föreslår att anslaget till *Naturvårdsverket* förstärks med 20 miljoner kronor, i förhållande till regeringens förslag. Vi vidhåller vårt förslag från förra årets budgetmotion angående införande av skatt på klimatpåverkande fluorerade växthusgaser (F-gaser) och uppdrag till Naturvårdsverket att hantera återförandet av 20 miljoner kronor till företag som genomför destruktion av produkter som innehåller sådana gaser.

Vi föreslår att anslaget till *miljöövervakning* höjs med 2 miljoner kronor, i förhållande till regeringens förslag, för ökat stöd till miljöorganisationer.

Regeringens politik för att bevara *biologisk mångfald* är inte seriös då anslagen varierar kraftigt mellan åren och undergräver möjligheten till långsiktiga och stabila skyddsinsatser. Naturskogar som aldrig kan ersättas och många hotade arter i skogen kommer att försvinna om inte kraftfulla satsningar görs. Enligt flera statliga rapporter är naturreservat den mest effektiva metoden för att bevara och stärka biologisk mångfald och bevara ekosystemens funktioner. Vi avvisar därför regeringens minskade anslag till området för 2009 och föreslår i stället en förstärkning med 320 miljoner kronor.

Vänsterpartiet är initiativtagare till *klimatinvesteringsprogrammet* (Klimp) som infördes 2003 och som regeringen nu avvecklar. Programmet innebär att kommuner och andra lokala aktörer kan få bidrag till långsiktiga investeringar som minskar växthuseffekten. Vi vill behålla och utveckla programmet och satsar därför 700 miljoner kronor på programmet 2009. Klimp beräknas minska utsläppen med 871 000 ton koldioxidekvivalenter om året, enligt en ny utvärdering av Naturvårdsverket. Bidrag till klimatinvesteringar beräknas i dag ge dubbelt så stor klimatnytta per bidragskrona jämfört med när systemet infördes.

Vänsterpartiet motsätter sig regeringens förslag till *miljöbilspremie* och föreslår därför att anslaget minskas med 425 miljoner kronor. Då det finns ett helt åtgärdsprogram och en kraftfull budget för omställning till en miljöanpassad trafik utgör regeringens förslag till premie inte någon kostnads-effektiv miljöinsats, eftersom bilen ändå kan drivas med fossila

bränslen. Vi prioriterar i stället satsningar på bränslesidan. Den eventuella miljövinna som kan uppnås med premien slås med all säkerhet undan genom att den hittills finansierats med minskat skydd av biologisk mångfald, vilket vi är mycket kritiska till.

Vi välkomnar att regeringen uppmärksammar och nu ökar satsningarna på *havsmiljön* i nivå med vad vi föreslagit i riksdagen de senaste två åren. Östersjön tillhör i dag ett av världens mest hotade ekosystem, och åtgärder för att rädda havet är nödvändiga. Vi vill däremot inte finansiera satsningen på havsmiljön genom minskat anslag till skydd av skog, vilket regeringen gjort, utan utökar i stället det ramanslaget. Vi vill införa ett nytt havsinvesteringsprogram (Hip) för att i likhet med klimatinvesteringsprogrammet erbjuda medfinansiering av miljömässigt kostnadseffektiva åtgärder för minskade utsläpp i havsmiljön. Havsmiljöanslaget ska även gå till att genomföra Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön och till test av syresättningsprojekt i Östersjön.

Vi föreslår att det svenska internationella klimatarbetet ska prioritera satsningar genom Sveriges internationella klimatinvesteringsprogram (Siclip). Programmet innebär att svenska staten i samarbete med statliga myndigheter i andra länder investerar i olika miljöprojekt som minskar utsläppen av växthusgaser. Mottagarländerna får ny miljöteknik och kunskap som kan underlätta en modernisering och effektivisering av industrin och energisektorn. Regeringens ökade satsning på internationella klimatsatser genom CDM-projekt (Clean Development Mechanism) är viktiga. Det finns dock många projekt som ännu inte kan garantera utsläppsminskningar och har brister gällande hänsyn till övrig miljö och mänskliga rättigheter. Vi föreslår att anslaget *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ska uppgå till 100 miljoner kronor för 2009 med fokus på att bidra till utsläppsminskningar genom statliga investeringar utomlands i enlighet med Kyotoprotokollets projektbaserade mekanismer.

Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag till satsning på *hållbara städer* till förmån för vårt förslag om en fortsättning av det framgångsrika klimatinvesteringsprogrammet samt på grund av regeringsförslagets oprecisa innehåll. Vi föreslår därför att anslaget minskas med 140 miljoner kronor 2009 jämfört med regeringens förslag.

Vi föreslår en höjning av anslaget till Formas forskning med 60 miljoner kronor för 2009, jämfört med regeringens förslag, för inrättande av ett nytt klimatsekretariat för samordning av den svenska klimatforskningen samt utökade satsningar på klimatforskning.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 3 (mp)

Tina Ehn (mp) anför:

Miljöpartiet har presenterat sitt alternativ till ekonomisk politik och budgetpolitik i budgetmotionen 2008/09:Fi272 och tillhörande kommittémotioner. I vår budgetmotion konstaterar vi bl.a. att klimatförändringarna på längre

sikt är den utan jämförelse största utmaning Sverige och världen just nu möter och föreslår därför omfattande insatser för att minska Sveriges utsläpp av växthusgaser. I motionen presenteras även en ny satsning för att nå miljömålen. Vi tar till skillnad från regeringen Miljömålsrådets rekommendationer på allvar.

Riksdagens majoritet bestående av Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna har ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där. Genom det beslutet har man också avslagit Miljöpartiets förslag till utgiftsramar och beräkningar av inkomster och därmed förutsättningarna för vårt budgetförslag. Av den anledningen tar vi inte del i beslutet om anslag inom utgiftsområde 20. I stället redovisas här den fördelning av anslag inom utgiftsområdet som förordas i vår anslagsmotion 2008/09: MJ486.

Flera utredningar har visat på problemen på *Naturvårdsverket* (t.ex. RiR 2006:2, SOU 2008:62). I korthet har olika regeringar lagt på myndigheten en mängd tunga utredningsuppdrag och tunga insatser inom EU utan att anpassa medelstillelningen därefter. Den senaste utredningen föreslår att förvaltningsanslaget ska öka. Miljöpartiet delar den uppfattningen. Där emot delar partiet inte utredningens uppfattning att detta ska finansieras genom att sakanslaget minskar i motsvarande mån. Miljöpartiet föreslår att Naturvårdsverket år 2009 får 107 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår för att kompensera för verkets utökade arbetsuppgifter och för att genomföra de åtgärder för att nå miljömålen som vi föreslår.

I Miljöpartiets budget avsätts medel för en kraftfull satsning på nya åtgärder för att nå miljömålen. I satsningen ingår också en ökning av anslaget till *miljöövervakning* med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. En ambitionshöjning när det gäller åtgärder för att nå målen medför ett ökat behov av att bedöma effekten på tillståndet i miljön. Det är också viktigt att tidigt uppmärksamma förändringar i miljön som kan tyda på nya problem eller tidigare okända samband.

Regeringen anger att den *biologiska mångfalden* är en hörnsten i dess politik, men minskar samtidigt anslaget till åtgärder för biologisk mångfald. Pengarna används för att finansiera andra utgiftsökningar. Detta trots att utvärderingar slår fast att arbetet för biologisk mångfald måste intensifieras för att vi ska nå våra nationella mål och internationella åtaganden. Dessutom har ökningen på priser på marken gjort att anslagen skulle behöva höjas med 25 % eller mer jämfört med 2006, bara för att hålla samma takt i skyddsarbetet. Anslaget för åtgärder för biologisk mångfald behöver höjas för att kompensera för ökande markpriser. Dessutom behöver takten höjas för att nå nuvarande miljömål. Sammantaget innebär det att Miljöpartiet föreslår en höjning av anslaget med 813 miljoner kronor för 2009 jämfört med regeringens förslag.

Regeringen har minskat anslaget till *sanering av förorenade områden* trots att den medgett att problemen är fler och allvarigare än vad man tidigare uppskattat. Detta är till men för både verksamheten, de orter som hotas av läckande miljögifter och de företag som arbetar med sanering. Det är viktigt att behålla takten i saneringsarbetet. Skeppsvrak som förorenar eller riskerar att förorena områden i hav och sjö behöver också saneras. Både tekniska och administrativa hinder har hämmat en angelägen sanering. Miljöpartiet vill utvidga anslaget för sanering av förorenade områden till att uttryckligen också omfatta havs- och sjöområden. För att vidareutveckla och påskynda detta arbete vill vi öka anslaget för sanering och återställande av förorenade områden med 50 miljoner kronor. Sammantaget innebär detta att Miljöpartiet föreslår en höjning jämfört med regeringens förslag med 100 miljoner kronor för 2009.

Kemikalieinspektionen har fått nya uppgifter, inte minst ett tungt arbete i förhållande till EU och genomförandet av Reach. Dessutom behöver kommuner mer och tydligare tillsynsvägledning. Tillsammans med satsningarna inom ramen för de åtgärder som Miljöpartiet föreslår för att nå miljömålen innebär detta att Kemikalieinspektionens anslag ökas med 70 miljoner kronor 2009 jämfört med regeringens förslag.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) har viktiga uppgifter på klimat- och vattenområdet. Uppgifterna har snarast ökat sedan 2006. Regeringens neddragning i samband med budgetpropositionen 2006 har bara delvis återställts. Därför föreslår Miljöpartiet en ökning med 17 miljoner kronor för 2009 jämfört med regeringens förslag.

Även om vi är tveksamma till ett särskilt *havsmiljöanslag*, har vi till skillnad från förra året valt att i likhet med regeringen redovisa havsrelaterade utgifter under ett sådant anslag. Miljöpartiet vill utöver direkt miljömålsrelaterade förslag införa en särskild skrotningspremie för tvåtaktsmotorer. Bakgrunden är att mer än en fjärdedel av Sveriges ca 720 000 fritidsbåtar bedöms ha motorer med låg verkningsgrad och dålig förbränning. Miljöpartiet föreslår 50 miljoner kronor per år under perioden 2009–2011 för att införa en skrotningspremie för gamla tvåtaktsmotorer med höga utsläpp. Villkoren för att få premien på 500 kronor per motor bör vara att det är en fungerande tvåtaktsmotor som byts in vid köp av en ny miljöanpassad motor och att säljaren ser till att skrota den gamla motorn på ett tillfredsställande sätt.

Regeringens satsning på *hållbara städer* har i och för sig vissa förtjänster. Det räcker dock inte till för att fullt ut ersätta det tidigare *klimat investeringsprogrammet*. Vi tycker att programmet har varit framgångsrikt och att det ska drivas vidare och utvecklas. Miljöpartiet anser att den ekologiska husbehovsodlingens produktionsmöjligheter bör uppmärksammas som en tillgång i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd. För att klara framtidens klimatutmaningar krävs det enligt budgetpropositionen att samhällsstrukturen ger förutsättningar för livsmönster med betydligt lägre klimatpåverkan än dagens. En faktor som har stor bety-

delse för klimatpåverkan och energianvändning är livsmedelsförsörjningen. Den optimala livsmedelsproduktionen med hänsyn till klimat och miljö är den ekologiska husbehovsodlingen. Det finns ingen kortare väg från jord till bord. Statliga myndigheter som Boverket och den nyligen tillsatta Delegationen för hållbara städer bör göras uppmärksamma på vikten av att man i arbetet med en hållbar samhällsutveckling tar tillräcklig hänsyn till trädgårdarnas samhällsnytta.

Miljöpartiet anvisar 120 miljoner kronor till ett nytt anslag: *Stöd för efterkonvertering av bilar* för 2009. Många bilägare som vill gå över till förnybara bränslen har inte råd att köpa nya bilar. Utbudet av begagnade bilar som går att köra på förnybara drivmedel är begränsat. En ökning av antalet bilar som kan köra på förnybara drivmedel ger ett bättre underlag för utbyggnaden av distributionsnätet för sådana drivmedel. Det ger också en större acceptans för andra klimatpolitiska åtgärder inom och utanför transportsektorn, såsom ökade skatter på utsläpp av koldioxid.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:1 Budgetpropositionen för 2009 utgiftsområde 20:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under 2010–2012 (avsnitt 3.9.2).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 280 000 000 kr efter 2009 (avsnitt 3.9.3).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 100 000 000 kr efter 2009 (avsnitt 3.9.4).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2010–2012 (avsnitt 3.9.5).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:12 Havsmiljö besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kr under 2010–2015 (se avsnitt 3.9.12).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 400 000 kr under 2010–2013 (avsnitt 3.9.13).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 800 000 kr under 2010–2012 (avsnitt 3.9.14).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr för 2010, högst 450 000 000 kr för 2011 och högst 450 000 000 kr för 2012–2014 (avsnitt 4.7.2).

9. Riksdagen anvisar för 2009 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning i avsnitt 9.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Fi270 av Mona Sahlin m.fl. (s):

78. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av klimatinvesteringsprogram (avsnitt 12.1).
79. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biologisk mångfald.
80. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inventering och oljesanering av skeppsvrak.

2008/09:MJ220 av Lars Tysklind (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att sanera miljöfarliga fartygsvrak i Skagerrak.

2008/09:MJ250 av Christian Holm och Lars Hjälmered (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avskaffandet av naturreservat.

2008/09:MJ278 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av finansieringen av städningen av marina och kustnära miljöer.

2008/09:MJ301 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast tar initiativ till att återinföra klimatinvesteringsprogrammen.

2008/09:MJ304 av Anita Brodén och Lars Tysklind (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av trädgårdar och andra grönområden för såväl människors hälsa som för en god miljö.

2008/09:MJ336 av Isabella Jernbeck (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återinförande av bilskrotningspremien.

2008/09:MJ358 av *Eva Selin Lindgren och Solveig Ternström (båda c)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda hur en ändamålsenlig myndighetsstruktur kan åstadkommas för att förena natur- och kulturmiljövården i Sverige.

2008/09:MJ382 av *Lars Ohly m.fl. (v)*:

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Förändring (tkr)
1:1 Naturvårdsverket	336 758	20 000
1:2 Miljöövervakning m.m.	308 856	2 000
1:3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 780 997	320 000
1:11 Miljöbilspremie	425 000	-425 000
1:13 Insatser för internationella klimat- investeringar	280 100	-180 000
1:15 Hållbara städer	140 000	-140 000
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella närings- och samhällsbyggande, forskning		60 000
Nytt Stöd till klimatinvesterings-pro- gram (Klimp)	0	700 000
Summa:	3 271 711	357 000

2008/09:MJ418 av *Rosita Runegrund (kd)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att strandstädning av Bohuskusten bör bli en nationell angelägenhet.

2008/09:MJ420 av *Ingemar Vänerlöv (kd)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att dataregistrera SMHI:s hela observationsmaterial.

2008/09:MJ421 av *Birgitta Eriksson och Siw Wittgren-Ahl (båda s)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Sjöfartsverket i uppdrag att utarbeta ett program för sanering av de mest angelägna skeppsvraken baserad på en inventering av förekomsten av miljöfarliga vrak.

2008/09: MJ486 av Tina Ehn m.fl. (mp):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Anslagsförändring (miljoner kronor)		
	2009	2010	2011
1:1 Naturvårdverket	107	170	240
1:2 Miljöövervakning	30	50	70
1:3 Åtgärder för biologisk mångfald	813	1 206	1 735
1:4 Sanering av förorenade områden	100	50	50
1:6 Kemikalieinspektionen	70	70	70
1:9 SMHI	17	17	17
1:12 Havsmiljö/vattendrag		-65	85
1:15 Hållbara städer/Klimp		460	600
1:16 Stöd för konvertering av bilar	120	120	120
Summa för utgiftsområdet:	1 257	2 078	2 987

2008/09: MJ487 av Birgitta Eriksson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Bilskrotningsfonden bör återinföras.

2008/09: MJ488 av Margareta Pålsson och Inger René (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Miljödepartementet bör avveckla sitt engagemang i Miljöstyrningsrådet.

2008/09: MJ491 av Sven Bergström m.fl. (c, m, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den ekologiska husbehovsodlingens produktionsmöjligheter bör uppmärksammas som en tillgång i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.

2008/09: MJ493 av Anders Ygeman m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt stöd till klimatinvesteringsprogrammen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biologisk mångfald och målet Levande skogar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till Kemikalieinspektionen.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inventering och sanering av oljeläckande fartygsvrak.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bilskrotningspremie.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om efterkonvertering av gamla bilar.
22. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändring
1:3 Biologisk mångfald	1 781	50
1:6 Kemikalieinspektionen	134	5
1:15 Hållbara städer	140	-140
Klimatinvesteringsprogram	0	350
Bilskrotningsfonden	0	40
Efterkonvertering av bilar	0	75
Oljesanering av gamla vrak	0	25

2008/09:N316 av Hans Hoff m.fl. (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klimatinvesteringsstödet ska återinföras.

BILAGA 2

Utskottets förslag till beslut om anslag för år 2009 inom utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Belopp i 1 000-tal kronor

	Politikområde Anslag (ramanslag)	Utskottets förslag
1	Miljöpolitik	
1:1	Naturvårdsverket	336 758
1:2	Miljöövervakning m.m.	308 856
1:3	Åtgärder för biologisk mångfald	1 780 997
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	539 973
1:5	Miljöforskning	89 218
1:6	Kemikalieinspektionen	133 583
1:7	Internationellt miljösamarbete	72 993
1:8	Stockholms internationella miljöinstitut	11 928
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	259 801
1:10	Klimatanpassning	100 000
1:11	Miljöbilspremie	425 000
1:12	Havsmiljö	284 800
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	280 100
1:14	Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	60 000
1:15	Hållbara städer	140 000
2	Miljöforskning	
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	44 298
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	469 323
	Summa för utgiftsområdet	5 337 628

BILAGA 3

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2009 inom utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag (ramanslag)	Regeringens förslag	s	v	mp
1:1 Naturvårdsverket	336 758		+20 000	+107 000
1:2 Miljöövervakning m.m.	308 856		+2 000	+30 000
1:3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 780 997	+50 000	+320 000	+813 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	539 973			+100 000
1:5 Miljöforskning	89 218			
1:6 Kemikalieinspektionen	133 583	+5 000		+70 000
1:7 Internationellt miljösam- bete	72 993			
1:8 Stockholms internationella miljöinstitut	11 928			
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	259 801			+17 000
1:10 Klimatanpassning	100 000			
1:11 Miljöbilspremie	425 000		-425 000	
1:12 Havsmiljö	284 800			
1:13 Insatser för internatio- nella klimatinvesteringar	280 100		-180 000	
1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	60 000			
1:15 Hållbara städer	140 000	-140 000	-140 000	
1:16 Klimatinvesteringspro- gram (nytt anslag)		+350 000	+700 000	
1:17 Stöd för konvertering av bilar (nytt anslag)		+75 000		+120 000
1:18 Bilsrottningsfonden (nytt anslag)		+40 000		
1:19 Oljesanering av gamla vrak (nytt anslag)		+25 000		

Anslag (ramanslag)	Regeringens förslag	s	v	mp
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhälls- byggande: Förvaltningskostna- der	44 298			
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhälls- byggande: Forskning	469 323		+60 000	
Summa	5 337 628	+405 000	+357 000	+1 257 000

BILAGA 4

Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet – sammanfattning

Förord

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen behandlat frågor som rör havsmiljön och uppmärksammat ett antal olika problem. Inom havsmiljöområdet har under senare år en lång rad utredningar genomförts, och det kan konstateras att ett antal olika utredningsinsatser pågår för närvarande. Ett antal olika propositioner med bäring på havsmiljöfrågor har dessutom aviserats av regeringen.

Mot den bakgrunden beslutade miljö- och jordbruksutskottet den 21 februari 2008 att följa upp statens insatser inom havsmiljöområdet. Frågan hänvisades till utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp för fortsatt beredning. I gruppen ingår Jan-Olof Larsson (s), Sven Gunnar Persson (kd), Wiwi-Anne Johansson (v), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Rune Wikström (m) och Lars Tysklind (fp).

Uppföljningen har inriktats på att beskriva de insatser som görs samt vilka resultat och konsekvenser som de får för havsmiljön. I uppföljningen har även ingått att studera bl.a. samverkan mellan olika myndigheter, systemen för uppföljning och utvärdering samt hur det internationella samarbetet ser ut. Syftet med uppföljningen har varit att ge utskottet ett fördjupat beslutsunderlag. Gruppen är medveten om att det är mycket svårt att kunna fastställa direkta orsakssamband mellan vidtagna åtgärder och observerade effekter på havsmiljön. I uppföljningen har därför inte ingått att göra egna analyser av vilka resultat som olika insatser ger. Det har heller inte ingått att utvärdera de faktiska resultaten av den nu pågående havsmiljösatsningen.

I uppföljningen har utredningsrapporter och dokumentation från olika myndigheter m.m. studerats. Vidare har intervjuer genomförts med myndighetsrepresentanter på central, regional och lokal nivå samt med övriga relevanta aktörer med anknytning till havsmiljöområdet. Från vissa myndigheter har skriftliga underlag inhämtats. För att få en god geografisk spridning mellan Bottniska viken, Egentliga Östersjön och Västerhavet har uppföljnings- och utvärderingsgruppen valt att på regional nivå särskilt studera Kalmar, Stockholms, Västernorrlands och Västra Götalands län. På lokal nivå har sammanlagt sex kommuner ingått i uppföljningen: Kalmar, Orust, Strömstad, Sundsvall, Timrå och Torsås.

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade i november 2008 att uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport ska tryckas och ges ut i serien Rapporter från riksdagen (2008/09:RFR3). I denna bilaga redovisas en sammanfattning av uppföljningsrapporten.

Den pågående havsmiljösatsningen

Regeringen inledde år 2007 en särskild satsning på havsmiljöfrågor. Inledningsvis avsattes 0,5 miljarder kronor för perioden 2007–2010. I den senaste budgetpropositionen har regeringen föreslagit att satsningen utökas till 1 miljard kronor under mandatperioden. Vidare har bl.a. en tjänst som havsmiljöambassadör inrättats.

Gruppen konstaterar att det ännu är för tidigt att utvärdera havsmiljösatsningens faktiska resultat på miljön i haven. Gruppen har i stället följt hur arbetet med satsningen fortskrider samt hur olika aktörer ser på de insatser som görs respektive planeras. Uppföljningen visar att aktörerna inom havsmiljöområdet menar att det är viktigt och positivt att havsmiljöfrågorna betonas. Bland annat har det framförts att det är positivt att havsmiljön har fått ett eget anslag. Samtidigt har flera konstaterat att satsningen hittills inte har räckt till för att genomföra praktiska åtgärder. Havsmiljösatsningens medel har hittills använts till bl.a. nya utredningar. Viss kritik har framförts mot de delar av satsningen som omfattar skarpsillsutfiskning och syresättning av havsbottnar, dock anser gruppen att det är för tidigt att bedöma hur relevant kritiken är. Flertalet aktörer har betonat vikten av långsiktighet och uthållighet i havsmiljöarbetet.

Övergödning och syrebrist

En alltför stor tillförsel av näringsämnen från omgivande landområden och från atmosfären leder till övergödning av haven. I uppföljningen görs en genomgång av de statliga insatser som vidtas mot övergödningen.

Uppföljningen visar att utsläppen av övergödande ämnen har minskat under de senaste 20 åren, men att övergödningens problemen i havsmiljön fortfarande är stora. Det är svårt att utvärdera insatsernas effekter på havsmiljön och resultaten av dem kan skilja sig åt mellan t.ex. kustvikar och öppet hav. Inom jordbruksområdet har olika insatser gjorts, vilka har bidragit till minskade utsläpp av bl.a. kväve och fosfor. I uppföljningen har det dock framkommit att t.ex. anlagda våtmarker inte alltid är placerade där de gör mest nytta och att det finns begränsade resurser för skötseln. För att uppnå kraven på Sverige enligt aktionsplanen för Östersjön behöver mer göras inom bl.a. jordbruksområdet. Insatser inom den kommunala avloppsreningen har lett till minskade utsläpp av framför allt fosfor, men även kväve. När det gäller de enskilda avloppen bedöms regelverket vara ändamålsenligt, men tillsynsmyndigheterna hinner inte med.

Miljögifter

Skadliga kemiska ämnen sprids vid tillverkning och användning av olika produkter. Miljögifterna påverkar havsmiljön på olika sätt. I uppföljningen beskrivs de problem som miljögifter innebär för havsmiljön och vilka statliga insatser som vidtas mot detta.

Uppföljningen visar att halterna av flera kända miljögifter har minskat påtagligt sedan 1970-talet som ett resultat av vidtagna åtgärder. Samtidigt kan det konstateras att miljögifter fortfarande är ett problem. Kunskapen om kemikaliers långsiktiga hälso- och miljöeffekter är liten. Den diffusa och storskaliga spridningen av miljögifter är svår att överblicka. Vidare är halterna av organiska tennföreningar fortfarande höga, trots förbud att använda t.ex. TBT i båtottenfärger. Halterna av PCB och dioxiner är fortfarande höga i Östersjöfisk, och nya miljögifter tillkommer hela tiden. Det finns problem att rena avloppsvatten från läkemedelsrester och nya miljöfarliga ämnen. I uppföljningen har det framkommit att förorenade områden är ett stort problem som påverkar havsmiljön.

Oljeutsläpp och avfall till havs

Utsläpp av olja och marint avfall är ett problem för havsmiljön. I uppföljningen beskrivs de problem som oljeutsläppen och det marina avfallet innebär för havsmiljön och vilka statliga insatser som vidtas mot detta.

Uppföljningen visar att flera åtgärder har vidtagits under senare år för att begränsa sjöfartens utsläpp och ta hand om det marina avfallet. Insatserna har lett till en minskning av antalet konstaterade utsläpp, men det finns brister i efterlevnaden av regelverket. Naturvårdsverket har bedömt att de faktiska utsläppen inom svensk ansvarszon är minst dubbelt så stora som de konstaterade utsläppen. Dessutom har insatser vidtagits för att minska olycksrisken, bl.a. genom styrning och övervakning av sjötrafiken. Flera aktörer har betonat vikten av det internationella samarbetet för att minska sjöfartens negativa miljöpåverkan.

Biologisk mångfald och fiske

Havsmiljön innehåller en stor mängd livsmiljöer och arter av djur och växter. Situationen för flera fiskbestånd är kritisk. I uppföljningen beskrivs de problem som finns vad gäller biologisk mångfald och fiske samt vilka statliga insatser som vidtas mot dessa problem. Bland annat uppmärksammas de problem som finns vad gäller utkast av fisk. Fiskeriverket har nyligen lagt förslag om att införa ett förbud mot utkast av fisk som är tillåten att ta i land.

I uppföljningen har olika aktörer framfört kritik mot den gemensamma fiskepolitiken och dess konsekvenser för fiskbestånden. Överkapaciteten i fiskeflottan kvarstår, och flera aktörer menar att fiskekvoterna inte följer de vetenskapliga råden. Samtidigt konstaterar gruppen att det pågår ett antal olika åtgärder som syftar till att skydda fisken, bl.a. inrättande av fiskefria områden, begränsningar av trålning, redskapsutveckling och insatser för att skydda bl.a. lax och ål. Situationen för flera fiskbestånd är dock fortsatt kritisk. Dessutom görs insatser för att minska yrkesfiskets bifångster och för att minska spridningen av främmande marina arter genom barlastvatten.

Marin naturvård och strandskydd

Kusten har gradvis blivit föremål för ökad exploatering. I uppföljningen beskrivs de problem som ökad användning av kusten och havet innebär för havsmiljön och vilka statliga insatser som vidtas mot detta.

Uppföljningen visar att arbetet med att bilda marina skyddsområden har gått långsamt, men att antalet marina naturreservat nu har ökat. Det finns brist på kunskap om vilka områden som är mest skyddsvärda, vilket har gjort att områdesskydden ofta har införts med hänvisning till naturvärden på land. Den geografiska spridningen av skyddsområdena är delvis ojämn. Uppföljningen visar att det finns många och starka intressen längs kusten, vilket ofta kan leda till intressekonflikter kring de marina skyddsområdena. Arbetet med insatser för minskat buller i havsmiljön har inletts. I uppföljningen konstateras att exploateringen av kusten ökar, trots strandskyddet. Dessutom uppmärksammas att svall från fartygstrafik på vissa håll har orsakat erosionsskador på stränderna. Tillsyn och uppföljning är delvis eftersatt, och havsmiljöfrågor kommer ofta inte in i kommunernas planering. Samtidigt ökar olika havsbaserade aktiviteter som t.ex. vindkraft.

Statlig styrning av havsmiljöarbetet

Riksdagen och regeringen anger övergripande mål för och huvudsaklig inriktning på den statliga verksamheten, medan olika myndigheter har ansvar för att driva verksamheterna. I uppföljningen beskrivs den statliga styrningen av havsmiljöarbetet och hur de olika myndigheterna samarbetar och samverkar kring havsmiljöfrågor.

Uppföljningen visar att myndigheternas insatser för havsmiljön styrs av olika mål. Styrningen av myndigheternas havsmiljöarbete är delvis otydlig, men det finns en utbredd medvetenhet inom myndigheterna om att havsmiljö är en prioriterad fråga för riksdag och regering. Ett flertal myndigheter och andra aktörer hanterar på olika sätt havsmiljörelaterade frågor. Det finns ingen myndighet med ett tydligt ansvar för helheten. Uppföljningen visar på problem i samordning och samverkan mellan myndigheter men att olika försök görs för att förbättra denna, bl.a. genom inrättandet av en samordningsgrupp för havsmiljöfrågor. I avsnittet beskrivs även arbetet med vattendirektivet och dess betydelse för havsmiljön. Uppföljningen visar bl.a. att det finns problem i vattenarbetets organisation samt att kommunernas roll i arbetet är otydlig.

Kunskap om havsmiljön

Kunskapen om miljön under havsytan är begränsad, liksom kunskapen om vilka resultat som olika havsmiljöförbättrande åtgärder ger. I uppföljningen beskrivs hur staten genom uppföljningar, miljöövervakning, tillsyn och forskning skaffar sig kunskap om havsmiljön och vilka resultat som olika statliga insatser ger.

Uppföljningen visar att uppföljningsinsatserna är inriktade på miljömålsuppföljningarna, men att insatserna i övrigt är begränsade. Det finns begränsade resurser för utvärderingar, och det är dessutom svårt att utvärdera resultatet av de olika insatser som görs för havsmiljön. Den nationella styrningen av uppföljningsinsatserna är otydlig. I avsnittet konstateras vidare att kunskapen om den marina miljön är begränsad, bl.a. eftersom det finns luckor i den marina miljöövervakningen. Det finns olika problem inom miljöövervakningen vilka bl.a. har sin grund i att övervakningen består av olika delar med olika syften och splittrad finansiering samt att den utförs av olika aktörer. Det finns problem i samordningen och det är svårt att använda miljöövervakningens resultat för att förbättra åtgärderna. Det samlas in mycket information, men det finns problem med att få tillgång till den. I uppföljningen har också problem när det gäller tillgång till djuphavsdata uppmärksammats.

Internationellt samarbete

Havens miljö tillstånd beror inte bara på hur vi i Sverige hanterar miljöfrågor, utan också i hög grad på hur andra länder hanterar t.ex. utsläpp av giftiga och övergödande ämnen samt hur Sverige tillsammans med andra länder kommer fram till internationella regleringar inom t.ex. fisket och sjöfarten. I uppföljningen beskrivs det internationella havsmiljöarbetet.

Uppföljningen visar att det pågår en rad olika havsmiljöaktiviteter inom bl.a. EU, Helcom, Ospar och IMO. Det internationella samarbetet är omfattande, men upplevs ofta leda till få konkreta resultat. Det internationella samarbetet tar lång tid, och i uppföljningen har det uppmärksammats att Sverige företräds av olika aktörer som inte alltid är samordnade. Det kan uppstå problem i övervakningen av olika konventioners efterlevnad och i återrapporteringen av deras resultat. EU:s olika insatser har till viss del varit pådrivande i det svenska havsmiljöarbetet, bl.a. när det gäller vattendirektivet och det marina direktivet. I uppföljningen redovisas några exempel på bilateralt samarbete mellan Sverige och andra länder i havsmiljöfrågor, men det konstateras att det inte finns något etablerat internationellt nätverk för detta.

BILAGA 5

Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för havsmiljö och klimat

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 21 februari 2008 att följa upp och utvärdera regeringens resultatredovisningar inom vissa delar i budgetpropositionen.¹ Uppföljningen avser två politikområden, varav miljöområdet (havsmiljö och klimat) redovisas i denna rapport. Parallellt har en motsvarande uppföljning gjorts inom livsmedelsområdet (fiske, jordbruk samt säker och bra mat), vilken redovisas i en ytterligare rapport till utskottet.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom riksdagsförvaltningen av utvärderaren Christer Åström vid utvärderings- och forskningsfunktionen i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Anna-Lena Kileus vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till miljö- och jordbruksutskottet.

Stockholm i oktober 2008

Sven Gunnar Persson (kd)

Jan-Olof Larsson (s) Wiwi-Anne Johansson (v)

Erik A Eriksson (c) Tina Ehn (mp)

Rune Wikström (m) Lars Tysklind (fp)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning i korthet:

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har följt upp och utvärderat regeringens resultatredovisning för delar av miljöområdet (havsmiljö och klimat). När det gäller resultaten inom området gör gruppen följande bedömningar:

- Läget är allvarligt vad gäller både havsmiljön och klimatet. För båda områdena går utvecklingen åt fel håll trots att de svenska utsläppen minskar.

¹ Miljö- och jordbruksutskottet, protokoll utskottssammanträde 2007/08:21.

- Inom havsmiljöområdet har en lång rad åtgärder vidtagits under en följd av år. Trots detta kvarstår åtskilliga problem i både Östersjön och Västerhavet, inte minst vad gäller övergödning, miljögifter och biologisk mångfald.
- Gruppen delar regeringens bedömning att klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar.

När det gäller resultatredovisningens utformning anser gruppen bl.a. följande:

- att det utifrån regeringens redovisning är svårt att tydligt knyta de statliga insatserna till effekter på utvecklingen i havsmiljön respektive för klimatet,
- att det finns behov av en tydligare inriktning på att redovisa resultatet av de insatser som staten gör och hur det utvecklas över åren samt att regeringen lämnar tydliga bedömningar av uppnådda resultat till riksdagen,
- att det finns behov av att relevanta indikatorer tas fram som kan bidra till bedömningen av hur de olika insatserna påverkar havsmiljön respektive klimatet och därmed underlätta framtida resultatanalyser,
- att det skulle vara värdefullt om regeringen i kommande års budgetpropositioner kunde ge en samlad resultatredovisning för dels havsmiljöområdet, dels klimatområdet,
- att gruppen utgår från att de synpunkter som utskottet har tagit upp i denna och tidigare uppföljningar av resultatredovisningen kommer att beaktas av regeringen i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Riksdagen har beslutat att koppla totalt 16 övergripande nationella miljö kvalitetsmål till det övergripande målet för miljöpolitiken. Hösten 2007 genomförde utskottet en uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen vad gäller havsmiljöområdet med avseende på miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. På utskottets förslag godkände riksdagen vad utskottet anförde.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har i år gjort en ny uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2009 vad gäller havsmiljö och dessutom även följt upp regeringens resultatredovisning för klimatområdet. Gruppen har i sin analys utgått från miljömålen och de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar.

Redovisade resultat

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp kan i likhet med regeringen konstatera att läget är allvarligt vad gäller både havsmiljön och klimatet. För båda områdena går utvecklingen åt fel håll trots att de svenska utsläppen minskar. Gruppen delar regeringens syn att fortsatta insatser krävs.

När det gäller resultaten av statens insatser för havsmiljön hänvisar gruppen till den fördjupade uppföljning som gruppen har genomfört inom havsmiljöområdet under 2008.² Gruppen vill även hänvisa till den fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser som miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2007.³ Av dessa uppföljningar framgår bl.a. att tillståndet för våra hav är fortsatt dåligt, trots att åtgärder för att förbättra havsmiljön har vidtagits sedan flera år tillbaka. Åtskilliga problem kvarstår i både Östersjön och Västerhavet, inte minst vad gäller övergödning, miljögifter och biologisk mångfald.

När det gäller statens insatser för klimatet delar gruppen regeringens bedömning att klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. Inte minst mot den bakgrunden är det enligt gruppens bedömning viktigt att regeringen löpande följer upp och utvärderar de åtgärder som görs inom klimatområdet och att regeringen årligen redovisar och analyserar uppnådda resultat till riksdagen.

Resultatredovisningens form och struktur

Insatser för havsmiljön styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna inom havsmiljöområdet redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Gruppen vill liksom förra året peka på att det finns en inneboende svårighet i nuvarande målstruktur, vilken innebär att det är svårt att tillgöra sig en samlad resultatutveckling för ett sådant övergripande område som havsmiljöområdet. Årets uppföljning har visat att samma problematik finns även för klimatområdet. Gruppen menar liksom förra året att det skulle vara värdefullt om regeringen i kommande års budgetpropositioner kunde ge en samlad resultatredovisning för miljösituationen i havet där de faktorer som påverkar havsmiljön behandlas gemensamt. En liknande samlad resultatredovisning bör även göras för klimatområdet.

Utifrån den redovisning som görs i budgetpropositionen är det enligt gruppen svårt att för både havsmiljö- och klimatområdena tydligt knyta de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön respektive klimatområdet. Gruppen vill dock påpeka att det finns utvärderingar av olika insatser, bl.a. av klimatinvesteringsprogrammen (Klimp). Det hade underlättat riksdagens arbete om resultatet av sådana utvärderingar hade redovisats.

² Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet (2008/09:RFR3).

³ Uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företaget inom fiskeområdet (2007/08:RFR3).

Gruppen kan konstatera att de resultat som redovisas för både havsmiljö- och klimatområdena kan härledas till insatser inom ett flertal olika områden. För att underlätta framtida resultatanalyser bör enligt gruppens mening relevanta indikatorer tas fram som på ett samlat sätt kan bidra till bedömningen av hur de olika insatserna påverkar havsmiljön respektive klimatet. I detta ingår att tydligare redovisa regeringens bedömning av vad som är faktiska resultat av statens olika insatser och att relatera detta till den allmänna utvecklingen.

Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare uttalat att riksdagens fortsatta analyser av redovisade resultat skulle underlättas om regeringen lämnar en egen bedömning av de olika insatserna och hur de bidrar till att nå av riksdagen beslutade mål. Detta är enligt gruppens bedömning viktigt även inom havsmiljö- och klimatområdena. Vidare vill gruppen framhålla att resultatredovisningen tydligare bör vara inriktad på resultat av de insatser som görs, t.ex. vilka effekter som åtgärdsprogram och förvaltningsplaner får för vissa arter. Gruppen vill även betona vikten av att det är möjligt att följa utvecklingen av de olika indikatorerna över åren, t.ex. i form av tabeller. En sådan redovisning skulle underlätta riksdagens analys.

Enligt gruppens bedömning är det viktigt att regeringen lämnar tydliga och ändamålsenliga resultatredovisningar som underlag inför riksdagens beredning av regeringens budgetförslag. Detta bör även fortsättningsvis i huvudsak ske årligen i budgetpropositionen. I vissa fall kan riksdagen ha behov av fördjupade resultatredovisningar. Sådana redovisningar bör lämnas av regeringen i särskilda resultatskrivelser inför riksdagens budgetberedningar. Gruppen vill påminna om att utskottet hösten 2007 framförde att det, utöver resultatredovisningen i budgetpropositionen, vore värdefullt om riksdagen kunde få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet, t.ex. i form av en resultatskrivelse. Gruppen noterar att en sådan resultatskrivelse ännu inte har tagits fram.

Fortsatt utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning

Sedan flera år pågår ett utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning inom både riksdagen och Regeringskansliet. Miljö- och jordbruksutskottet har bl.a. genom sin uppföljnings- och utvärderingsverksamhet under flera år tagit en mycket aktiv del i detta arbete. Inom det miljöpolitiska området har en dialog inletts om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Det är gruppens ambition att riksdagen ska kunna ge en tydlig återkoppling till regeringen i dessa frågor. Gruppen kan konstatera att regeringen i årets budgetproposition inte kommenterar de synpunkter som utskottet framförde i förra årets budgetbetänkande. Regeringen har tidigare angett att utskottets uppföljning av resultatredovisningen för havsmiljöområdet är under beredning och att den avser att återkomma till riksdagen med propo-

sitioner om havspolitik och om miljömålen. Gruppen utgår från att de synpunkter som utskottet tog upp förra året och som tas upp i årets uppföljning kommer att beaktas av regeringen i det fortsatta arbetet.

Gruppen konstaterar att regeringen har genomfört en förändring i verksamhetsstrukturen, vilken bl.a. innebär att utgiftsområde 20 inte längre delas in i politikområden. I praktiken innebär detta inte någon större förändring i regeringens resultatredovisning, och gruppen menar att årets underindelning av utgiftsområdet är relevant.

1 Inledning

Bakgrund

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten ska regeringen till riksdagen redovisa mål och resultat som uppnåtts inom olika områden. Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Miljö- och jordbruksutskottet har under de senaste åren genomfört uppföljningar av regeringens resultatredovisningar till riksdagen inom det livsmedelspolitiska området och inom havsmiljöområdet, vilka har behandlats av utskottet i budgetbetänkandena. Utskottet har utifrån uppföljningarna gjort ett antal ställningstaganden, bl.a. kring behovet av fortsatt utveckling av indikatorer och vikten av att utskottets ställningstaganden vad gäller ekonomisk styrning uppmärksammas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Riksdagen har beslutat att godkänna vad utskottet har anfört i dessa frågor.⁴

Utskottets uppföljning

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att hösten 2008 genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram fördjupade kunskapsunderlag inför beredningen av budgetpropositionen för 2009. Uppföljningarna har vidare syftat till att ge utskottet underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen inom miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde. Uppföljningarna har inriktats på två politikområden, varav miljöområdet (havsmiljö och klimat) redovisas i denna rapport. Parallellt har en motsvarande uppföljning gjorts inom livsmedelsområdet (fiske, jordbruk samt säker och bra mat), vilken redovisas i en annan rapport till utskottet. Uppföljningen består av en genomgång av mål, insatser och redovisade resultat. I uppföljningen beskrivs och analyseras resultatredovisningen i budgetpropositionen, både vad avser struktur och innehåll.

⁴ Hösten 2007 behandlades detta i bet. 2007/08: MJU1 och MJU2.

Vidare kan nämnas att miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp under 2008 även har genomfört en fördjupad uppföljning av statens insatser för havsmiljön. Resultaten av denna fördjupade uppföljning redovisas i en separat rapport till utskottet.⁵ Gruppen har även låtit göra en forskningsöversikt som behandlar bl.a. havsmiljöfrågor. Även denna redovisas i en separat rapport till utskottet.⁶

2 Riksdagens tidigare behandling

2.1 Riksdagens behandling av resultatinformation

Ett pågående utvecklingsarbete i dialog

Sedan slutet av 1990-talet ska regeringen enligt budgetlagen redovisa mål och resultat till riksdagen. Formerna för denna resultatredovisning är föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdag och regering. Utvecklingsarbetets syfte är att ge riksdag och regering ett bättre underlag för prioriteringsdiskussioner och för att lättare kunna bedöma värdet av insatta resurser i förhållande till politiskt beslutade mål. Inom riksdagen har den fortsatta utvecklingen av mål- och resultatstyrningen bl.a. behandlats av Riksdagskommittén och varit föremål för insatser inom olika utskott, däribland miljö- och jordbruksutskottet.

Riksdagens riktlinjer

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete rörande bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning.⁷ Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i styrkedjan, både när det gäller ekonomisk styrning och regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten. Detta avser bl.a. i fall resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottens arbete med uppföljning och utvärdering är ett sätt att få en sådan resultatinformation och stärka kopplingen till beslut om lagstiftning och budget. Av riktlinjerna framgår vidare att uppföljning och utvärdering inom riksdagen bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete. Utskottens uppföljning och utvärdering bör enligt riktlinjerna användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar i budget eller lagstiftning som kan behövas.

⁵ Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet (2008/09:RFR3).

⁶ Fiskpopulationer i svenska vatten – Hur påverkas de av fiske, övergödning och miljögifter? (2008/09:RFR4).

⁷ FörS. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

Det konstateras att riksdagen har medverkat i utvecklingen av mål- och resultatstyrningen, bl.a. genom att utskotten har ställt krav på resultatredovisningarna från regeringen. Riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet. Ett centralt dokument i mål- och resultatdialogen mellan riksdagen och regeringen är utskottens budgetbetänkanden, där utskotten har möjlighet att ta ställning till de av regeringen redovisade resultaten i förhållande till av riksdagen beslutade mål och anslagna medel. Ett annat viktigt dokument är regeringens resultatskrivelser, vilka har tillkommit på riksdagens initiativ. Regeringen måste enligt riktlinjerna på ett bättre sätt leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning. Detta är nödvändigt för att dialogen mellan riksdag och regering ska kunna fortsätta.

Fortsatt utvecklingsarbete

Regeringen har konstaterat att riksdagen vid återkommande tillfällen har riktat kritik mot regeringens resultatredovisning till riksdagen. I 2008 års ekonomiska vårproposition⁸ aviserade regeringen att den enhetliga verksamhetsstrukturen fr.o.m. budgetpropositionen för 2009 skulle utgå. Anledningen är enligt regeringen att det inte varit möjligt att på ett tillfredsställande sätt bryta ned övergripande politiska mål till politikområden och effektmål för den enskilda myndigheten. Vidare har det enligt regeringen inte varit möjligt att på ett rättvisande sätt redovisa och summera vare sig resultat eller kostnader i denna struktur. Därtill kommer den otydlighet som följer av att resurser anvisas och tilldelas i en specifik struktur (utgiftsområden och anslag), medan resultat redovisas i en annan struktur (politikområden, verksamhetsområden och verksamhetsgrenar).

Som en konsekvens av detta föreslår regeringen i årets budgetproposition att riksdagsbindningen av mål för politikområden ska upphöra. Till följd av förändringen har även underindelningen av respektive utgiftsområde prövats och i vissa fall förändrats. Vidare föreslår eller anger regeringen mot vilka mål verksamheter inom utgiftsområdena ska redovisas och följas upp i framtiden. Genom att den enhetliga verksamhetsstrukturen tas bort ges ökad flexibilitet i utformningen av resultatredovisningen. Redovisningen kan i ökad grad utformas utifrån såväl regeringens som riksdagens behov samt verksamhetens karaktär.

I budgetpropositionen konstaterar regeringen att formerna för och innehållet i regeringens resultatredovisning till riksdagen är föremål för fortsatt diskussion mellan Regeringskansliet och riksdagsförvaltningen och riksdagens utskottsorganisation. En självklar utgångspunkt i denna diskussion är enligt regeringen att riksdagens efterfrågan på resultatinformation ska tillgodoses. Enligt regeringen finns anledning att noga överväga i vilken utsträckning den ändrade indelningen av regeringens resultatredovisning, i och med årets budgetproposition, tillgodoser riksdagens behov av information. Regeringen menar även att det finns anledning att fortsatt överväga

⁸ Prop. 2007/08:100.

hur en ordning ska skapas som ger bättre förutsättningar än i dag för en dialog mellan riksdagen och regeringen om inriktningen och resultatet av den förda politiken.⁹

2.2 Miljömålsrapporteringen

Riksdagen har beslutat att regeringen ska lämna en årlig rapportering till riksdagen om hur arbetet med att nå miljökvalitetsmålen fortskrider.¹⁰ Redovisningen bör omfatta ett urval av indikatorer som återkommer varje år och ska ge underlag för beslut om att sätta in åtgärder om det visar sig att förutsättningarna att nå de uppsatta miljökvalitetsmålen inte är tillfredsställande.

Detta görs genom att Miljömålsrådet årligen sammanställer underlag för regeringens rapportering till riksdagen om utvecklingen av arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. Detta underlag finns sammanställt i de årliga s.k. de Facto-rapporterna.

De årliga redovisningarna till riksdagen ska kompletteras med en fördjupad utvärdering som även ska söka ge en förklaring till det uppnådda resultatet. Denna fördjupade redovisning bör innehålla kostnadsberäknade förslag om miljökvalitetsmål, delmål eller styrmedel inklusive förslag om lagstiftning behöver revideras, bl.a. mot bakgrund av samhällsekonomiska och statsfinansiella effekter eller av effektivitetsskäl. Hittills har två sådana fördjupade utvärderingar genomförts. Våren 2004 redovisades den första fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålen och våren 2008 redovisade Miljömålsrådet den andra fördjupade utvärderingen. Den andra utvärderingen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

2.3 Utskottets tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning

Miljö- och jordbruksutskottet har under senare år löpande följt upp utvecklingen av miljökvalitetsmålen. Utskottet har i samarbete med Miljömålsrådet anordnat seminarier om uppföljningen och utvärderingen av arbetet med att nå Sveriges miljökvalitetsmål. Hösten 2007 genomförde utskottet en uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen vad gäller havsmiljöområdet med avseende på miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. På utskottets förslag godkände riksdagen vad utskottet anför.¹¹ Regeringen har i en skrivelse till riksdagen angett att utskottets uppföljning och analys av resultatredovisningen för havsmiljöområdet bereds. I skrivelsen angav regeringen att den avsåg att åter-

⁹ Prop. 2008/09:1, s. 290–294.

¹⁰ Prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3.

¹¹ Bet. 2007/08:MJU1.

komma till riksdagen med dels en proposition om en sammanhållen svensk havspolitik, dels en proposition om en fördjupad utvärdering av systemet med miljö kvalitetsmål och delmål.¹²

3 Resultatredovisningen hösten 2008

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Riksdagen har beslutat att koppla totalt 16 övergripande nationella miljö kvalitetsmål till det övergripande målet för miljöpolitiken.¹³

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har på utskottets uppdrag gjort en genomgång och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2009 vad gäller områdena havsmiljö och klimat. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin analys av materialet utgått från de miljöpolitiska målen och de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar.

3.1 Regeringens redovisning för havsmiljöområdet

Anslag för havsmiljöområdet

Området Miljöpolitik ingår i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Regeringen föreslår att sammanlagt 4 824 miljoner kronor anslås för området Miljöpolitik, vilket består av 15 anslag, varav ett är anslaget för havsmiljö. För budgetåret 2009 föreslår regeringen att anslaget ökas med 150 miljoner kronor till sammanlagt 285 miljoner kronor.

Tabell 1: Utgiftsutvecklingen för anslag 1:12 Havsmiljö

Anslag	Utfall	Budget	Prognos	Förslag	Beräknat	Beräknat
	2007	2008	2008	2009	2010	2011
1:12 Havsmiljö	34	100	103	285	385	295

Källa: Prop. 2008/09:1 utg.omr. 20.

Redovisade resultat: Hav i balans samt levande kust och skärgård

Regeringen redovisar i årets budgetproposition att tillståndet i våra hav är oroande. För de sju olika delmålen redovisas följande resultat:

- För delmål 1, Skyddsvärda marina miljöer, redovisar regeringen liksom förra året att området kring Gotska Sandön är fiskefritt sedan 2006 och att arbetet med att inrätta ytterligare fiskefria områden pågår.

¹² Skr. 2007/08:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

¹³ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183, prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48 och 2005/06:49. I bilaga 1 och 2 görs en närmare genomgång av målen.

- För delmål 2, Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap, redovisas liksom förra året att målet om en strategi har uppnåtts.
- För delmål 3, Hotade arter, redovisas liksom förra året att det nu finns åtgärdsprogram för 14 av 17 rödlistade marina arter.
- För delmål 4, Bifångster, redovisar regeringen att målet är långt ifrån att nås, särskilt vad gäller gråsäl och knubbsäl. Regeringen ser i sin analys positivt på att hälsotillståndet för sälarna har förbättrats, men ser också problem med lokalt kraftigt ökande sälstammar när det gäller relationen till fisket.
- För delmål 5, Uttag – återväxt, redovisas att situationen fortfarande är kritisk för flera fiskbestånd. Regeringen drar i sin analys slutsatsen att delmålet om anpassning av uttaget av fisk inte är möjligt att nå till 2008.
- För delmål 6, Buller och andra störningar, redovisas liksom förra året att länsstyrelserna har tagit fram en handlingsplan för inrättande av hänsynsområden i skärgården. Regeringens slutsats är att ökande trafik på Östersjön och belastningen från fritidsbåtar kräver fortsatta insatser för att minska buller i skärgårdsområdena.
- För delmål 7, Utsläpp av olja och kemikalier, redovisas att antalet utsläpp av olja har minskat och att kemikalieutsläppen är ringa. Delmålet bedöms kunna nås. Ökande trafik på Östersjön och belastningen från fritidsbåtar kräver enligt regeringens mening fortsatta insatser för att minska utsläppen av giftiga ämnen till havet och öka beredskapen för olyckor.

Regeringen refererar Miljömålsrådets bedömning att det kommer att bli mycket svårt eller omöjligt att nå miljökvalitetsmålet även om ytterligare åtgärder sätts in. Regeringen bedömer att den rådande miljösituationen i haven kräver en kraftsamling när det gäller det internationella havsmiljöarbetet. Regeringen ser positivt på att hälsotillståndet för sälarna har förbättrats. Den mycket kritiska situationen för flera fiskbestånd kvarstår. Delmålet om minskade utsläpp från fartyg bedöms kunna nås, men fortsatta åtgärder krävs för att minska buller i skärgårdsområdena, minska utsläppen av giftiga ämnen till havet, minska risken för spridning av främmande arter samt öka beredskapen för olyckor och mottagning av avfall i hamnarna.

Redovisade resultat: Ingen övergödning

I budgetpropositionen för 2009 redovisar regeringen följande resultat för miljökvalitetsmålet Ingen övergödning.

- För delmål 1, Utsläpp av fosfor, redovisar regeringen att utsläppen av fosforföreningar från mänsklig verksamhet till vatten har minskat med 14 % mellan 1995 och 2005. Framför allt är det utsläppen från kommunala reningsverk och industrier som har minskat, men även utsläppen från jordbruk och enskilda avlopp.

- För delmål 2, Utsläpp av kväve, redovisar regeringen att de vattenburna utsläppen av kväveföreningar till haven söder om Ålands hav har minskat med 24 % under perioden 1995–2005. De största minskningarna har skett vid reningsverk och industrier med utsläpp direkt till havet samt från jordbruket.
- För delmål 3, Utsläpp av ammoniak, redovisar regeringen liksom förra året att delmålet har uppnåtts.
- För delmål 4, Utsläpp av kväveoxider, redovisar regeringen att utsläppen av kväveoxider år 2006 uppgick till ca 174 000 ton jämfört med delmålet 148 000 ton.

Regeringen refererar Miljömålsrådets bedömning att det kommer att bli mycket svårt eller omöjligt att nå miljökvalitetsmålet även om ytterligare åtgärder sätts in. Utsläppen till luft och vatten fortsätter att minska, men tillståndet i miljön förbättras inte i samma takt. Regeringen bedömer att det krävs omfattande åtgärder såväl i Sverige som i andra länder. Ytterligare minskningar från jordbruket och andra sektorer behövs utifrån Helcoms bördefördelning.

Redovisade resultat: Giftfri miljö

I budgetpropositionen för 2009 redovisar regeringen bl.a. följande resultat för miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

- För delmål 3, Utfasning av farliga ämnen, redovisar regeringen att skärpningar i EU:s regelverk har inneburit minskad användning av flera särskilt farliga ämnen bl.a. tungmetallerna kvicksilver, bly och kadmium. Det saknas en samlad bild över användningen av långlivade, bioackumulerande och toxiska ämnen i nyproducerade varor.
- För delmål 6, Efterbehandling av förorenade områden, redovisar regeringen även i år att identifieringen i princip bedöms vara klar. Inventeringen av identifierade områden pågår. År 2007 hade mer än 50 000 potentiellt förorenade områden branschklassats och mer än 15 000 objekt riskklassats. Bidragsfinansierade undersökningar pågår eller har avslutats vid 500 områden under perioden 1999–2007. Statligt finansierade efterbehandlingsåtgärder pågår eller har avslutats vid 80 förorenade områden.
- För delmål 8, Dioxiner i livsmedel, redovisar regeringen bl.a. att de svenska utsläppen av dioxiner har minskat betydligt, men trots denna utveckling är halterna i fisk från Östersjön för höga från hälso- och miljösynpunkt.

Regeringen bedömer att det trots den i huvudsak positiva utvecklingen när det gäller EU:s lagstiftning kommer att vara svårt att nå många delar av miljökvalitetsmålet.

Redovisade resultat: Ett rikt växt- och djurliv

I budgetpropositionen för 2009 redovisar regeringen bl.a. följande resultat för miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.

- Antalet naturreservat i Sverige uppgick år 2007 till drygt 3 100. Under året fastställdes 20 nya åtgärdsprogram för hotade arter.

Regeringen framför att det är svårt att bedöma den sammantagna effekten av genomförda åtgärder. Naturvårdsverkets system för uppföljning av miljö kvalitetsmålet förutsätter enligt regeringen ökade insatser för övervakning.

3.2 Regeringens redovisning för klimatområdet

Anslag inom klimatområdet

I årets budgetproposition presenterar regeringen ett åtgärdsprogram inom klimat- och energiområdet samt en särskild satsning på klimatbistånd. Inom utgiftsområde 20 inrättas ett nytt anslag för klimatanpassning som föreslås uppgår till 100 miljoner kronor nästa år. Anslaget för insatser för internationella klimatinvesteringar föreslås uppgå till 280 miljoner kronor nästa år.

Tabell 2: Utgiftsutvecklingen för några anslag (miljoner kronor)

Anslag	Utfall 2007	Budget 2008	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
1:10 Klimatanpassning		0		100	100	100
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar		50	49	280	280	228

Källa: Prop. 2008/09:1 utg.omr. 20.

Insatser för minskad klimatpåverkan görs även inom andra utgiftsområden, bl.a. inom utgiftsområde 21 Energi (energiforskning samt regionala och lokala insatser för energieffektivisering), utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande och konsumentpolitik (effektivisering av plan- och byggprocessen), utgiftsområde 22 Kommunikationer (utveckling av IT som verktyg för att minska negativ klimatpåverkan) samt utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (bl.a. förstärkning av anslaget till insatser för att stärka skogens och jordbrukets roll för klimatet).

Redovisade resultat

Regeringen redovisar i årets budgetproposition att läget är särskilt allvarligt för klimatmålet, där utvecklingen går åt fel håll trots att de svenska utsläppen har minskat.¹⁴ Enligt regeringens resultatredovisning under utgiftsområde 20 för klimatmålet har följande uppnåtts:

- Totala svenska utsläpp av växthusgaser uppgick år 2006 till 66 miljoner ton koldioxidekvivalenter (exklusive utsläpp och upptag av växthusgaser från sektorn markanvändning och skogsbruk).
- De totala utsläppen har minskat med ca 6 miljoner ton (ca 9 %) sedan år 1990. Från 2005 till 2006 minskade utsläppen med ca 1 miljon ton, huvudsakligen på grund av fortsatt konvertering från oljeuppvärmning i bostäder, en mild vinter och god vattentillgång för vattenkraftverken.
- Utsläppen per person har minskat från ca 8 ton år 1990 till ca 7 ton år 2006 (exklusive utsläpp från internationellt flyg och sjöfart till och från Sverige).
- Utsläppen från transporter, arbetsmaskiner, järn- och stålindustrin samt av fluorerade gaser har ökat mellan 1990 och 2006. Från 2005 till 2006 bröts de senaste årens trend med ökade utsläpp från inrikes transporter och minskade i stället något, främst på grund av minskade utsläpp från flyg och sjöfart samt att etanol delvis har ersatt bensin som drivmedel.
- Världens samlade utsläpp av växthusgaser fortsätter att öka och den globala medeltemperaturen ökar i takt med stigande halter av växthusgaser i atmosfären. Det är främst utsläppen av koldioxid från användningen av fossila bränslen för energiproduktion och transporter som ökat.

I sin analys drar regeringen slutsatsen att de svenska utsläppen har minskat samtidigt som ekonomin har vuxit. Sverige hör till det fåtal industriländer som kan redovisa en avtagande trend för de nationella utsläppen. Regeringen menar att insatta styrmedel ger effekt och att delmålet att de svenska utsläppen av växthusgaser ska minska med 4 % som medelvärde för perioden 2008–2012 jämfört med år 1990 bör kunna nås med dagens styrmedel.

3.3 Regeringens redovisning av mål och verksamhetsstruktur

I budgetpropositionen konstaterar regeringen att kraven om enhetlig verksamhetsstruktur med indelning i politikområden, verksamhetsområden och verksamhetsgrenar upphör fr.o.m. budgetpropositionen för 2009. I de fall mål för politikområden, verksamhetsområden och verksamhetsgrenar besl-

¹⁴ Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan samt delmålet för 2008–2012 framgår av bilaga 2. Där redovisas även de bedömningar som Miljömålsrådet har gjort.

tats av riksdagen behöver de därför enligt regeringen upphävas. Regeringen konstaterar att riksdagen inte har beslutat om mål för *politikområdet Miljöpolitik*. Däremot har riksdagen beslutat om mål för *miljöpolitiken*. Mot den bakgrunden föreslår regeringen inte någon förändring av målen.

När det gäller verksamhetsstrukturen har regeringen valt att dela in utgiftsområde 20 i två områden – Miljöpolitik och Miljöforskning.

3.4 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen framförde miljö- och jordbruksutskottet att det är viktigt att strukturen för regeringens resultatredovisning är klar och anpassad till riksdagens behov. Utskottet bedömde att strukturen för att redovisa resultat under respektive miljö kvalitetsmål i allt väsentligt var ändamålsenlig, men redovisningen kunde bl.a. med anledning av den särskilda satsningen på havsmiljön behöva kompletteras med en särskild resultatredovisning för utvecklingen inom havsmiljöområdet. För att kunna få en samlad bild av miljösituationen i havet skulle det enligt utskottet vara värdefullt om de faktorer som påverkar havsmiljön kunde samlas för att behandlas gemensamt i resultatredovisningen. Redovisningen borde även spegla de olika initiativ som tas för att samordna insatserna för havsmiljön och resultaten av insatser angående sektorsintegration. Utskottet framförde att det vore värdefullt om också klimatförändringar beaktas i de framtida samlade bedömningarna för havsmiljön i budgetpropositionen.

De resultat som redovisades för havsmiljöområdet kunde enligt utskottet härledas till insatser inom ett flertal olika politikområden, vilket medförde att det enligt utskottet var oklart hur sambandet såg ut mellan genomförda insatser och uppnådda resultat inom havsmiljöområdet. Uppföljningen visade vidare att det hade skett en utveckling i riktning mot en tydligare disposition i texten när det gäller uppdelningen mellan insatser, resultat och analyser. Utskottet betonade att det är positivt om denna utveckling fortsätter. Utskottet underströk även vikten av att det tydligt framgår vad som ska ses som insatser, resultat respektive omvärldsfaktorer. Resultatredovisningen borde vidare vara tydligare inriktad på resultat och inte på insatser. Utskottet framförde att det vore värdefullt om det i kommande års budgetpropositioner lämnades en samlad bedömning av hur de olika statliga insatserna inom havsmiljöområdet bidrar till att nå målen.

Utöver en mer samlad bedömning i budgetpropositionen vore det enligt utskottet även värdefullt om riksdagen kunde få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet, t.ex. i form av en resultatskrivelse. En sådan information skulle kunna användas som underlag för framtida resursprioriteringar inom havsmiljöområdet.

Utskottet framförde vidare att det vore värdefullt om regeringen övervägde i fall delmålet för kustens och skärgårdens kulturarv kunde vidareutvecklas inför kommande resultatredovisningar. Det skulle underlätta tillgängligheten till resultatinformation om resultatet för utsläpp av kväveoxider även redovisas under miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. Formuleringen av delmålet Utfasning av farliga ämnen och den redovisning av resultat som ges för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö var svårtillgängliga. Utskottet såg gärna att fortsatta ansträngningar görs för att anpassa den delen av redovisningen till riksdagens behov. Det framfördes vidare att det behövs en tydlig och samlad redovisning av utvecklingen av de giftiga ämnen som berör havsmiljön, bl.a. tungmetaller, giftig båtbottnfärg samt organiska miljögifter.

3.5 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Bedömning av redovisade resultat

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp kan inledningsvis i likhet med regeringen konstatera att läget är allvarligt för klimatmålet, där utvecklingen går åt fel håll trots att de svenska utsläppen minskar. Även tillståndet i våra hav är oroande. Gruppen delar regeringens syn att fortsatta insatser krävs för både klimatet och havsmiljön.

När det gäller gruppens mer allmänna syn på statens insatser för havsmiljön och de resultat som dessa har fått, hänvisar gruppen till den fördjupade uppföljning inom havsmiljöområdet som gruppen har genomfört under 2008 och som färdigställs parallellt med denna uppföljning av regeringens resultatredovisning.¹⁵ För havsmiljöns del vill gruppen även hänvisa till den fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser som miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2007.¹⁶ Där uppmärksammades att utvecklingen inom miljöområdet och havsmiljön är av central betydelse för de långsiktiga möjligheterna för fiskerieringen att fortsatt kunna bedriva ett fiske. Många fiskbestånd befinner sig utanför biologiskt säkra gränser, och havsmiljön är ständigt utsatt för olika hot. Gruppen framförde bl.a. att det är viktigt att ha en helhetssyn på fortsatta insatser för bl.a. fiskens roll i ekosystemet. Gruppen pekade på att flera av problemen är av sådan art att de måste hanteras och lösas på EU-nivå. När det gäller fiskets del i havsmiljön konstaterade gruppen att de fiskepolitiska insatserna ännu inte har varit tillräckliga för att skapa en långsiktig anpassning av fiskekapaciteten i förhållande till fiskemöjlighete-

¹⁵ Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet (2008/09:RFR3).

¹⁶ Uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet (2007/08:RFR3).

terna. I gruppens uppföljning uppmärksammades bl.a. att utkast av fisk är ett stort problem och att det är av stor vikt att denna fråga ges stor tyngd i det fortsatta arbetet.

I övrigt vill gruppen i år, liksom förra året, peka på att miljö- och jordbruksutskottet i olika sammanhang har betonat vikten av att den vetenskapliga rådgivningen ska vara utgångspunkt för besluten om totalt tillåten fångstmängd (TAC) och fiskekvoter. Samtidigt kan gruppen konstatera att den vetenskapliga rådgivningen visar att många fiskbestånd befinner sig utanför biologiskt säkra gränser. Gruppen vill därför understryka vikten av att fisket bedrivs i samklang med en hållbar utveckling.

När det gäller klimatområdet har Miljömålsrådet gjort bedömningen att miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan är mycket svårt eller inte möjligt att nå till 2050. Världens samlade utsläpp av växthusgaser fortsätter att öka och den globala medeltemperaturen ökar i takt med stigande halter av växthusgaser i atmosfären, se vidare bilaga 2. Gruppen delar regeringens bedömning att klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar. Inte minst mot den bakgrunden är det enligt gruppens bedömning av yttersta vikt att åtgärder med bästa möjliga effekt vidtas. Det är därför viktigt att löpande följa upp och utvärdera de åtgärder som görs inom klimatområdet och att regeringen årligen redovisar och analyserar uppnådda resultat till riksdagen.

Bedömning av resultatredovisningens form och struktur

Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning uttalat att det är viktigt att strukturen för resultatredovisningen är klar och anpassad till riksdagens behov. Enligt gruppens bedömning är årets struktur med redovisning av resultat under respektive miljö kvalitetsmål i allt väsentligt ändamålsenlig. Samtidigt kan gruppen konstatera att insatser för havsmiljön styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna inom havsmiljöområdet redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Gruppen vill liksom förra året peka på att det finns en inneboende svårighet i nuvarande målstruktur, vilken innebär att det är svårt att tillgodogöra sig den samlade resultatutvecklingen för ett sådant övergripande område som havsmiljöområdet. Samma problematik finns för klimatområdet. I detta ligger även de svårigheter som finns att relatera de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön respektive klimatområdet. Gruppen kan konstatera att de resultat som redovisas för både havsmiljö- och klimatområdena kan härledas till insatser inom ett flertal olika områden, vilket naturligtvis gör det svårt att knyta resultat till insatser. För att underlätta detta bör enligt uppföljnings- och utvärderingsgruppens mening relevanta indikatorer tas fram som på ett samlat sätt kan bidra till analysen av hur de olika insatserna påverkar havsmiljön respektive klimatet.

Gruppen gör även i år bedömningen att det skulle vara värdefullt om regeringen i kommande års budgetpropositioner kunde ge en samlad resultatredovisning för miljösituationen i havet där de faktorer som påverkar havsmiljön behandlas gemensamt. Syftet med ett sådant angreppssätt skulle vara att underlätta uppföljningen och undvika att områden hamnar utanför redovisningen. Gruppen har tidigare pekat på att detta är särskilt påtagligt när det gäller delmålet Giftfri miljö där det inte finns någon särskild redovisning för miljögifter i havsmiljön. Gruppen vill även i år betona att det behövs en tydlig och samlad redovisning av utvecklingen av de giftiga ämnen som berör havsmiljön.

En liknande samlad resultatredovisning bör även göras för klimatområdet, inte minst mot bakgrund av att regeringen i årets budgetproposition föreslår förstärkta insatser inom klimatområdet. Gruppen kan konstatera att statliga insatser för klimatet görs inom olika utgiftsområden och berör en rad olika sektorer, bl.a. energi, bostäder och transporter. För att kunna följa resultaten av den aviserade satsningen menar gruppen att det behövs en samlad resultatredovisning för klimatområdet.

Utifrån den redovisning som görs i budgetpropositionen är det svårt att för både havsmiljö- och klimatområdena tydligt knyta de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön respektive klimatområdet. Gruppen vill dock påpeka att det finns utvärderingar av olika insatser, bl.a. av klimatinvesteringsprogrammen (Klimp). Det hade underlättat riksdagens arbete om resultatet av sådana utvärderingar hade redovisats.

Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning uttalat att riksdagens fortsatta analyser av redovisade resultat skulle underlättas om regeringen lämnar en egen bedömning av de olika insatserna och hur de bidrar till att nå av riksdagen beslutade mål. Detta är enligt gruppens bedömning viktigt även inom havsmiljö- och klimatområdena.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i olika sammanhang uppmärksammat att regeringens resultatredovisningar i stor utsträckning behandlar gjorda eller planerade insatser, inte resultatet av insatserna. Gruppen vill framhålla att resultatredovisningen tydligare bör vara inriktad på resultat av de insatser som görs, t.ex. vilka effekter som åtgärdsprogram och förvaltningsplaner får för vissa arter. Enligt gruppens bedömning är detta en fråga som är viktig att uppmärksamma inom havsmiljö- och klimatområdena.

Gruppen vill även betona vikten av att det är möjligt att följa utvecklingen av de olika indikatorerna över åren. För klimatområdet torde det vara av särskilt intresse för riksdagen att kunna följa utvecklingen av de svenska utsläppen av växthusgaser år för år. En sådan redovisning skulle underlätta riksdagens analys. Redovisningen borde med fördel kunna göras i form av tabeller.

Gruppen vill peka på att det är svårt att utifrån resultatredovisningen kunna bedöma i vilken mån det är statens insatser eller andra förändringar i omvärlden som har lett till de resultat som redovisas. Ett exempel från

klimatområdet är den redovisning av de svenska utsläppen av växthusgaser som görs och orsakerna till denna minskning. Enligt gruppen bör det vara möjligt att tydligare redovisa regeringens bedömning av vad som är faktiska resultat av statens insatser och att detta relateras till den allmänna utvecklingen.

Utskottet framförde hösten 2007 att det, utöver resultatredovisningen i budgetpropositionen, vore värdefullt om riksdagen kunde få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet, t.ex. i form av en resultatskrivelse. En sådan information skulle kunna användas som underlag för framtida resursprioriteringar inom havsmiljöområdet. Gruppen noterar att en sådan resultatskrivelse inte har tagits fram ännu. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att regeringen lämnar tydliga och ändamålsenliga resultatredovisningar som underlag inför riksdagens beredning av regeringens budgetförslag. Detta bör även fortsättningsvis i huvudsak ske årligen i budgetpropositionen. I vissa fall kan riksdagen ha behov av fördjupade resultatredovisningar. Sådana redovisningar bör lämnas av regeringen i särskilda resultatskrivelser inför riksdagens budgetberedning.

Gruppen framförde förra året att en klimatförändring kommer att ha stora effekter på havsmiljön och att det kan vara intressant att även redovisa indikatorer som visar klimatförändringarnas inverkan på havsmiljön. Gruppen bedömde även att det vore värdefullt om klimatförändringar beaktades i de framtida samlade bedömningarna för havsmiljön i budgetpropositionen. Gruppen utgår från att detta är en fråga som kommer att behandlas i de kommande propositionerna om klimatet och havet.

Fortsatt utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen konstaterar att regeringen har genomfört en förändring i verksamhetsstrukturen, vilken bl.a. innebär att utgiftsområde 20 inte längre delas in i politikområden. I praktiken har detta inte inneburit någon större förändring jämfört med tidigare år vad gäller det sätt på vilket regeringen redovisar och bedömer uppnådda resultat till riksdagen. Enligt gruppens bedömning förefaller den underindelning av utgiftsområde 20 som regeringen har valt i årets budgetproposition att vara relevant. Gruppen kan vidare konstatera att regeringen inte föreslår någon förändring i de av riksdagen beslutade målen för miljöpolitiken.

Fortsatt dialog kring den ekonomiska styrningen

Sedan flera år pågår ett utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning inom både riksdagen och Regeringskansliet. Miljö- och jordbruksutskottet har bl.a. genom sin uppföljnings- och utvärderingsverksamhet under flera år tagit en mycket aktiv del i detta arbete. Inom det miljöpolitiska området har en dialog mellan miljö- och jordbruksutskottet och regeringen inletts om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras, både vad gäller innehåll och form. Från riksdagens sida inledde miljö- och jordbruksutskottets

uppföljnings- och utvärderingsgrupp förra året en årlig uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Det är gruppens ambition att utskottet och riksdagen ska kunna ge en tydlig återkoppling till regeringen angående hur regeringens redovisning och bedömning av uppnådda resultat bör utvecklas när det gäller det faktiska innehållet och strukturen för redovisningen.

Gruppen noterar att regeringen i årets budgetproposition anger att en självklar utgångspunkt för utvecklingsarbetet är att riksdagens efterfrågan på resultatinformation ska tillgodoses. Miljö- och jordbruksutskottet har vid olika tillfällen betonat att de synpunkter som utskottet har fört fram i budgetbetänkandena är viktiga att uppmärksamma i regeringens fortsatta utvecklingsarbete. Utskottet har även hänvisat till de riktlinjer som beslutats av riksdagen och där det framgår att regeringen på ett bättre sätt måste leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning. Gruppen kan mot den bakgrunden konstatera att regeringen i årets budgetproposition inte kommenterar de synpunkter som utskottet framförde i förra årets budgetbetänkande med anledning av gruppens uppföljning och analys av resultatredovisningen för havsmiljöområdet. Regeringen har dock tidigare i en skrivelse till riksdagen¹⁷ angett att utskottets uppföljning av resultatredovisningen för havsmiljöområdet är under beredning och att den avser att återkomma till riksdagen med dels en proposition om en sammanhållen svensk havspolitik, dels en proposition om en fördjupad utvärdering av systemet med miljö kvalitetsmål och delmål. Gruppen utgår från att de synpunkter som utskottet tog upp förra året och som tas upp i årets uppföljning kommer att beaktas av regeringen i det fortsatta arbetet.

Bilaga 1: Mål och indikatorer inom havsmiljöområdet

Mål

När det gäller havsmiljöområdet har i uppföljningen framför allt de beslutade miljö kvalitetsmålen om Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv uppmärksamats. De övriga miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö.

¹⁷ Skr. 2007/08:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljökvalitetsmålet innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Riksdagen har även beslutat om följande sju nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet.

- Delmål 1, Skyddsvärda marina miljöer: Senast år 2010 ska minst 50 % av skyddsvärda marina miljöer och minst 70 % av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Senast år 2005 ska ytterligare fem, och senast år 2010 därutöver ytterligare fjorton, marina områden vara skyddade som naturreservat och tillsammans utgöra ett representativt nätverk av marina naturtyper. Därutöver ska ett område med permanent fiskeförbud inrättas till 2006, för utvärdering till 2010 samt ytterligare tre områden med permanent fiskeförbud (kustnära områden och utsjöområden) inrättas till 2010 i vardera Östersjön och Västerhavet för utvärdering till 2015. (Formuleringen för delmålet har ändrats sedan 2005.)
- Delmål 2, Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap: Senast år 2005 ska en strategi finnas för hur kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap kan bevaras och brukas.
- Delmål 3, Hotade arter: Senast år 2005 ska åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade marina arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.
- Delmål 4, Bifångster: Senast år 2010 ska de årliga bifångsterna av marina däggdjur understiga 1 % av respektive bestånd. Bifångsterna av sjöfåglar och icke målarter ska inte ha mer än försumbara negativa effekter på populationerna eller ekosystemet.
- Delmål 5, Uttag – återväxt: Uttaget av fisk, inklusive bifångster av ungfisk, ska senast år 2008 inte vara större än att det möjliggör en storlek och sammansättning på fiskbestånden som ger förutsättningar för att ekosystemets grundläggande sammansättning och funktion bibehålls. Bestånden ska ha återuppbyggt till nivåer betydligt över biologiskt säkra gränser. (Formuleringen för delmålet har ändrats sedan 2005.)
- Delmål 6, Buller och andra störningar: Buller och andra störningar från båttrafik ska vara försumbara inom särskilt känsliga och utpekade skärgårds- och kustområden senast år 2010.

- Delmål 7, Utsläpp av olja och kemikalier: Genom skärpt lagstiftning och ökad övervakning ska utsläppen av olja och kemikalier från fartyg minimeras och vara försumbara senast år 2010.

Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet innebär att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Riksdagen har även beslutat om följande fyra nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet.

- Delmål 1, Utsläpp av fosfor: Fram till år 2010 ska de svenska vattenburna utsläppen av fosforföreningar från mänsklig verksamhet till sjöar, vattendrag och kustvatten ha minskat med minst 20 % från 1995 års nivå. De största minskningarna ska ske i de känsligaste områdena.
- Delmål 2, Utsläpp av kväve: Senast år 2010 ska de svenska vattenburna utsläppen av kväveföreningar från mänsklig verksamhet till haven söder om Ålands hav ha minskat med minst 30 % från 1995 års nivå.
- Delmål 3, Utsläpp av ammoniak: Senast år 2010 ska utsläppen av ammoniak i Sverige ha minskat med minst 15 % från 1995 års nivå.
- Delmål 4, Utsläpp av kväveoxider: Senast år 2010 ska utsläppen i Sverige av kväveoxider till luft ha minskat till 148 000 ton.

Giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet innebär att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Riksdagen har även beslutat om nio nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Bland de nationella delmålen för Giftfri miljö berör följande delmål utvecklingen inom havsmiljöområdet.

- Delmål 3, Utfasning av farliga ämnen: I fråga om utfasning av farliga ämnen ska följande gälla. Nyproducerade varor ska så långt det är möjligt vara fria från: 1) nya organiska ämnen som är långlivade (persistenta) och bioackumulerande, nya ämnen som är cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande samt kvicksilver så snart som möjligt, dock senast 2007, 2) övriga cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen samt sådana ämnen som är hormonstörande eller kraftigt allergiframkallande, senast år 2010 om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet, 3) övriga organiska ämnen som är långlivade

- och bioackumulerande samt kadmium och bly, senast år 2010. Dessa ämnen ska inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor, som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly, ska hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Spridning via luft och vatten till Sverige av ämnen som omfattas av delmålet ska minska fortlöpande. Delmålet omfattar ämnen som människan framställt eller utvunnit från naturen. Delmålet omfattar även ämnen som ger upphov till ämnen med ovanstående egenskaper, inklusive dem som bildas oavsiktligt.
- Delmål 6, Efterbehandling av förorenade områden: Samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana förorenade områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av år 2010.
  - Delmål 8, Om dioxiner i livsmedel: År 2010 ska tydliga åtgärdsprogram som medför en kontinuerlig minskning av halterna av för människan skadliga dioxiner i livsmedel ha etablerats.

Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålet innebär att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Riksdagen har även beslutat om tre nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. De nationella delmålen för Ett rikt växt- och djurliv berör utvecklingen inom havsmiljöområdet.

- Delmål 1, Hejdad förlust av biologisk mångfald: Senast år 2010 ska förlusten av biologisk mångfald inom Sverige vara hejdad.
- Delmål 2, Minskad andel hotade arter: År 2015 ska bevarandestatusen för hotade arter i landet ha förbättrats så att andelen bedömda arter som klassificeras som hotade har minskat med minst 30 % jämfört med år 2000, och utan att andelen försvunna arter har ökat.
- Delmål 3, Hållbart nyttjande: Senast år 2007 ska det finnas metoder för att följa upp att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt. Senast år 2010 ska biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå.

Indikatorer

För att underlätta uppföljningen av de olika miljö kvalitetsmålen och delmålen har ett antal olika indikatorer tagits fram. Syftet med indikatorerna är att beskriva det aktuella miljö tillståndet och följa trender. Valet av indikatorer följer en modell som stegvis har utvecklats genom arbete i OECD och EU. Modellen tar sin utgångspunkt i följande fem aspekter: drivkrafter, miljöpåverkan, miljö tillstånd, konsekvenser och vidtagna åtgärder.

Till de sju delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård har elva olika indikatorer tagits fram. Till de nio delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Gifrfri miljö har tolv olika indikatorer tagits fram. För de fyra delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning har nio olika indikatorer tagits fram. Till de tre delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv har fyra olika indikatorer tagits fram.

Enligt Miljömålsrådet är miljö målsindikatorerna en hjälp i att följa upp olika delmål. I de fall som indikatorer inte är kopplade till något specifikt delmål används de för att följa upp miljö kvalitetsmålet som helhet.

Tabell A: Indikatorer för uppföljning av havsmiljö området avseende miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Gifrfri miljö, Ingen övergödning samt Ett rikt växt- och djurliv

Miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

<i>Delmål</i>	<i>Indikatorer</i>
1. Skyddsvärda marina miljöer	–
2. Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap	–
3. Hotade arter	–
4. Bifångster	–
5. Uttag – återväxt	Lekbiomassa för torsk
6. Buller och andra störningar	–
7. Utsläpp av olja och kemikalier	Oljeutsläpp till havet
Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet	Begränsat näringsläckage – fånggrödor, Begränsat näringsläckage – skydds zoner, Fiskefartyg, Fosfor i havet, Kväve i havet, Strandnära byggande vid havet, Tillförsel av fosfor till kusten, Tillförsel av kväve till kusten, Yrkesfiske

Miljö kvalitetsmålet Gifrfri miljö

<i>Delmål</i>	<i>Indikatorer</i>
3. Utfasning av farliga ämnen	CMR-ämnen i varor
6. Efterbehandling av förorenade områden	Förorenade områden
Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet	Allergiframkallande kemiska produkter, Ekologisk animalieproduktion, Ekologiskt odlad mark, Hälsosofarliga kemiska produkter, Konsumenttillgängliga kemiska produkter, Kravmärkt mjölk, Miljö föroreningar i modersmjölk, Miljö ledningssystem, Nickelallergi, Växtskyddsmedel

Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning*Delmål*

1. Utsläpp av fosfor
  2. Utsläpp av kväve
  3. Utsläpp av ammoniak
  4. Utsläpp av kväveoxider
- Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet

Indikatorer

- Tillförsel av fosfor till kusten
Tillförsel av kväve till kusten
Ammoniakutsläpp
Kväveoxidutsläpp
Begränsat näringsläckage – fånggrödor, Begränsat näringsläckage – skyddszoner, Fosfor i havet, Kväve i havet, Körsträcka med bil

Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv*Delmål*

1. Hejda förlusten av biologisk mångfald
  2. Minskad andel hotade arter
  3. Hållbart utnyttjande
- Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet

Indikatorer

- –
–
Föryngring av flodpärlmussla, Häckande fåglar i fjällen, Häckande fåglar i odlingslandskapet, Häckande fåglar i skogen

Bilaga 2: Mål och resultat inom klimatområdet

Målen för miljöpolitiken

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Riksdagen har beslutat om 16 miljökvalitetsmål som anger vilket tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv.¹⁸ Ett av målen handlar om begränsad klimatpåverkan.

Begränsad klimatpåverkan

Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan innebär att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Riksdagen har vidare beslutat om ett antal delmål för miljökvalitetsmålen som anger att en viss miljö kvalitet ska vara uppnådd eller att förändringar ska vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljökvalitetsmålen ska kunna uppnås inom en generation.¹⁹ Delmålet för miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, som beslutades hösten 2001, innebär att de svenska utsläppen av växthusgaser ska, som ett medelvärde för perioden

¹⁸ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6 samt prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3.

¹⁹ Prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3.

2008–2012, vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990. Utsläppen ska räknas som koldioxidekvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollet och IPCC:s definitioner. Delmålet ska uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller med flexibla mekanismer.²⁰

Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan innebär att halten, räknat som koldioxidekvivalenter av de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollet och IPCC:s definitioner tillsammans, ska stabiliseras på en halt lägre än 550 ppm i atmosfären. Sverige ska internationellt verka för att det globala arbetet inriktas mot detta mål. År 2050 bör utsläppen för Sverige sammantaget vara lägre än 4,5 ton koldioxidekvivalenter per år och invånare, för att därefter minska ytterligare. Målets uppfyllande är till avgörande del beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder.²¹

Riksdagen beslutade 2006 om propositionen Nationell klimatpolitik i global samverkan (2005/06:172). Miljökvalitetsmålet bör enligt riksdagen kompletteras med ett temperaturmål om en maximal genomsnittlig temperaturökning om högst 2 grader jämfört med förindustriell nivå. I propositionen gör regeringen bedömningen att utsläppen för Sverige 2020 bör vara 25 % lägre än utsläppen 1990.

Uppföljning och utvärdering

Klimatmålen och medlen för att nå dessa ska följas upp vid regelbundna kontrollstationer. Vid kontrollstationen utvärderas bl.a. hur skatter, avgifter, investeringsbidrag och andra styrmedel påverkar utsläppens utveckling. I kontrollstationen 2008 görs en översyn av miljökvalitetsmålet och samhällets olika sektors möjligheter att bidra till uppfyllandet av mål på medellång sikt utreds.

Regeringen har inrättat en parlamentarisk klimatberedning som i mars 2008 lämnade sitt förslag till en ny nationell klimatstrategi. Naturvårdsverket och Energimyndigheten har levererat underlag till beredningen. Myndigheterna har gemensamt haft i uppdrag att ta fram ett underlag för den utvärdering av klimatpolitiken som genomfördes 2007 (kontrollstationen 2008). Arbetet har gjorts i samarbete med Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Konjunkturinstitutet, Statens institut för kommunikationsanalys (Sika) och andra berörda myndigheter. Uppdraget och dess resultat och slutsatser presenteras i rapporten Den svenska klimatstrategins utveckling, som lämnades till regeringen den 28 juni 2007.

Den svenska klimatpolitiken innehåller mål på kortare och längre sikt för att begränsa vår påverkan på klimatet. I Sveriges klimatstrategi ingår både nationella styrmedel och styrmedel som är gemensamma för hela EU. Styrmedlen har införts och skärpts successivt sedan 1990-talets början genom beslut inom energi-, transport-, miljö- och skattepolitikens områden.

²⁰ Prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10.

²¹ Generationsperspektivet enligt prop. 2001/02:55.

Naturvårdsverket uppger att det finns flera olika styrmedel i klimatstrategin, vilka har bidragit till en positiv utsläppsutveckling:

- Ekonomiska styrmedel i energisektorn som energi- och koldioxidskatter och elcertifikat. I transportsektorn bidrar energi- och koldioxidskatter till att dämpa ökningen av utsläppen trots att trafiken totalt sett ökar. Skattebefrielse för biodrivmedel tillsammans med en rad andra styrmedel bidrar till att andelen biodrivmedel och miljöbilar ökar.
- Bidrag till klimatinvesteringsprogram (Klimp) kompletterar de generella ekonomiska styrmedlen och har enligt Naturvårdsverket lett till minskade utsläpp i flera sektorer. Förbud att deponera brännbart och organiskt avfall har minskat utsläppen av växthusgasen metan från deponier.
- Utvecklingen av EU:s gemensamma system för handel med utsläppsrätter är av stor betydelse för de framtida utsläppen från industrin samt el- och fjärrvärmeproduktionen.²²

Miljömålsrådets bedömningar

Miljömålsrådet har tagit fram miljömålsindikatorer som ett verktyg för uppföljningen av olika delmål. De indikatorer som inte är kopplade till något specifikt delmål används för att följa upp miljökvalitetsmålet som helhet. För klimatmålet används följande indikatorer:

- Energianvändning
- Fjällrävsföryngringar (Jämtlands län)
- Klimatpåverkande utsläpp
- Körsträcka med bil
- Vindkraftsel.

Miljömålsrådet bedömer att miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan är mycket svårt eller inte möjligt att nå till 2050. Världens samlade utsläpp av växthusgaser fortsätter att öka och den globala medeltemperaturen ökar i takt med stigande halter av växthusgaser i atmosfären. Enligt Miljömålsrådet behöver utsläppsbegränsningar genomföras under hela detta sekel för att målet ska nås. För att nå målet bör de globala utsläppen av växthusgaser nå sin kulmen senast om 10–15 år. Därefter bör de halveras till 2050 och vid slutet av seklet vara nära noll. Men utsläppen har ökat med 70 % de senaste 35 åren och kommer att öka ännu snabbare de kommande 20–30 åren om utsläppen inte begränsas.

Miljömålsrådet har bedömt att delmålet kan nås utan ytterligare åtgärder. Prognosen säger att utsläppen 2010 kommer att ha minskat med minst 4 % räknat från 1990 års nivå. Bedömningen är också att Sveriges åtagande enligt Kyotoprotokollet, där även vissa utsläpp och upptag från markanvändning ingår, kommer att nås med god marginal. Miljömålsrådet konstaterar att de svenska utsläppen har minskat samtidigt som ekonomin

²² Webbplatsen www.naturvardsverket.se.

vuxit. Sverige är ett av få industriländer där de nationella utsläppen minskar. Miljömålsrådet bedömer att det kommer att krävas fler åtgärder för att hindra att utsläppen från svenska källor börjar öka efter 2010. Prognosen för 2010–2020 säger att de totala utsläppen i Sverige ökar om de inte motverkas, men de väntas ändå bli lägre än 1990 års utsläpp.

BILAGA 6

Miljömålsseminarium

Miljömålen – nu är det bråttom!

Tid: Torsdagen den 5 juni 2008, kl. 8.30–11.55

Plats: Förstakammarsalen, Riksgatan 2, Stockholm

Program:

8.30–8.35 **Inledning**

Anders Ygeman (s), ordförande miljö- och jordbruksutskottet

8.35–8.50 **Miljömålsrådet och den fördjupade utvärderingen 2008**

Bengt K.Å. Johansson, Miljömålsrådets ordförande

8.50–9.00 **Miljömålsrådets bedömning**

Lars-Erik Liljelund, generaldirektör vid Naturvårdsverket och vice ordförande i Miljömålsrådet

Tre strategier med förslag till åtgärder och styrmedel

9.00–9.10 **Strategin för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö**

Göran Enander, generaldirektör vid Skogsstyrelsen

9.10–9.20 **Strategin för giftfria och resurssnåla kretslopp**

Ethel Forsberg, generaldirektör vid Kemikalieinspektionen

9.20–9.30 **Strategin för effektivare energianvändning och transporter**

Ingemar Skogö, generaldirektör vid Vägverket

9.30–10.00 **Frågor och diskussion**

10.00–10.20 **Paus**

Miljömålen – hela samhällets ansvar

10.20–10.30 **Länsstyrelsernas miljöarbete**

Eva Eriksson, landshövding vid Länsstyrelsen i Värmlands län

10.30–10.40 **Kommunernas miljöarbete**

Peter Wenster, Sveriges Kommuner och Landsting

10.40–10.50 **Näringslivets miljöarbete**

Inger Strömdahl, Svenskt Näringsliv

10.50–11.00 **Ideella organisationer och den enskilde**

Anna Jonsson, Miljöförbundet Jordens Vänner

11.00–11.45 **Paneldiskussion och frågor**

Moderator: Anders Ygeman

Deltaigare: Lars-Erik Liljelund (Naturvårdsverket), Eva Eriksson (Länsstyrelsen i Värmlands län), Peter Wenster (Sveriges Kommuner och Lands-ting), Inger Strömdahl (Svenskt Näringsliv), Mikael Karlsson (Naturskydds-föreningen)

11.45–11.50 **Miljömålsrådet – en framåtblick**

Tom Hedlund, chef för Miljömålsrådets kansli

11.50–11.55 **Avslutning**

Claes Västerteg (c), vice ordförande miljö- och jordbruksutskottet

Miljömålen – nu är det bråttom!

Ordföranden: Jag hälsar er alla hjärtligt välkomna till det seminarium vi har valt att kalla Miljömålen – nu är det bråttom! Det är också namnet på den rapport Miljömålsrådet har lagt fram. Jag vill dessutom påminna om att det är världsmiljödagen i dag. Vad passar väl bättre än att fira den i riksdagen med ett seminarium om de nationella miljömålen?

Bengt K.Å. Johansson: Jag tackar för möjligheten att komma till utskottet och redovisa det vi har åstadkommit i Miljömålsrådet. Normalt är det en årsrapport, och den har vi haft möjlighet att redovisa för utskottet. I fjol var temat miljömålen i ett internationellt perspektiv. Det var en redovisning av miljömålen som de såg ut i fjol.

I år är det en betydligt tjockare lunta på 400 sidor inklusive bilaga. Det beror på att vi enligt instruktionen ska ha en utvärdering av miljömålen vart fjärde år. I rapporten finns en ögonblicksbild av hur det ser ut nu jämfört med i fjol, hur det ser ut år 2008 i den fyraårsutvärdering vi gör, hur långt vi har kommit och hur långt det är kvar tills vi når miljömålen. Det redovisas också ett antal strategier. Dem återkommer vi till. Det finns också en del synpunkter på miljömålsarbetet som vi lämnar till utskott, regering och riksdag för övervägande.

Vi ska försöka göra detta någorlunda kort även om det är en tjock rapport. Budskapet kan kort sammanfattas med att Sverige inte kommer att nå drygt hälften av sina 16 miljö kvalitetsmål i tid till 2020. De allra flesta av Miljömålsrådets hundratals förslag till åtgärder behöver genomföras så snart som möjligt om man ska ha en chans att nå de mål vi tror att man kan nå. Det krävs politisk beslutskraft. Vi betonar att hela samhället berörs; det är inte något som bara kommer uppifrån. Satsningen på att nå dessa miljömål enligt de förslag vi har lagt fram kommer att kosta samhället totalt i direkta kostnader ca 20 miljarder kronor per år. Men vi menar att vinsterna och välfärden bli mycket större än kostnaden.

Bilden visar Miljömålsrådet i fysiska personer. Vi består av 17 generaldirektörer, en landshövding som representerar länsstyrelserna och sex experter som representerar Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt

Näringsliv, LRF och de naturvårdsorganisationer som finns. De senare spelar en aktiv roll i rådet och har diskussionsmässigt och så vidare samma status som alla andra, men de har inte tvingats att avge rapport på allting.

Vi kallar utvärderingen *Miljömålen – nu är det bråttom!* Vi överlämnade den till regeringen den 31 mars. Enligt vad vi har förstått ska det komma en proposition i början av 2009. Dock bryts klimatmålen ut.

Vad kan vi svara på i utvärderingen? Det första är om miljömålen kommer att nås. Om vi svarar nej på delar av det, vad är skälet i så fall till det? Vi tar ställning till behovet av nya delmål och åtgärder, och vart och ett omprövas; det är ett sjuttioal. Vi svarar på om förslagen som vi lägger fram till reviderade nya delmål och åtgärder räcker eller vad som ytterligare krävs och hur långt kvar det är. Vi svarar också på vad åtgärderna kostar och vilken nytta man kan bedöma att de gör.

Vi konstaterar att det fortfarande är långt kvar för att nå 9 av de 16 miljökvalitetsmålen. Som vi bedömer det kommer Sverige inte att nå dem till 2020. Skälen till det kan man fundera över. Det gör vi förstås en hel del i rapporten. Det finns ambitiöst formulerade mål som Giftfri miljö. Att åstadkomma en giftfri miljö med ren luft och så vidare är inte alldeles enkelt. Kvaliteten ska vara nådd 2020. Det innebär inte bara att förutsättningen ska finnas på plats och att man har gjort det som är möjligt att göra utan också att det ska ha fått genomslag. En faktor är att naturens återhämtningstid tar den tid den tar. De nedsläpp av försurande ämnen som vi har fått under decennier från England och gamla DDR finns fortfarande kvar i marken, skogen och vattnet. Det påverkar sådana mål som till exempel Levande skogar och Ingen övergödning.

Vi konstaterar och resonerar mycket kring att vi naturligtvis är beroende av den internationella utvecklingen. Det är inte bara våra åtgärder som spelar roll. Det vet vi när det gäller klimatet. Men det finns en hel del andra mål som på samma sätt är beroende av vad som händer utomlands och sedan förstås av vad man tar för ställning i Sverige.

Vi konstaterar också att en del förslag har förts fram tidigare men inte genomförts. Det kan man så vackert kalla ett genomförandeunderskott. Frisk luft är ett sådant mål.

I de underlagsrapporter som vi har fått finns tusentalet förslag till olika typer av åtgärder och insatser. De är i varierande grad konsekvensanalyserade på det sätt som vi är föreskrivna att försöka göra. Det är inte alltid alldeles enkelt. Vi föreslår dem som vi bedömer som mest effektiva. Det är ca 400 stycken. Vi har sorterat dem i strategier efter hur de hänger ihop och vilka effekter man får om man gör dem i sammantagna strategier. Det ligger ett stort förhandlingsarbete bakom det; det är många myndigheter som är inblandade i strategiarbetet.

En strategi är Effektivare energihantering och transporter. Det handlar om att effektivisera energin, om förnybar energi och så vidare och hur det hänger ihop med transportberoendet. I Giftfria och resurssnåla kretslopp tas kretsloppsprincipen upp. Den är central. Här nämns avfall, avlopp och

kemikalier, men det är en princip som har genomslag på många sektorer. Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö, den så kallade HUM-strategin, handlar om hur man ska planera med hänsyn och bygga samhället så att man får en god miljö och bevarar det som finns.

Vi har försökt att göra en utvärdering av hur miljöarbetet i samhället fungerar. Vi bedömer, även om vi är parter i målet, att arbetet med miljö-kvalitetsmålen har effektiviserat miljöarbetet och att det är ett bra system som har byggts upp. Vi kan hämta en del näring i att hur detta är uppbyggt i Sverige har tilldragit sig ett stort intresse internationellt och att man försöker ta efter det i många länder.

Vi föreslår att länsstyrelsernas roll, ansvar och befogenheter utvecklas. Länsstyrelserna är centrala i detta arbete. Det byggs dessutom upp regionala mål. Mycket av det material som kommer fram kommer via länsstyrelserna. Vi föreslår att regeringen förtydligar en del saker som gäller kommunernas ansvar för miljömålen. Det är kommunerna som i hög grad ska utföra arbetet i praktiken. En del har efterfrågat vad som egentligen är kommunernas ansvar. Vi menar också att näringslivet bör kunna koppla sitt miljöarbete i högre grad till miljö-kvalitetsmålen. Det varierar mycket beroende på om det är stora eller små företag och vilken typ av företag det är. Man har andra begrepp, miljöledningssystem och så, men en del synpunkter vore bra om man kunde koppla mer till miljö-kvalitetsmålen.

När det gäller kostnader och nytta är det inte alldeles enkelt att beräkna nyttan i kronor. På sätt och vis gäller det överlevnad och vad det är för typ av samhälle vi ska ha. Men vi bedömer att nyttan av att genomföra åtgärderna är betydligt högre än vad kostnaderna är. Statens direkta kostnader för miljöinsatser av den typ som finns i miljömålen är ca 8 miljarder per år. De nya åtgärder som vi föreslår ligger i det härade också, mellan 5 miljarder och 10 miljarder kronor. Det är bland annat inköp av skog och sådant som man direkt kan beräkna kostnaderna för. Vi har försökt göra en bedömning av vad det blir för direkta kostnader för kommuner, näringsliv och andra. För hela samhället, inklusive staten, blir det 40 miljarder plus 20 miljarder, alltså sammanlagt 60 miljarder. Staten får då ett slags fördubbling av sina 8 miljarder till ca 15 miljarder.

Det krävs naturligtvis mycket politisk beslutskraft. Alla åtgärder som vi förslår är inte alldeles lättmålta. Hela samhället berörs; det är viktigt. Det krävs insatser över hela spektrumet.

Lars-Erik Liljelund: När Sverige miljömålen enligt de bedömningar vi har gjort? Bengt har varit inne lite grann på det. Tittar vi på bilden av de 16 mer övergripande formulerade målen ser det inte så bra ut. I den första rapporten tror jag att det var fyra röda gubbar, men ni som har följt rapporteringen under årens lopp kan se att prognosen bara har blivit rödare och rödare. Det är viktigt att se att prognosen gäller till 2020. Som Bengt också sade kommer drygt hälften att inte nås i tid, men pilarna som vi började lägga till förra året visar att vi har en utvecklingstrend som klart och entydigt visar att vi kommer att nå målet – inte till 2020 men kanske

till 2023 eller 2025. När man ser gubbarna från 2001 bredvid varandra visar de alltså en miljöutveckling som för tankarna lite fel. Men det är den här indikatorredovisningens inbyggda problematik, kan man säga.

Jag tänkte kommentera fyra mål lite mer djupgående. För att nå målet Begränsad klimatpåverkan är det helt uppenbart att det inte är något som Sverige förfogar över. Men målet är ändå så formulerat att klimatpåverkan ska begränsas. Därmed måste också de globala utsläppen av växthusgaser börja minska inom 10–15 år. Detta är inte helt enkelt eftersom de för närvarande ökar i accelererande takt. För detta mål är det en negativ trendpil också.

Det är mycket resonemang kring om man kan komma någon vart när det gäller global samverkan för att nå ett miljöproblem just när man talar klimat. Då är målet Skyddande ozonskikt en framgångshistoria. Det är ett mål där vi nu har ändrat bedömningen. Det kommer att nås. Det är den enda gröna gubben om jag minns rätt. Det är inte bara den svenska utvecklingen som går bra, utan det arbete som bedrivs inom Montrealprotokollet går också mycket bra. Halterna minskar. Detta är ett tecken på att internationellt samarbete och samverkan för lösa ett globalt miljöproblem har förutsättningar att lyckas.

Målet Ingen övergödning handlar om utsläppen av eutrofierande ämnen, fosfor- och kväveföreningar men även ammoniak. De svenska utsläppen har minskat. Det betyder också att den större delen av belastningen som påverkar till exempel våra hav kommer från andra länder. Här pekar trendpilen rakt, det vill säga att den bedömning som gjordes och fortfarande görs, tror jag, av Miljömålsrådet är att det krävs mer arbete för att vi ska få en uppåtgående pil. Man ska också komma ihåg att detta är ett exempel på ett system som har lång återhämtningstid. Även om pilen skulle gå kraftigt uppåt lär det knappast hinna bli en grön gubbe till 2020.

För det fjärde och sista målet som jag tänkte ta upp här har vi ändrat bedömningen lite grann. Det är God bebyggd miljö. Återhämtningstiden är lång i de naturliga ekosystemen men också i byggnadsbeståndet beroende på att det inte omsätts särskilt snabbt. Det betyder att det blir svårt att nå målen som handlar om inomhusmiljö, buller och så vidare. Därför har det fått en röd gubbe.

Tittar vi på de delmål som riksdagen har lagt fast – det är inte bara de 16 övergripande målen som riksdagen har lagt fast utan även delmålen – kan det vara värt att ge några kommentarer. Först vill jag peka på att när det gäller delmålet Begränsad klimatpåverkan handlar det om vad Sverige gör för att minska utsläppen, och där är det mungiporna uppåt och grön gubbe. Det är lite grann problematiken – delmålet handlar om det svenska arbetet, medan miljömål 1 handlar om det globala. På Frisk luft kan vi se att vi har en blandning av rött, grönt och gult. Här ska jag säga något om det Bengt var inne på, nämligen genomförandeunderskott. Det handlar ganska mycket om partikelsituationen och tätorter.

Sammantaget kan man säga att 26 av delmålen är mycket svåra eller i stort sett omöjliga att nå inom tidsramen 2020. 23 är möjliga att nå med ytterligare åtgärder. Elva kan man nå med befintliga åtgärder, det vill säga med det arbete som redan pågår.

Vi kan konstatera att nästan alla delmål har reviderats. De har skärpts och fått nya målar. Vi hade delmål som hade målar 2010. En del har fått 2015, och kanske skärpts, eller 2020. 19 nya delmål finns. Där förs det hela tiden fram förslag och nya aspekter. Sammantaget har vi nu förslag på 70 delmål som föreslås gälla efter 2010. För närvarande har vi 71 delmål som riksdagen har beslutat om. Det har alltså ändrats. En del har fallit bort, nya har tillkommit och en del befintliga har reviderats vad gäller tidpunkter och nivåer.

Enskild vattenförsörjning är ett exempel på delmål som föreslås under Grundvatten av god kvalitet. Vi har delmål som handlar om restaurering av kustnära livsmiljöer. Vi har förslag på ett delmål om ekologisk produktion. Vi har också ett delmål som handlar om tätortsnära natur under det sextonde och nyaste miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.

Detta var en snabb genomgång av situationen när det gäller de 16 målen och delmålen och i vilken mån vi kommer att nå dem.

Göran Enander: Jag ska prata lite om de tre åtgärdsstrategierna som vi hörde om tidigare. Vi har vänt på perspektivet lite grann för dessa strategier. Det är alltså ett målövergripande perspektiv och också ett sektorövergripande perspektiv. Ett antal myndigheter har arbetat tillsammans för respektive strategi för att börja den mödosamma gnuggningen och avvägningen mellan olika intressen. Vi tycker att det är viktigt att redovisa samtliga åtgärdsförslag och styrmedel samlade i olika områden.

Strategin för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö berör påtagligt nio miljömål. Det är de mål som berör de olika naturtyperna, men självklart har det också koppling till klimatmålet och några andra mål. Eftersom detta berör olika naturtyper – skog, vatten och så vidare – och naturen oftast inte drar några gränser mellan olika naturtyper är det viktigt att åtgärderna sker samlat samtidigt som det också får en dimension av stad och land eftersom också God bebyggd miljö ingår i strategin.

Strategin har tre delar. Den första är hållbart brukande. Där är det viktigaste att upprätthålla god produktion inom dessa områden som i stor utsträckning berör de olika areella näringarna. Det är den del som berör den största arealen. Det är den del som också tittar på vad ändrat brukande får för konsekvenser, till exempel om jordbruksmark läggs ned och överförs till annan markanvändning. En intressant dimension som diskuteras mycket är fiskeproblematiken, som rådet konstaterar i klartext är ett exempel på ett för närvarande icke hållbart brukande. Det förs alltså ett resonemang utifrån olika areella näringars relation till det hållbara brukandet.

Nästa del är bevarande. Där handlar det om olika kulturmiljöer. Det handlar om biologisk mångfald, värdefulla miljöer i övrigt i landskapet och ett bevarande av olika naturresurser.

Den tredje delen, miljöanpassat samhällsbyggande, är förstas en tung del i strategin. Det handlar om ett balanserat uttag av olika naturresurser. Det handlar om hushållning av mark, vatten och den bebyggda miljön. Vi tar också upp olika dimensioner av hållbar utveckling och regional utveckling i denna strategi. Sammanfattar man det handlar det om bebyggelsefrågor, infrastruktur i olika bemärkelser och energiproduktion i samband med överföring och produktion av energi och direkta miljöeffekter.

I denna strategi arbetar vi med fyra åtgärds paket. Det första är planering. Där konstaterar vi att det finns en stor potential när det gäller kunskapsutveckling. Vi föreslår en ganska stor satsning på kunskapsutveckling och kunskapsförsörjning till både kommuner och länsstyrelser när det gäller planeringssidan. Bedömningen är att vi inte fullt ut nyttjar potentialen i plan- och bygglagen för att nå ett hållbart samhälle. Hushållningsprinciperna kommer inte fullt ut fram. Vi tror också att vi behöver ha ett större regionalt perspektiv i planeringen. Vi planerar för mycket utifrån ett kommunalt perspektiv i många av de strukturella frågorna när det gäller kommunikationer och energiproduktion till exempel. Planeringssystemet är inte fullt utbyggt för att hantera många av de kommande strategiska samhällsfrågorna. För övrigt finns förslag på att vi ska ha ett planeringssystem för havet som skulle kombinera ett utvecklat planeringssystem för land kopplat till ett nytt för havet.

Det andra är hänsynen. Grunden i en svensk politik för de areella näringarna är att man ska ta hänsyn när man brukar olika naturresurser. Till exempel gäller det miljöhänsynen i skogsbruket som rör vattenfrågor, mark och kulturlämningar. Där är vår bedömning att det finns anledning att höja ambitionen och leva upp till de krav som finns. På fiskesidan handlar det givetvis om uttag av fisk, uttagsnivåer. Vi lyfter också upp problematiken med bifångster i samband med fiske. Inom jordbruksområdet är den tyngsta biten övergödningssproblematiken, som diskuteras mycket nu med anledning av Sveriges åtagande inom ramen för aktionsplanen för Östersjön. Miljömålsrådet har anslutit sig till den bedömning som är Sveriges position i det förhandlingsresultatet.

Det tredje är bevarande och skydd. Fungerar inte hänsynen är det större anledning att skydda fler områden. Eftersom vi ser brister i hänsynen har rådet föreslagit ett antal åtgärder på bevarande- och skyddssidan. Det kan vara inom naturvården motsvarande naturreservat och inom kulturvården motsvarande kulturresevat. Tunga förslag finns på skogssidan med ytterligare 450 000 hektar skyddad skog. Inom det marina området föreslår rådet skydd av ytterligare marina reservat och också skydd i sötvatten. Ser man det i perspektiv av de olika naturtyperna är det ett eftersatt område. På jordbrukssidan lyfter rådet fram behovet av att bevara ängs- och betesmarker som en tung komponent.

Det fjärde området är restaurering. I kedjan när planeringen och hänsynen inte har fungerat samt bevarandet inte är tillräckligt behöver naturmiljöer restaureras. Där lyfter rådet fram två tunga komponenter, nämligen

fortsatt arbete med att restaurera våtmarker, biologisk mångfald, närsaltsbelastning och restaurering av vattendrag kopplat till fria fiskevägar, det vill säga kopplat till turism och regional utveckling, ett kommersiellt perspektiv.

För att komma till rätta med förslagen och för att få en god hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö fordras givetvis samverkan mellan stat, kommun, företag och näringsliv. Om ansvarsförhållandena delas upp ligger planeringen i samhällets ansvar, i god dialog med omgivningen. Hänsynen ligger i allt väsentligt på företaget och näringslivet. Huvuddelen av bevarandet och skydd ligger på samhället. Restaurering kan vara ett delat ansvar.

Ethel Forsberg: Herr ordförande! Tack för inbjudan att få komma hit och prata om en av de tre strategierna i miljömålsarbetet, nämligen strategin för giftfria och resurssnåla kretslopp. Den berör sex av miljö kvalitetsmålen.

Jag skulle först vilja beröra tre faktorer som har betydelse för arbetet med strategin.

Vårt medlemskap i EU innebär att vi värnar om och arbetar för en fri rörlighet för varor på marknaden inom EU. I praktiken har vi en fri marknad, det vill säga fri rörlighet för varor globalt. Denna globala handel innebär att det sprids varor, kemikalier, ämnen som finns i varor, på ett sätt som vi inte riktigt har kontroll över.

Kemikalieproduktionen är en av de branscher som ökar starkt. OECD bekräftar detta i prognoser där man jämför med bruttonationalprodukterna i OECD-länderna och kan visa på kemikalieindustrins starka utveckling.

Den tredje faktorn är naturligtvis den avsevärda brist på kunskap vi har om ämnena. Ämnena sprids globalt över världen. Med hjälp av en industri i god tillväxt finns kunskapen om ämnena, deras egenskaper och risker för människors hälsa och miljö.

Det här är utmaningarna för att åstadkomma giftfria och resurssnåla kretslopp.

För att få till stånd giftfria och resurssnåla kretslopp måste vi i första steget fokusera på att få bort de särskilt farliga ämnena ur kretsloppen, ur bland annat flödena med varor. I dag diskuteras alltid i samband med miljöarbete kostnad relativt nytta, det vill säga kostnaderna för samhället, för industrin, att anpassa sig till miljökraven. Vad som är viktigt att komma ihåg är att det finns flera branschsektorer, företag och verksamheter som hämmas i sin affärsutveckling på grund av att kretsloppen inte är giftfria, på grund av att särskilt farliga ämnen cirkulerar utan förebyggande kontroll. Återvinningsindustrin är ett exempel på detta.

Vi har också erfarenhet som visar att det kostar att vänta. Jag skulle vilja nämna PCB. PCB förbjöds redan 1974, men det hade fått en mycket spridd användning. Den sanering som har krävts för att få bort en hälso- och miljöfarlig exponering har kostat mer än vad man bedömer att det kostar att genomföra hela Reachpaketet under en elvaårsperiod. Mot bak-

grund av detta är det viktigt att satsa hårt på förebyggande kemikaliekontroll för att få bort gifterna så att vi kan satsa ordentligt på att utveckla och etablera kretsloppen.

De förslag till åtgärder som Miljömålsrådet för fram är dels av traditionell karaktär, dels nytänkande. Bland de traditionella finns naturligtvis att satsa på lagstiftning. Vi har en ny kemikalielagstiftning som just har trätt i kraft. Den trädde i kraft den 1 juni, med förregistreringen inom Reach. Det finns naturligtvis en mängd andra olika lagstiftningsdelar som är viktiga för att etablera giftfria och resurssnåla kretslopp, inte minst avfallsförordningen, som också förhandlas inom EU.

Även om vi har fått ny lagstiftning behöver den skärpas ytterligare. Jag vill peka på området varor och regler för särskilt farliga ämnen i varor. Den helt pinfärska Reach täcker inte alls de behov som vi i Miljömålsrådet ser för att åstadkomma giftfria och resurssnåla kretslopp.

Till detta finns en större, utökad och effektiv tillsyn. En lagstiftning är aldrig riktigt stark, har ingen större betydelse, om den inte tillämpas fullt ut.

Ett annat traditionellt område är att arbeta globalt. Här får Sverige ett gott betyg i detta arbete. Det är roligt att nämna det i dag på världsmiljödagen. SAICM, den globala kemikaliestrategin, är viktig. I Stockholmskonventionen har vi ett verktyg som är viktigt att använda. Vi kan lägga till fler ämnen. Det gäller också internationella konventioner, till exempel Baselkonventionen, som reglerar spridningen av miljöfarligt avfall i världen.

Vi har utvecklat ett tredje område sedan några år tillbaka. Regeringen bekräftar att området prioriteras ytterligare starkare i skrivelsen om politik för global utveckling. Det gäller ökat biståndsarbete för bättre förebyggande kemikaliekontroll.

Nytänkande är ännu mer intressant än att tänka strategiskt i miljömålsarbetet. Det handlar om att öka kunskapen ytterligare om ämnen som finns på marknaden, deras egenskaper och risker. Det är inget nytänkande i den meningen att detta inte är något som vi har fokuserat på löpande, men jag tror att det krävs ett nytänkande. Det är också vad Miljömålsrådet för fram. Vi behöver satsa på grön kemi, alternativa ämnen, alternativa tekniker. Vi behöver också satsa på att underlätta och skapa bättre förutsättningar för samverkan mellan myndigheter, mellan myndigheter och företag samt mellan forskningsinstitutioner. Det är de aktörerna som kan identifiera problemen, hämma utvecklingen för giftfria och resurssnåla kretslopp samt hitta lösningarna. De kan se till att lösningarna snabbt kommer ut på marknaden.

Två problem som jag vill lyfta fram är exempel på att det i dag inte fungerar på tillräckligt bra sätt. Det gäller båtbottnfärger och skogsbekämpningsmedel. Det är två områden som vi har känt till och jobbat med i mer än 20 år. Som ni kommer ihåg är det den perioden där vi ska nå miljökvalitetsmålen. Efter 20 år brottas vi fortfarande i dag med de två problemen. Det finns inte tillräckligt bra alternativ tillgängliga på marknaden. Detta

skulle kunna underlättas kraftigt om vi underviker de stuprör som fortfarande finns i samhället och försöker skapa plattformar, kanske ett grönt institut för hållbar kemikalieanvändning, ett grönt institut för resurssnåla och giftfria kretslopp, för att lösa problemen snabbare.

Ett annat nytänkande område är något som kanske bitvis och periodvis nästan har varit tabubelagt. Det gäller att vi behöver ändra produktions- och konsumtionsmönster. Om vi tänker på vad som har hänt det senaste året, vad som har hänt när det gäller marknaden för fordon. Det som för ett år sedan inte var särskilt intressant – kanske ett och ett halvt år sedan, tiden går så fort – är nu mer självklart, nämligen att köpa miljöbilar. Det handlar om att köpa bilar och fordon som bygger på andra drivmedel än petroleumbaseerade. Det här var inte självklart för ett två år sedan. I dag känns det självklart. Detta beror på flera aspekter. Vi behöver goda förebilder, och vi behöver företag som går före. Med hjälp av lagstiftning kan vi inte åstadkomma giftfria och resurssnåla kretslopp. Vi behöver jobba med ett område som vi har jobbat med länge men som vi inte har tagit vara på fullt ut, nämligen offentlig upphandling och miljöledning. Vi behöver ytterligare utveckla kretsloppsanpassad avfallshantering. Det finns också två sektorer som vi särskilt pekar ut där man verkligen behöver jobba mer med produktions- och konsumtionsmönster, nämligen livsmedelskedjan och byggsektorn. De har stor påverkan, och förändringsbehovet är stort.

Vi kan inte utveckla resurssnåla kretslopp förrän vi har fått bort de farligaste kemikalierna. Resurssnåla kretslopp är en viktig del i arbetet för att begränsa klimatpåverkan. 90 procent av kemikalierna är petroleumbaseerade. Det är en av de mest energikrävande elintensiva industrierna.

Giftfria och resurssnåla kretslopp skapas inte av myndigheter allena. Vi behöver företag som vill gå före för att höja takten i arbetet. Vi behöver samarbete i forskning och utveckling mellan företag, forskningsinstitutier och myndigheter för att hitta lösningar på problem som snabbare kan komma ut på marknaden. Vi i Miljömålsrådet säger att det är bråttom.

Ingemar Skogö: Ordförande! Tack för möjligheten att presentera EET-strategin. Det är en av de tre strategierna i Miljömålsrådets arbete. EET står för effektivare energianvändning och transporter.

Det är fem miljömål som har bäring på denna strategi. Det är Begränsad klimatpåverkan, som finns med i de flesta sammanhang, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Frisk luft och God bebyggd miljö.

Miljömålsrådet har beslutat och tagit ställning till strategin, men arbetet har bedrivits i ett nära samarbete mellan de myndigheter som finns redovisade. Banverket, Energimyndigheten, Luftfartsstyrelsen, Sjöfartsverket och Vägverket. Alla står bakom de förslag som är redovisade. Rådet har diskuterat och ställt sig bakom dem. En strategi för energieffektivare transporter måste utarbetas i samklang med andra samhällsområden. Det har också funnits med i vårt arbete.

Det finns två viktiga saker att säga inför presentationen. Liksom alla andra områden är transportsektorn beroende av vår omvärld, kanske i högre grad än många andra. Vi ligger långt framme inom vissa områden, och vi kan gå före inom vissa områden. Men vi måste för att nå stora effekter på en rad områden också jobba internationellt, till exempel när det gäller att vidta åtgärder på sjöfartsområdet, luftfartsområdet och så vidare. Det här kräver långsiktighet och uthållighet. Det är långa processer. Bilarna omsätts ganska snabbt. De kanske rullar i 20 år om de är av god kvalitet. Ett flygplan flyger i kanske 30–40 år. En väg kan finnas i 50, 100 eller fler år om det vill sig väl. Det innebär att man måste ha ett långt tidsperspektiv, förutom att man måste jobba kortsiktigt.

Det här är de komponenter som vi har jobbat med. Det är inte någon prioritering i denna pyramid. Det är de komponenter vi ser som centrala. Möjligtvis är det ingen tillfällighet att energieffektivisering ligger i botten. Den är central för att nå ett mer miljöanpassat transport- och energisystem, att vi effektiviserar med den energi vi använder oavsett vad det är för input i systemen.

Vi måste jobba med en rad olika åtgärder för att nå målen. Vår utgångspunkt i arbetet har varit att med denna strategi – om den tillämpas – skulle vi få gröna styrkortsmål inom Miljömålsrådets tidsram, alltså till 2015 eller 2020. Det innebär att vi till exempel behöver minska CO₂-ekvivalenter med 17 miljoner ton till 2020 och måste minska kväveoxidutsläppen med strax under 10 miljoner ton till 2015, halvera svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen från sjöfarten till 2015, minska utsläppen av luftföroreningar så att målet Frisk luft nås till 2015, minska trafikbullret med hjälp av ytterligare åtgärder till 2020. Om strategin tillämpas kan målen nås.

Det är ett stort beting. För att nå allt detta krävs rätt omfattande insatser. Det är ett femtiotal förslag och åtgärder som finns redovisade i rapporten. En hel del av dessa har levt vidare och tagits om hand i andra sammanhang och kommer säkert att omvandlas och utvecklas ytterligare.

Jag ska ge ett axplock exempel på vad det är för saker som vi tar upp.

Bensinskatten ska höjas med 75 öre. Priset snarare än skatten ska utvecklas i takt med bnp. När vi gjorde arbetet hade vi ganska låga bensinpriser. Sedan har det hänt mycket på oljemarknaden. Det är fråga om att bensinpriserna måste följa bnp-utvecklingen.

Vi pekar också på behovet av mer CO₂-baserade fordonsskatter och förmånsvärden. Det finns en CO-differentiering i vissa avseenden, men vi skulle behöva skärpa den till exempel när det gäller tjänstebilsbeskattning och sådana saker. CO₂-krav på nya bilar. Att hålla hastighetsgränserna är viktigt för att nå miljömålen, inte minst ur energianvändningssynpunkt. Förändring av reseavdraget, det vill säga göra det färdmedelsneutralt. Det är något som har förts fram av Klimatberedningen. Kilometerskatt för tunga lastbilar. Det här är exempel på åtgärder som finns med i den politiska debatten. I vissa fall har de nått bred anslutning. I andra fall är de fortfarande under diskussion.

Vi ser det som viktigt att man ansluter flyg och sjöfart till handelssystemet. Det är ett viktigt steg för att få med dessa sektorer i klimat- och miljöarbetet på ett bättre sätt. Det kan vara möjligt i ett längre perspektiv att även inkludera biltrafiken i handelssystemet.

En oerhört central fråga på sikt är att inkludera transporter och bygga ett transporteffektivt samhälle i ett tidigt skede så att frågorna finns med i samhällsplaneringen framöver på ett tidigt stadium. Det är på sikt helt avgörande för våra möjligheter att nå ett hållbart samhälle, att vi lyckas få in transporter och infrastruktur så att det stöder ett miljövänligt och energieffektivt resande och boende.

Vi har ett antal punkter för energisidan specifikt. Vindkraft, solvärme, ta bort tullarna för etanol och biodrivmedel. Det har funnits med i debatten. Demoanläggningar för kostnadseffektiva biobränslen – ur den andra generationen, det har skett och sker en snabb utveckling i synen på biodrivmedel. Vi måste se till att vi är med och utvecklar sådana saker som är långsiktigt i harmoni med de miljömål vi vill nå.

När det gäller frisk luft och mindre försurning har vi några viktiga exempel från transportsektorn. Vi har ett förslag på att införa en dubbdäcksskatt, vilket har blivit en fråga som har diskuterats mycket för att komma bort från de stora halter av partikelutsläpp som finns i vissa delar av vårt samhälle, inte minst i storstäderna. Det finns förslag om att höja minikravet på mönsterdjup. Det här är i de delarna givetvis inte helt skarpa förslag. Allt detta måste utredas vidare. Vi anger områden som är ganska centrala för att vi ska nå vidare inom i det här fallet Frisk luft och Mindre försurning.

Sedan har vi bullret. Vi pekar på behovet av skärpta regelverk inom EU för tystare fordon och däck och också skärpta bullerkrav för tåg. Vi jobbar i allt högre grad för att försöka minska bullret vid källan. Det är gott och väl att bullerisolera, bygga plank och byta fönster, men det är en mer radikal och fruktbar åtgärd om man kan minska bullret vid källan. Det pågår lovvärda sådana arbeten, men det är mycket kvar att göra. Många och allt fler är bullerutsatta.

Det här var exempel på åtgärder som vi redovisar i vår åtgärdsstrategi, EET.

Vår bedömning är att om allt detta skulle göras skulle det räcka för att nå delmålen till 2020 eller i vissa fall 2015. Om vi ska fortsätta att nå det långsiktigt hållbara samhället krävs mer. Teknisk effektivitet och förnybar energi är ett bra steg på vägen, men det räcker inte. Det krävs också beteendeförändringar för att vi ska nå dessa ambitiösa mål.

Ordföranden: Vi går över till frågor.

Sven Gunnar Persson (kd): Tack till Miljömålsrådet för ett imponerande och utmanande arbete. Jag fylls av dubbla känslor när jag tar del av materialet. Å ena sidan är mitt intryck att miljöpolitiken fortfarande arbetar i ett spår för sig. Miljöpolitiken och miljöengagemanget jobbar med frågorna. Å andra sidan betonar Miljömålsrådet starkt på flera ställen att det

grundläggande för att nå långsiktigt fram är att produktions- och konsumtionsmönster förändras. Då är det ett helt annat angreppssätt som behövs. Där finns viktiga och lovvärda förslag som pekar på åtgärdsstrategierna.

Miljömålsrådet pekar på gemensamma åtgärdsstrategier som tar ett större grepp. Samtidigt läser vi till exempel att många kommuner saknar program för hur miljöfrågor ska bearbetas eller tas med i den fysiska planeringen. Det är grundläggande saker som pekar på att det finns stuprör och sektorsansatser.

Ser ni och har ni funderat över hur politiken behöver organiseras eller förändras på regerings-, kommun- eller landstingsnivå för att ta detta mer samlade grepp om konsumtions- och produktionsmönstren? Jag vet inte om Lars-Erik kanske kan svara på det.

Om man fortsätter att behandla miljöpolitiken som ett område för sig och inte får en ny och överordnad ställning för samhällsplaneringen när det gäller produktions- och konsumtionsmönster kommer vi att fortsätta att hacka oss fram på det här sättet.

Karin Svensson Smith (mp): Jag tycker att den nya strategin för att minska energipåverkan och klimatpåverkan från transportsektorn och energisektorn är bra. Låt oss se på vad ni skriver på s. 238: ”Teknikförbättringar och alternativa drivmedel kan endast till viss del lösa trafikens miljöbelastning. Det krävs även en inbromsning och på sikt minskning av trafiktillväxten genom medveten utveckling av samhällsstrukturen som påverkar resbehovet, transportsträckorna samt färdmedelsvalet.”

Hur ska förslaget till byggande av Förbifart Stockholm ses i ljuset av det här uttalandet, Ingemar Skogö?

Jag har en fråga till Lars-Erik Liljelund. Ni föreslår revidering av delmålen. I en tidigare version av målet God bebyggd miljö fanns ett delmål som hette att andelen hårdgjord yta inte ska öka. I ljuset av det förändrade klimatet vore det inte en poäng att återta den formuleringen? Möjligheten att klara människors behov och byggnader och annat från de översvämningar som periodvis kommer att finnas blir bättre om det inte finns så stor hårdgjord yta.

Ola Sundell (m): Herr ordförande! Min fråga är i första hand till ordföranden och vice ordföranden. Den gäller förståelse och acceptans för de förslag man lägger fram. Jag tänker inte minst på målet Levande skogar. Riksdagen har fattat beslut om 900 000 hektar. Sannolikt kommer målet inte att uppnås under perioden. Hur kan man då föreslå nya åtaganden på 450 000 hektar när man inte har uppnått det gamla målet? Det här står i strid med klimatpolitiken, regionalpolitiken och näringspolitiken. Hur ska man få förståelse för den typen av ställningstaganden när man inte har nått detta mål?

Lars-Erik Liljelund: Det Sven Gunnar tar upp är det dagliga tänket på min myndighet. Det är där utmaningen ligger. Vi ska komma ihåg att rapporteringen görs enligt vad riksdagen har lagt fast i form av miljömål och

delmål och så vidare. Faktum är att de tre åtgärdsstrategierna också är fastlagda av riksdagen. Vi från myndighetssidan försöker föra upp dem till Miljömålsrådet.

Hos varje myndighet pågår ett arbete av en annan karaktär som ibland kan ha bäring på det som du tar upp. Miljöpolitiken kan vara lite avskärmat mot andra politikområden likväl som de i sin tur kan vara avskärmade mot andra politikområden. Jag tycker ändå att man ska notera att den sektoriseringsprincip som vi har haft i Sverige i snart 20 år som ett av ledmotiven för miljöpolitiken ändå har burit frukt. Innan man hade uttalat sektoriseringsprincipen, att olika samhällssektorer ska integrera miljöaspekter i sin verksamhet, var det riktigt avskärmat. Därmed inte sagt att man skulle vilja se mera av omhändertagande av dessa aspekter.

Om vi ska göra miljöpolitiken överordnad andra politikområden vill jag inte ha någon uppfattning om.

Sedan var det frågan om att målet om andelen hårdgjord yta har tagits bort. Jag måste faktiskt titta på någon av medarbetarna om orsakerna till detta. Jag kan inte ge något svar på det. Alla nickar oförstående. Där har ni i riksdagen naturligtvis möjlighet att lägga dit ett mål. Förra gången lade riksdagen till fyra fem nya delmål. Det är riksdagen som lägger fast dem.

Frågan om levande skogar skulle jag vilja att Göran Enander svarar på. Det är ett förslag som kommer från Skogsstyrelsen. Det är riktigt att redan i den förra fördjupade utvärderingen konstaterade vi att det skulle dröja till 2018 att nå målet som egentligen skulle nås till 2010.

Bengt K.Å. Johansson: Jag ska kommentera Sven Gunnar Perssons fråga som ju är ganska bred. Vi har som uppdrag i Miljömålsrådet att försöka föra ut miljömålen. Det är inte alldeles enkelt. Vi är tacksamma för sådana här tillfällen. När man har pressonferenser till exempel och försöker få medierna att skriva om detta är det inte alldeles enkelt. Det är så pass stort och vittomfattande så det är lättare för tidningar och andra medier att ta tag i klimatfrågan för sig och Östersjön för sig. Det andra blir ett alltför komplicerat mönster, även om vi har försökt att bygga samman det till ett mönster som ska vara gripbart för den enskilde genom de benämningar som finns i miljömålen.

Problemet att försöka gripa tag i den enskilde kvarstår. Jag skulle vilja uttrycka det som att det på det regionala planet har vuxit fram miljömål. Det har varit ett omfattande arbete med det som i betydande grad går på djupet. I näringslivet kanske man förleds av att man inte har den terminologi som vi har inom miljömålsarbetet när man bedriver ett miljöarbete. Det har i många hänseenden varit föredömligt i ett internationellt perspektiv. Det återkommer säkert Svenskt näringsliv till.

Om man ska få ett starkare genomslag för miljöarbetet krävs att vi kan få med medborgarna i ett engagemang. Det fanns ett sådant genomslag för Agenda 2000. Det återstår ett pedagogiskt sätt att föra ut detta så att den enskilde berörs och det blir greppbart och man själv kan vara med.

Göran Enander: Miljömålsrådet har ju ansvaret att redovisa förslag utifrån bland annat internationella åtaganden. De är starka inom biologisk mångfald. I uppdraget ingick också att redovisa vad som krävs av åtgärder i relation till det av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålet.

Jag tror att det är viktigt att ett miljömålsråd redovisar med utgångspunkt från vad som krävs, oavsett hur långt man har nått. Det är givetvis alltid en möjlighet för riksdagen att ändra miljökvalitetsmålet om åtgärderna bedöms för kraftfulla.

Miljömålsrådet har alltså redovisat ett förslag som bygger på en väg att nå miljökvalitetsmålet Levande skogar. Jag delar inte bedömningen att det skulle strida mot målet om klimatpolitiken. Förslaget innebär att man inte kan ta ut fullt ut av den ökade tillväxten under den här perioden. Tillväxtökningen i skogen är kanske 10–15 procent under den här tiden. Med det här förslaget kanske det inte går att ta de sista 3–4 procenten.

Miljömålsrådets bedömning är att det går att kombinera ett mål om levande skogar samtidigt som skogen kan leverera sitt bidrag till målet Begränsad klimatpåverkan.

Ingemar Skogö: Karin Svensson Smith frågade om Förbifart Stockholm i förhållande till miljömålsrapporten och EET-strategin.

Bakgrunden är att Vägverket för ett par veckor sedan lämnade in ett förslag till Miljödepartementet om att bygga en förbifart Stockholm från Skärholmen upp till Häggvik för tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken. Det är 21 kilometer väg, varav 16 kilometer i tunnel.

Bakgrunden till förslaget är en utveckling som vi har haft i Stockholmsregionen och en diskussion som har pågått i tre fyra decennier. Det har blivit alltmer uppenbart att Saltsjön-Mälaren är en restriktion i transporterna och kommunikationerna mellan norra och södra Storstockholm. Det har inte byggts något av betydelse i den delen av Stockholmsregionen sedan Essingeleden invigdes 1966–67. Vi har ett Stockholm som växer med motsvarande ett Malmö på 10–15 år.

Det här har lett till stora kommunikations- och transportproblem. Man har länge diskuterat i regionen något som hette Kungshattleden på sin tid, Västerleden senare och nu kallas Förbifart Stockholm som en åtgärd för att komma till rätta med de här problemen.

Förslaget om Förbifart Stockholm är inte i så motto en offensiv åtgärd för att öka biltrafiken. Det är en defensiv åtgärd för att lösa ett allt större samhällsproblem där det blir större differenser mellan de olika regiondelarna. Alla kommuner i länet har ställt upp på detta.

Vägverket har jobbat tillsammans med andra myndigheter och kommuner för att hitta lösningar som i så stor utsträckning som möjligt ligger i linje med de miljömål och andra mål som finns i samhället.

Vi kan till exempel konstatera att det förslag som nu finns, om man simulerar detta, inte innebär en ökning av CO₂-utsläppen eftersom alternativet med trängsel på Essingeleden leder till så stora utsläpp att det uppväger detta.

Förslaget är upplagt så att det i hög grad ansluter till kollektivtrafiknoder i den här delen av regionen. Skärholmen har en väl utbyggd tunnelbanelinje. Johannelund har tunnelbanelinjer. Det gäller också Akalla och Hjulsta. På det sättet skapar man möjligheter till en god utveckling av kollektivtrafiken i de noder som finns. Vi jobbar redan nu med SL för att utveckla en väl fungerande kollektivtrafik på den nya leden.

Alla infrastruktursatsningar innebär problem i förhållande till miljökvalitetsmål. Det kvittar vilket transportslag man bygger för. En region som expanderar så kraftigt som Stockholmsregionen har gjort och gör måste försörjas med trafik på ett rimligt sätt.

När vi väger samman detta är det ett förslag som innebär att vi bygger vidare på de kollektivtrafikförutsättningar som finns och ger utrymme för att minska trängsel och öka tillgänglighet i Stockholmsregionen på ett balanserat sätt.

Lars-Erik Liljelund: Jag vill bara säga till Karin Svensson Smith att målet finns kvar. Vi har inte tagit bort att hårdgjord yta ska fortsätta att minska. Planeringsmålet, delmål 1, under god byggmiljö, har reviderats, men att hårdgjord yta ska fortsätta att begränsas finns kvar i det reviderade målet.

Jan-Olof Larsson (s): Jag vill ställa en fråga utifrån de röda och gröna gubbarna som visades. När det gäller övergödning var det en röd gubbe, med en rak pil som visar att det nästan håller ställningarna. Det beror på det internationella läget. När det gäller Sveriges läge och övergödning var det en grön gubbe – vi klarade alltså målen i ett nationellt perspektiv.

Om man ser det nationella perspektivet utifrån det åtagande vi har gjort i Helcoms överenskommelse om aktionsplan för Östersjön och de mål vi ska uppnå där, blir det fortfarande en grön gubbe? Klarar vi de åtagandena?

Jag har en annan fråga som också gäller övergödning. Vi pratar mycket om båtbottnfärger och vilka krav vi ställer på dem. Vi har inte klarat av det. Nu är det säsong och tusentals båtar kommer i sjön. Vilken påverkan har deras avfall på övergödningen längs våra kuster? Det är en fråga som ofta diskuteras.

Erik A Eriksson (c): Min fråga rör hur vi mäter den verkliga utvecklingen. Det måste väl ändå vara relevant i det här sammanhanget?

Miljön utvecklas ändå positivt. Utsläppen av svavel nationellt har minskat radikalt. I en svensk tätort har svaveldioxid mer eller mindre halverats sedan millennieskiftet. Utsläppen av svavel från internationell båttrafik är fortfarande ett stort bekymmer för oss.

Drygt hälften av miljömålen utvecklas i positiv riktning, och det är egentligen bara ett som går åt fel håll. Vad jag är ute efter är egentligen pedagogiken, som ordföranden berörde tidigare.

Jag har ett exempel där en myndighetsperson har gjort ett bra arbete. Eva Eriksson har på ett mycket föredömligt sätt som myndighetsperson i möte med skogsägare och andra medborgare fört fram miljömålen och reso-

nerat om dem. Det är en uppgift som jag tycker att vi alla har, oavsett om vi är förtroendevalda eller statstjänstemän. Jag ville bara nämna att det är kolossalt viktigt.

Hur är det med miljömålssystemet? Det ger ändå bilden av att det går bakåt. Hur mäter vi den verkliga utvecklingen för att pedagogiskt kunna resonera och få medborgarna med oss på tåget?

Vi har en nedskräpning här i landet som vi varje vår funderar över hur det kan vara så. Hur kan människor slänga så mycket skräp på gator och torg? Jag undrar om det inte även här ligger i den stora pedagogiska uppgiften att koppla miljömålen till det som människor känner sig delaktiga i.

Wivi-Anne Johansson (v): Jag ska fortsätta på spåret – om uttrycket tillåts – Förbifart Stockholm och miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Klimat-hotet är så överhängande. När vi går igenom miljömålen ser vi *en* glad gubbe, det är just för Begränsad klimatpåverkan. Det är positivt, men det är också begränsat till Sverige. Vi har tidigare gått före i klimatpolitiken och vill väl gärna fortsätta med det. Det vill åtminstone jag.

Det var väl ändå lite glädjande när Naturvårdsverket i veckan gav Vägverket på moppe när det gäller Förbifart Stockholm. Man blir ju lite förvånad över att man inte har utrett de andra alternativen – järnväg och kollektivtrafik – som Naturvårdsverket nu vill.

Jag förstår att Vägverket inte har obstruerat utan gjort det som man har fått sig tilldelat som uppgift.

Blir det nya direktiv? Kommer man att kunna utreda de andra alternativen, som Naturvårdsverket vill? Vore det inte självklart att man i miljömålsarbetet i alla lägen där man utreder nya vägar också utreder alternativen tåg och utbyggd kollektivtrafik?

Bengt K.Å. Johansson: Jag vill kommentera det som Erik A Eriksson tog upp om pedagogiken.

Vi såg i Miljömålsrådet att vi fick fler röda gubbar. Samtidigt blev ju inte tillståndet sämre på de områdena. Vi mäter i förhållande till 2020, det vill säga om vi kommer att nå målen eller inte. Om vi har goda utsikter att nå dem är det gult, men det krävs ytterligare åtgärder. Är det grönt ser vi att vi säkert kommer att klara det. Skälet till att det har blivit fler röda gubbar kan vara att vi närmar oss 2020. Då kan vi lättare stämna av hur svårt det är. Det kanske är lite svårare än vad man föreställde sig när man satte upp målen från början.

Därför införde vi trendpilar för att visa att det inte blir sämre och sämre på alla de här områdena. Det kan faktiskt utvecklas i rätt riktning eller vara ganska oförändrat, men vi kommer ändå inte att nå målet. Det ser vi ganska tydligt.

Vi har försökt ge bilden av att miljöstillståndet förbättras på många områden, eller kanske är lite oprecist likartat som tidigare. Det innebär samtidigt att vi har svårt och svårare att nå flera av de mål som vi har satt upp när det gäller de 16 miljömålen.

Ingemar Skogö: När det gäller utredningsmetodik för projekt som Förbifart Stockholm jobbar vi enligt något som kallas fyrstegsprincipen. Vi tittar på vilka problem som ska lösas. Det är tillgänglighetsproblem. Kan man lösa dem med de befintliga strukturerna? Kan man lösa dem på något annat sätt?

Om inte det går tittar man på olika alternativ. Enligt lagstiftningen måste man då pröva olika tekniska utformningar för hur man ska lösa problemet. Det som Naturvårdsverket har tagit upp i sin skrivelse är ett av de alternativ som finns med i analysen, nämligen det som kallas kombinationsalternativet. Det innebär att man skulle försöka lösa tillgänglighetsproblemet genom utbyggnad av framför allt kollektivtrafik.

Det har utretts av Vägverket och varit uppe och behandlats i remisshantering. I vårt förslag till regeringen avvisar vi det eftersom det inte löser det grundläggande transportbehovet. Det är ingen lösning på det problemet. Naturvårdsverket har tyckt att man bör titta lite närmare på det.

Nu är den frågan hos regeringen, så regeringen får ta ställning till hur man vill hantera den.

I utredningen finns det ett antal olika alternativa sätt att försöka lösa problemet. Det har lett till det konkreta förslag som vi nu lägger fram.

Lars-Erik Liljelund: Jan-Olof frågade om Helcom och Baltic Sea Action Plan och de svenska möjligheterna. I Miljömålsrådet har vi verkligen funderat på detta och hur vi ska hantera det svenska politiska ställningstagandet när det gäller detta. Vi har gjort bedömningen att vi inte hade något annat underlag än att säga att vi inte hade anledning att ifrågasätta det ställningstagande som regeringen har gjort till bördefördelningen i Baltic Sea Action Plan.

Det är ju välkänt att vi har slutfört en första delrapport som presenterades för några veckor sedan. Där framgår det att det inte är omöjligt men kan bli ganska tufft och kräver ett kreativt tänkande. Främst gäller det kväve.

Vi har ingen anledning att tro att det inte går att klara det svenska åtagandet utan att lägga ned i stort sett allt svenskt jordbruk. Det står också i rapporten. Det jobbar vi nu vidare med. Vi kommer med en slutrapport om ett år. Det är några saker som måste till när det gäller referenser. Det är främst teknikaliteter.

Jag ska säga något om avfallet från fritidsbåtarna innan Ethel tar hand om färgerna.

Det är också en fråga som man har diskuterat mycket. Kvantitativt sett är det inte särskilt mycket. Det är mer en hygienfråga om man tittar på belastningen på sjön. Det har diskuterats om man skulle ha en lagstiftning på det här området. En lagstiftning som sträcker sig från Haparanda till Strömstad och innebär kontroll och att man på något sätt ska få kommunerna att sätta upp anläggningar för att ta hand om detta tror vi är ganska svårgenomförbart. Vi, det vill säga Sjöfartsverket, Naturvårdsverket och båtorganisationerna, har i stället valt att försöka gå informationsvägen i

den här frågan. Samtidigt kan man titta på möjligheten att införa regionala bestämmelser till exempel för Stockholms skärgård. Det skulle man kunna tänka sig, men det blir väldigt svårt om vi tar hela svenska kusten.

Ethel Forsberg: Med min erfarenhet från arbete med båtottenfärger vill jag säga att man bör lägga ned mindre energi på att prata förbi varandra och mer energi på att samverka och hitta de metoder som krävs för att det ska bli en samverkan.

Om man etablerar ett samarbete genom att ha plattformar och institut där man formellt bjuder in de berörda aktörerna tror jag att man skapar en bättre grund för samverkan.

Det finns ett intressant exempel i USA från Lowell University i Massachusetts där man genom en viss avgift finansierar en verksamhet som ligger på ett universitet och som formellt kopplar ihop en rad olika aktörer. Det bygger på att snabbt få fram alternativ teknik och alternativa produkter. Tack vare samarbetet får man ut det snabbt på marknaden.

Anita Brodén (fp): Tack för en gedigen rapport och värdefulla föredragningar där både väl beprövade lösningsmodeller och nytänkande har förts fram.

Frågan om den internationella påverkan, samordning och lösningar har berörts av flera av er som har föredragit. Närmare hälften av miljömålen kräver ju insatser inte bara nationellt utan också internationellt. Jag kan nämna två av de målen; det är Begränsad klimatpåverkan och Giftfri natur.

Hur väger Miljömålsrådet in den internationella påverkan i sitt arbete? Vilka ytterligare globala åtgärder anser Miljömålsrådet krävs på kort och längre sikt?

Carina Ohlsson (s): På bilden står det ”nu är det bråttom”. Man tänker ännu mer på det när man ser de glada flickorna på gungan. Man funderar på om de t-shirtar de har på sig är giftfria. De har inga skor på sig, men om de hade haft det kanske det hade varit gift i skorna också. Det ser ut att vara en solig dag, så kanske till och med solskyddsmedlet är skadligt för både dem själva och miljön. När de går hem kanske de tar sin nalle. I den kanske det finns bromerade flamskyddsmedel som är förbjudna i elektronik. Om det är en lördag kanske de får lite lördagsgodis med azofärgämnen och skadliga sötningsmedel i.

Med utgångspunkt i det har jag några frågor till Ethel Forsberg: Hur gör man för att både föräldrar och andra konsumenter ska kunna välja bort detta och för att man inte ens ska få in ämnena i varorna? Du tog ju just upp frågan om den globala marknaden som ökar och att mängder av varor går fram och tillbaka. Du pratade också om förebyggande kemikaliekontroll. Hur skulle det kunna gå till?

Sofia Arkelsten (m): Jag har en fråga om målen. Det hör lite ihop med Eriks fråga. Det är bra och pedagogiskt med de här gubbarna. Vi har pratat om att det är positivt att man hittar ett enkelt sätt med gubbar och pilar för att kommunicera sådana här ganska komplicerade sammanhang.

Målen utgår ju från naturen. Vi mäter vår framgång på hur naturen mår. Naturen tar tid på sig. Vi ser att vi gör väldigt mycket, men det tar ändå tid för naturen att läka.

Vi har också generationstänket som man kan kritisera lite. Det är en ganska skön 40-talistinställning att det ska vara färdigt när 40-talisterna är klara. Men hur kan man tänka sig att utveckla målen sedan så att man tar hänsyn till den tid som naturen tar? Är det fortfarande värt att mäta på hur naturen mår, eller kan man mäta framgång också på det vi gör? Det kan kännas lite frustrerande att inte kunna få några glada gubbar fastän vi gör bra saker.

Ethel Forsberg: Jag börjar med frågan från Anita Brodén.

EU-arbetet och det internationella arbetet utanför EU finns hela tiden med. Det beror mycket på de olika miljömålen. När det gäller giftfri miljö, som är det jag kan bäst, är vi väldigt beroende av EU-arbetet, men också av det internationella. Det internationella på grund av att handeln är global och vi bara kan nå det genom ett internationellt arbete. Inom EU på grund av att den lagstiftning vi arbetar med på kemikalieområdet är helt harmoniserad inom EU.

Det gäller att tillämpa befintlig lagstiftning så långt som möjligt, men också att vara pådrivande och ha kraft att ha en idédebatt som får fäste i europeiska och internationella sammanhang. Där har vi lyckats ganska bra. Frågan är hur mycket vi gör just nu. Idédebatt är viktig nu för att skapa nästnåsta generation lagstiftning. Det tar ju lång tid.

Internationellt håller vi på. SAICM, den globala kemikaliestrategin, togs så sent som för bara knappt ett och ett halvt år sedan. Den tillämpas. Det pågår också ett utvecklingsarbete i den meningen att vi hoppas att vi på högnivåmötet i februari nästa år ska kunna få ett beslut om en ny tungmetallkonvention internationellt. Det är ett pågående arbete som vägs in i miljömålsarbetet.

Carina frågar hur vi ska få till stånd förändringar i konsumtions- och produktionsmönster kopplat till varor. Din bedömning av flickorna på bilden och deras vardagsumgänge med kemikalier ställer jag helt upp på. Det är en insiktsfull beskrivning.

Man har hittills kunnat producera kemikalier, sätta ut dem på marknaden och använda dem i olika sammanhang utan att det har ställts något krav på att man ska säkerställa att det inte är farligt. Det är därför vi har fått den här spridningen.

Med globaliseringen och allt det positiva med det följer också den förödande effekten med flödet av farliga kemikalier och den exponering vi utsätts för utan att vi har någon kontroll.

Det första steget i en förebyggande kemikaliekontroll är att ha kunskap om vilka ämnena är och vilka egenskaper de har, hur vi kan exponeras och vilka risker vi utsätts för. Först då kan man bedöma vilka åtgärder som krävs för att ta bort riskerna och om vi är villiga att ta kostnaderna för det.

Reach, den nya kemikalielagstiftningen inom EU, var i det här perspektivet inte så starkt som man skulle kunna önska. Det finns ett krav som ännu inte har börjat tillämpas, men som jag vill medverka till att man ska använda i tillsynen, nämligen kravet på att om man sätter ut en produkt på marknaden måste man informera om det ingår särskilt farliga ämnen över en viss mängd.

Det finns också krav på att en vara inte får innehålla särskilt farliga ämnen över en viss mängd.

Jag kan ta ett exempel ur verkligheten som belyser det absurda i den situation vi har. Jag jobbade tidigare inom handeln och hade som uppdrag att försöka få bort särskilt farliga ämnen ur sortimentet. Det var för drygt tio år sedan. Då kom uppgifterna om mjukgörare och deras farliga egenskaper. Jag vände mig till alla tillverkare. Vi var den största aktören i Sverige. Jag bad om uppgifter på om de farliga ämnena ingick i de produkter som vi köpte.

Vi fick tre sorters svar. Det ena svaret var: Det vet vi inte. Den andra sortens svar var: Det vet vi inte, men vi ska försöka ta reda på det. Den tredje typen av svar var: Det kanske vi vet, men vi tänker inte tala om det.

Det känns åtminstone som att sådana svar behöver inte längre företag långt ned i varukedjan acceptera. Men det är lite grann en tolkningsfråga hur mycket bättre läget blivit där.

När det gäller frågan om att mäta vad vi gör kontra hur miljön faktiskt förbättras tycker jag att vi generellt sett är mycket bättre på att tala om vad vi gör än att bedöma effekter och resultat av det. Jag tror att det är en generell kritik som till exempel Riksrevisionen har mot oss myndigheter.

Vilka effekterna i miljön blir är inte heller så lätt att redovisa. Där tycker jag att vi har brister som vi borde jobba ytterligare med. Indikatorerna som vi har valt för att belysa resultatet av miljömålsarbetet är ett sätt. Det ger ingen heltäckande bild men kan ändå vara intressant.

Göran Enander: Hur ha kraft att bedriva ett aktivt miljöarbete och få ett engagemang samtidigt som gubbarna blir allt rödare är en intressant fråga. Det är stor pedagogik i det här när leveranstiderna är så långa. Det är alltså inte fråga om en mandatperiod utan kanske upp till tio mandatperioder när det gäller havsmiljö- och kemikaliefrågor och ännu längre när det gäller klimatet, skogar och så vidare.

Man får självklart inte släppa de långsiktiga målen i perspektivet. Men man måste hela tiden visa att man gör saker, även om det inte leder till lösningen fullt ut. Även om Ethel tycker att vi redovisar vad vi gör, tror jag att vi hela tiden måste ha kraften att koppla det till vardagsaktiviteter. När det till exempel gäller havsmiljön är det ju väldigt viktig att få engagemang från alltifrån båtunioner, personer med enskilda avlopp och så vidare. Den enskilda delen är väldigt liten men ändå viktig på något sätt.

När det gäller tredje generationens miljöpolitik pratar vi i Havsmiljöutredningen, för att anknyta till en tidigare fråga, om att man måste jobba sektorsövergripande. Den första generationens miljömål var det Lars-Erik,

generaldirektören på Naturvårdsverket, som drev. Den andra drevs av miljöministern och den tredje drevs av statsministern. Många av dessa sektorsövergripande frågor måste man arbeta med på högsta politiska nivå som ett inspel i hur man ser till att miljöpolitiken inte blir så sektoriserad. Det kanske är hårt även för ett miljö- och jordbruksutskott att acceptera, men jag tror att det är så.

Bengt K.Å. Johansson: Jag vill ta upp Sofia Arkelstens frågeställning ur en lite annan vinkel och även det som Anita Brodén tog upp. I perspektivet framöver går det inte att särskilja sådant som vi inte kan göra något åt, det vill säga sådant som värker ut ur naturen och sådant som är vårt eget fel.

I rapporten som vi har lagt fram har vi kanske mer än tidigare tydliggjort det internationella beroendet i många av de olika miljö kvalitetsmålen. Men mer och mer bedrivs miljöarbetet från svensk horisont och internationellt, inte minst inom EU. Ofta kan vi åstadkomma de kanske viktigaste förändringarna i det internationella arbetet. Reach är ett tydligt exempel, liksom våra insatser för att försöka påverka utsläpp från andra länder är också tydligt. Det kanske inte är så klokt att försöka särskilja vad som är vårt fel och andra länders fel. Det här växer ihop i en global värld där vi dessutom utbyter varor.

Jag vill bolla över frågeställningen till Lars-Erik som har väldigt mycket erfarenhet av det internationella arbetet. Men jag upplever att det är en väldigt stark internationell påverkan, som Anita Brodén sade, men att det inte är självklart eller ens klokt att försöka dela upp det.

Lars-Erik Liljelund: De nationella miljömålen har en nationell gloria som de egentligen inte förtjänar, för de är internationella. Om ni går igenom det här ska ni se att många delmål egentligen är de mål som vi driver inom takt direktivet i EU. Vi var inne på Helcom förut, och målen är de som har förhandlats fram inom ramen där. Det bygger alltså på ett arbete med väldigt starka internationella kopplingar.

När det gäller Sofias fråga vill jag bara säga att det säkert går att lösa, därför att det har sitt avstamp i att miljöproblemen skulle vara lösta inom en generation. Sedan har riksdagen lagt fast miljö kvalitetsmålen. Problemet i betydelsen belastning och påverkan är för en del av målen redan löst, men kvaliteten råkar inte inställa sig till 2020 utan kanske till 2025 eller 2030, som jag sade förut. Det går alltså att se det på det sättet att problemet kan vara löst men att det dröjer innan kvaliteten som man vill ha visar sig.

Ordföranden: Vi hälsar Eva Eriksson, landshövding vid länsstyrelsen i Värmland, välkommen hit.

Eva Eriksson: Tack för det! Jag har fått som uppgift att lite grann belysa länsstyrelsens roll i miljöarbete.

Länsstyrelsen har en väldigt tydlig roll i miljömålsarbetet som den regionala myndighet som ska se till den miljömässiga dimensionen i det hållbara utvecklingsarbetet. Miljödimensionen är en väldigt viktig del i det arbetet och en central uppgift för länsstyrelserna.

Vi har många utmaningar, men en av de allra viktigaste och mest betydelsefulla tycker vi att miljöarbetet som helhet är. Det är väl därför att vi tycker att alla vi som verkar i dag inte ska behöva sitta i våra himlar och sedan ha lite rodnader på kinderna när vi ser våra barn och barnbarn inta vår jord, utan att vi ska känna att vi har vidtagit de åtgärder som vi varit kapabla att göra.

Länsstyrelsen har ett antal uppdrag inom miljöområdet som en del i vårt miljömålsarbete. Uppdragen är skydd och skötsel av natur och kulturvärden, skydd av hotade arter, ramdirektivet för vatten, rådgivning för lantbruk och företag, energisamordning, regional energistrategi, tillsyn, tillsynsvägledning, tillstånd till vattenverksamheter, miljöfarlig verksamhet, prioritering av företagsstöd och landsbygdsutvecklingsstöd utifrån ett miljömässigt perspektiv. Det är ganska självklart för oss att miljömålsarbetet och miljökvalitetsmålen finns som ett uppdrag att administrera och regionalisera både när det gäller uppföljning och tillståndsbedömning.

Jag vill påstå att det finns en tydlig framgångsfaktor på regional nivå när det gäller att jobba med miljömålen som instrument i det miljömässiga arbetet. Vi blir en väldigt stark resurs i miljömålsarbetet.

Jag vill nämna några framgångsfaktorer för er som jag tycker är viktiga att ha med sig. Det gäller att kraftsamla i åtgärdsarbetet, att länsstyrelserna på den regionala nivån kan samla aktörerna och skapa de åtgärdsprogram som behövs både på kommunal nivå och för företag av olika slag på den regionala nivån.

Vi måste aktivt arbeta för att öka samordningen och samverkan. Där handlar det väldigt mycket om den pedagogiska delen och dialogen med aktörerna på den regionala nivån. Trots vissa uttalanden i tv-soffor om att det inte finns någon kraft i dialogen ute på regional nivå, vill jag påstå att vi är ganska bra på att föra dialogen när det gäller miljömålsarbetet. Vi gör det tillsammans med de myndigheter som har sektorsansvar. Vi för också en intensiv dialog med kommunerna, så jag vill understryka att där har personer som sitter i tv-sofforna helt fel.

Kommunernas företrädare kommer att tala här senare. Men en sak som är viktig att komma ihåg är att kommunerna behöver mycket stöd i sitt arbete med miljömålsarbetet. Miljömålsarbete är ju ingenting som man sköter så där vid sidan om, utan miljömålsarbete är något som ingår i hela samhällsutvecklingen och i strukturen för att bygga det hållbara samhället tillsammans med de sociala och ekonomiska delarna. Då krävs det ett tydligt uppdrag för kommunerna. Det ligger inte i tiden att säga det, men jag vill ändå säga att på den regionala nivån ser vi att med ett tydligt uppdrag måste följa resurser, så att vi ska kunna genomföra det uppdrag som vi har allihop.

Man måste också stärka miljömålens inflytande i samhällsplaneringen. Det sker genom att länsstyrelserna i landet deltar aktivt i översiktsplaneringen och i samtal med kommunerna och på det sättet i ett tidigt skede går in i översiktsplaneringen och också uppmantrar kommunerna att ta fram riktiga planeringar där de här dimensionerna finns med. Vi vet ju alla att resultatet alltid blir sämre om man kommer in i slutet än i början av en planering. Det är naturligtvis så med alla miljömål och allt miljöarbete att det är bättre att vidta åtgärderna i inledningsfasen.

Det är också viktigt att involvera miljömålen mer i att få en miljödriven näringslivsutveckling. Vi har en mycket aktiv dialog på regional nivå runt om i landet – det kan nog variera lite grann – där vi känner att näringslivet mer och mer kommer att hitta formerna. Vi återkommer till det.

Det är också viktigt att öka fokus i uppdraget på klimat, energi och transporter, som Ingemar Skogö var inne på. Nu tar varje länsstyrelse och län fram energi- och klimatstrategier för att man även på den lokala nivån ska kunna arbeta med energieffektivisering, alternativa energikällor och allt det som uppdraget är.

Vi jobbar efter de regleringsbrev som regeringen lämnar till oss. Det är klart att det då är viktigt att det är tydligt vad regeringen och våra uppdragsgivare egentligen vill att vi ska göra. Det finns olika delar i miljömålsarbetet som ska förstärka varandra. Vi på den regionala nivån kan naturligtvis tillsammans med aktörerna välja hur vi ska förstärka för att uppfylla målen. Men då är det också viktigt att det är samma inriktning på besluten i riksdagen som i regeringens direktiv.

För oss är det också viktigt att vidareutveckla uppfyllandet av miljömålen. Vi har nu varit inne lite grann på hur man mäter och följer upp miljömålsarbetet. Det jobbar vi kontinuerligt med ute på länsstyrelserna eftersom vi också har ett uppföljningsansvar.

Det är naturligtvis också viktigt att utveckla och jobba vidare med länsstyrelsens eget miljöarbete för att få trovärdighet i det arbete som är vårt uppdrag från regeringen.

Sammanfattningsvis vill jag säga att skarpa regionala mål kan ge stora bidrag till miljömålsarbetet och uppfyllandet av de nationella målen, och det leder därmed till både regionala och lokala miljöförbättringar. Det är viktigt att säga här att det naturligtvis är oerhört viktigt med besluten, de utvärderingar som Miljömålsrådet gör och de diskussioner som vi har. Men vi ska komma ihåg att det är ute i verkligheten, i vardagen, som man genomför miljömålsarbetet med de aktörer som man har till sitt förfogande eller den dialog som förs.

Ordföranden: Då ska vi släppa in Peter Wenster från Sveriges Kommuner och Landsting.

Peter Wenster: Jag är tacksam för att jag får vara här och försöka beskriva hur vår verklighet ser ut på lokal nivå. Nu tror jag att många i publiken har en erfarenhet av kommuner, för ni bor alla i kommuner. Många av er

politiker har säkert en erfarenhet av den kommunala politiken, och den vill jag att ni ska ta till er och komma ihåg nu när ni hör den här presentationen.

På den bild jag nu visar kan ni se lite av vår verklighet.

När man jobbar lokalt – jag har jobbat som tjänsteman, och inte som politiker – har staten en massa krav och utmaningar. Jag behöver inte läsa upp dem, för ni känner till dem. EU har ännu mer krav och utmaningar. När det gäller lagstiftningsområdet, som är en viktig del i det här, är det väldigt mycket som kommer från EU – mer eller mindre allting som vi jobbar med när det gäller kommunal teknik, planering och annat som ska genomföras. Vi har också FN.

Längst ned finns medborgarna. Som har lyfts fram av flera här tror jag inte att de har full koll på det som står över strecket. Däremot pratar man mycket om en trygg och attraktiv miljö, arbete, hälsa och närmiljön. Jag tror att det är en viktig del i det fortsatta arbetet med miljömålen att vi tar tag i de delarna.

EU är också ett perspektiv. Här har jag en bild som visar att kommunerna har olika förutsättningar inom EU och inom Sverige. När jag pratar med mina kolleger som jobbar på lokal nivå inom EU säger jag att vi i Sverige har ett befolkningsgenomsnitt på 28 personer per kvadratkilometer. Det är obebyggt, där ingen bor, i EU-sammanhang, men vi bor ju lite spritt i landet. De förutsättningar som gäller för kommunerna i norra Sverige är helt annorlunda än de är här, där vi är i dag. Bjurholm är den minsta kommunen, med under 3 000 invånare, och den största är vi i nu. Det är samma uppdrag men olika förutsättningar. Det är viktigt att ha med sig det i diskussionen.

Miljömålen – kommunernas roll och ansvar: Den lokala och regionala politiken är självklart den viktiga delen. Kommunerna har ett uppdrag, och det uppdraget kommer från medborgarna. Man ska leverera mot sina egna medborgare, leverera begripliga och igenkännbara resultat som handlar om medborgarnas verklighet. Dialogen, som har nämnts, är också den som sker väldigt mycket på lokal nivå. Vi har en historia med det lokala Agenda 21-arbetet och annat som vi måste ta tag i och lyfta fram i miljömålsarbetet.

Information, utbildning och opinionsbildning är viktiga delar i kommunernas arbete. Det handlar inte bara om skolan utan om dialogen med medborgarna.

Det gäller den egna verksamheten. Jag började som miljöinspektör för många år sedan, och jag fick lära mig en sak när jag var ute och inspekterade, som jag gjorde på den tiden. När jag tittade på verkstäder var det första de sade: Har du varit på kommunens verkstad? Det hade jag inte. Det var bara att göra det först, så att man visade att man hade städat framför egen dörr. Det här är en viktig del när man diskuterar med medborgare och företag.

Samhällsplanering och fysisk planering är de verktyg som vi har i kommunerna, där mycket av det som ska genomföras på lokal nivå omsätts från ord till handling i samhällsplaneringen. Det gäller Förbifart Stockholm, som har varit uppe, och det gäller andra saker som ska komma till skott i den fysiska planeringen. Där har kommunerna en viktig roll och ett stort ansvar.

Kommunaltekniken – vatten och avlopp, avfall och energi – är konkurrensutsatt verksamhet till en viss del, men det är också en verksamhet som man från samhällets parter kräver är en del av infrastrukturen. Det är en viktig del i miljöarbetet.

Myndighetsrollen har också varit uppe här. Det är viktigt att man sätter lagstiftningen på plats och jobbar med uppföljning och annat.

Offentlig upphandling är ett väldigt viktigt instrument – 25 procent av bnp, 500 miljarder. Det är ett viktigt verktyg i arbetet att ta fram och gå mot de här miljömålen och andra delar i arbetet med miljö och hållbar utveckling. Där är det inte bara direkt miljö, som vi pratar om i dag, utan vi jobbar med att ställa klimatkrav och kommer med etiska och sociala krav. Det är en viktig del i det här, och det blir större och större internationellt.

Det handlar självklart om samarbete och samverkan, med medborgarna men också med det lokala näringslivet, med länsstyrelsen, som vi har hört har en viktig roll i det här, och med andra aktörer.

I det internationella arbetet har kommunerna en stor del, många kommuner mer än andra, bland annat inom vänortssamarbete, i att sprida kunskap, byta erfarenheter och på något sätt sprida den svenska modellen. Vi är ganska duktiga i Sverige på att jobba med helhetssyn och systemtänkande, även om det har lyfts fram här att vi kanske jobbar i stuprör. Men i ett internationellt perspektiv är vi väldigt duktiga på det här, och det är man intresserad av internationellt. Ska de till exempel bygga ett reningsverk i Kina säger de: Det kan man väl köpa var som helst, men hur ska vi få det att fungera? Hur ska vi ta betalt för den tjänsten? Hur ska vi utbilda personal? Hur ska vi sätta in det i samhällsplaneringen? Det är vi duktiga på i Sverige, och där är kommunerna en viktig del.

En viktig del i kommunernas arbete som vi nog ska bli lite bättre på är att följa upp och utvärdera. Det gäller alla aktörer i samhället, att titta inte bara på det som har gått bra utan också på det som skulle ha kunnat gå bättre, alltså uppföljningen av vad vi gör.

Här har jag en bild som visar klimatsidan, hur kommunerna jobbar med olika klimatrelaterade frågor. Vi har haft en enkät ute, och det finns rapporter om det. En rapport om klimatarbetet är på nytryck, men det finns också en annan rapport om kommunerna och miljömålen med exempel från kommunerna.

Det här visar lite grann att väldigt många kommuner jobbar med energibesparing i egna lokaler, energibesparingar i bostäder och så vidare, och det är en sak som växer alltmer. Det är ett uppdrag som inte bara handlar

om medborgarna och om miljö, utan här tjänar man pengar. Och det är viktigt att lyfta fram – det gäller både näringsliv och kommuner. Det är stora pengar att göra i de åtgärder som man vidtar här. Jag ska inte gå in på dem i detalj, men de finns i rapporten.

När vi har haft enkäter ute och tittat på vad ordförande i kommun- och landstingsstyrelser säger är det nästan 100 procent – jag undrar vad de övriga 2 procenten säger – som är beredda att verka för att öka de egna insatserna och som betonar frågans allvar och det egna ansvaret. Det är självklart också att ekonomin sätter gränser, och där är det finansieringsprincipen, som handlar om vad som ska finansieras med det kommunala skatteunderlaget och vad som ska finansieras under den statliga skattebasen. Det är alltid en diskussion som förs. Vi gör det speciellt i Sverige, där vi har en kommunal skattebas. Statens ansvar för infrastruktur och stöd och styrmedel lyfts också fram, inte minst infrastruktur.

Förbundet och kommunerna vill satsa på medborgarengagemang, men vi behöver lättillgänglig information och kunskapsunderlag.

Vi vill satsa på infrastruktur och kollektivtrafik, men behöver bättre statlig samordning och fler spår när det gäller tåg.

Vi vill bygga ut den miljövänliga energiförsörjningen, men behöver långsiktiga spelregler och tydliga strategier från staten.

Vi vill satsa på stadsplaneringen, men där skulle vi vilja ha hjälp med statlig samordning.

Vi vill ställa tydliga krav vid upphandling, men lagen om offentlig upphandling behöver ses över igen för att det här ska bli ännu bättre. Ett krav som alla har är lokal upphandling och lokala leverantörer, som man inte kan jobba med politiskt men som alla pratar om.

Vi vill ta initiativ till miljöpolitikens utformning och vara med i debatten.

Sammanfattningsvis är det nästa steg. Vi tror att helhetssyn och systemtänkande är en viktig del – det har varit uppe här. Det gäller att inte bara titta inom miljö utan hitta ett brett perspektiv på hållbar utveckling. De sociala aspekterna måste lyftas in mycket mer, och man måste jobba mycket mer med att titta på åtgärder i det lilla och inte bara i det stora.

Man ska också jobba med beteendeförändringar. I dag kommer det väldigt mycket ny teknik, men det gäller att få folk att använda den. Det gäller att få folk att välja att åka till Thailand vart fjärde år i stället för fyra gånger om året. Det är också en beteendeförändring som man måste jobba med, och som man kan jobba med.

Det finns miljömål, folkhälsomål, klimatmål, lagstiftning, strategier för hållbar utveckling och annat. Det här måste samordnas på ett bättre sätt för att vi ska kunna använda det på lokal nivå. Det är hela samhällets ansvar. Medborgarnas engagemang och delaktighet är väl den viktiga delen i det här.

Avslutningsvis vill jag ta fyra exempel.

Vi pratar i dag om miljöpolitik eller klimatpolitik. När vi på lokal nivå tittar på andra politikområden, till exempel sjukvårdspolitiken, är det i dag så – någon nämnde 40-talister, och jag är en sådan – att frågan är: Ska jag vårdas i hemmet eller på en sjukinrättning? Det ser ut som att jag ska vårdas i hemmet mycket mer. Det visar att den största transportsektorn i små och medelstora kommuner är hemtjänsten. Det är ett miljöproblem. Det är en miljösituation.

Vi väljer skolor framdeles, och det är säkert bra. Men vi byggde skolorna där folk bodde, och nu åker man runt halva stan i Stockholm för att ta sig till sin skola.

Näringslivsdelen handlar om att näringslivet för ett antal år sedan sade att de ville ha *Delivery on Demand*. Vi byggde industriområdena nära städerna vid mindre tomter. Nu kommer näringslivet tillbaka och säger att deras miljöstrategi innebär att de inte ska ha så mycket landsvägstransporter för det bara kostar pengar, utan de vill ha lagerutrymme. Det finns inte utrymme för det. Man måste planera in det i den verksamheten.

Avfallspolitiken har nämnts, och den är jätte viktig. I dag ifrågasätts konkurrensutsättningen av avfallspolitiken, och det kommer att ske ändringar, med kanske förlängda transporter och annat, vilket kan innebära att trovärdigheten i det arbetet blir naggad i kanten.

Ordföranden: Vi släpper in Inger Strömdahl från Svenskt Näringsliv.

Inger Strömdahl: Jag tycker också att det är roligt att få komma hit i dag och prata om Sveriges miljömål, speciellt som det i dag är Världsmiljödagen.

Det som Peter Wenster nämnde, att miljömål är nästa steg, behov av systemtänkande, heltänkande med mera, delar vi från näringslivets sida. Annars tänkte jag i dag vara lite mer ifrågasättande, nu när vi har kommit knappt halvvägs till miljömålets infriande år 2020. Jag vill betona att vi verkligen behöver förändringar och ett nytänkande vad gäller själva arbetsprocessen. Jag tror att ordet dialog är en liten nyckelpunkt.

Vi ställer ofta frågan: Vem känner i dag till miljömålen i samhället? Jag kan svara för näringslivet: De större företagen känner till dem, men för de medelstora och små företagen är det väldigt oklart, utom för några – men egentligen inte alls. Det här har kommit fram i många utredningar som har gjorts på senare tid. Det är naturligtvis en kommunikationsfråga.

Näringslivet som helhet upplever verkligen i dag ett stort fokus på miljöområdet. Det handlar om klimatfrågan, energifrågan, kemikalier och transporter. Men vad gäller just näringslivets syn på miljömålsarbetet generellt är det en ljum, för att inte säga nästan sval, inställning. Det har med arbetsprocessen att göra.

När riksdagen 1999 fattade beslut om miljö kvalitetsmålen välkomnade vi att man satte långsiktiga miljömål. Det innebär att aktörerna själva får ansvaret för att finna vägen att gå mot dessa mål. Sedan har det hänt någonting på vägen.

Jag tänkte först väldigt snabbt visa de fem miljömål som näringslivet generellt berörs av. Det handlar om vårt behov av energi, transporter och kemikalier. Men vi har också på senare tid lagt till levande skogar, som är en stor naturresurs i Sverige och där vi har en stor industri. På senare tid vill vi också finna vägar för att få ut mer energi ur skogen. Det handlar om god bebyggd miljö, där frågor som rör avfall och buller finns med.

Även om företagen har en sval inställning till själva miljömålsarbetsprocessen tar man verkligen miljöfrågan på största allvar. Det betyder oerhört mycket för företagets ekonomi. Det ligger högt upp på företagets agenda.

Utgångspunkten är naturligtvis fakta. Vi är i behov av bra information om tillståndet i miljön och att känna till olika avtal och regleringar. Vi vill gärna ha internationella avtal, men det finns också många på nationell nivå att ta hänsyn till. Självklart vill vi finna kostnads- och miljöeffektiva lösningar. För oss på Svenskt Näringsliv handlar det också om att värna om företagets relativa konkurrenskraft och helst öka den. Självklart vill vi, som jag nämnde tidigare, ha harmoniserade regler, åtminstone på EU-nivå.

Hur bidrar då näringslivet direkt och indirekt till en bättre miljö? Vi har gjort en studie som heter *Näringslivets miljöarbete och Sveriges miljömål*, som vi lämnade in till Miljömålsrådet i den fördjupade utvärderingen. Det är Torbjörn Brorson, som är professor vid Miljöinstitutet i Lund, som har gjort den. Det är ett antal djupintervjuer med 29 företag och organisationer. Frågeställningen är: Vad är drivkrafterna för ert miljöarbete? Vad var de i går? Hur ser de ut i dag? Hur ser ni på det här framöver?

Det Torbjörn konstaterar i studien är att företagen i dag bedriver ett aktivt miljöarbete. Här tror jag att företagen kan ge det bästa bidraget till samhället.

Drivkrafterna är en kombination av flera parametrar: lagstiftning, affärs-mässiga överväganden, varumärkesbyggande och krav från samhälle och kunder.

Som nämnts tidigare kan de nationella miljömålen fungera som en "kompass" när man bygger upp sina egna mål och gör prioriteringar, när man beslutar om dem i sina egna ledningssystem.

I intervjuerna kom det fram att det har blivit väldigt många mål. Vi har 16 nationella miljö kvalitetsmål, med rätt många preciseringar, 72 delmål och hundratals olika regionala och lokala mål när det här delas upp. Det gör att det för vissa företag kan bli oerhört svårt att göra prioriteringar.

Undersökningen visar inte på någon koppling mellan ett företag som bedriver ett bra miljöarbete och relationerna till våra miljö kvalitetsmål.

Jag tänkte inte gå djupare in på utvärderingen, för vi har hört det under förmiddagen. Men jag kunde inte låta bli att gå in i en liten detalj. Vi är väldigt måna om att betona behov av bra konsekvensanalyser, och jag är lite undrande inför några saker som jag såg så tidigt som i måndags denna vecka.

I bilaga 2 till den fördjupade utvärderingen finns det på s. 120 en tabell över konsekvenser av styrmedel för att minska utsläppen av kväveoxid. Kilometerskatt är någonting som vi har mycket synpunkter på i näringslivet. Det kommer att drabba skogsindustrin väldigt mycket men även företag inom tekniksektorn. Volvo har en fabrik uppe i Umeå och har kunderna i Europa, och det är klart att de måste kunna transportera på ett rimligt sätt.

De samhällsekonomiska konsekvenserna anges till minus 1,8 miljarder kronor. Det är säkert en bra uppskattning. Men de statsfinansiella konsekvenserna av en skatt blir hela minus 900 miljarder kronor per år. Vad jag känner till, är det här ungefär en tredjedel av vår bruttonationalprodukt. Skulle det vara så här kan det inte vara så svårt för er i riksdagen att säga nej till något som kommer att kosta 900 miljarder kronor.

Jag vill jämföra det här med nästa tabell, på s. 115 i samma bilaga, som visar potential och kostnader för olika styrmedel. Det här är bara fyra, men totalt är det tio eller tolv styrmedel. Här står det för kilometerskatten att de samhällsekonomiska konsekvenserna är plus minus noll. Vi kan jämföra med föregående tabell, där det stod minus 1,8 miljarder per år. På skatteintäkterna som man då förväntar sig av en skatt är det en inkomst på 5 miljarder. Det är att jämföra med någonting som är minus hela 900 miljarder.

Jag vill med detta bara säga att det är svårt att göra konsekvensanalyser, men hur ska vi läsa och förstå det här? Jag tror att det säkert är många knepigheter bakom det här, men jag tror att ni bör se över hur analyserna är gjorda. Vi har svårt att förstå det.

Nu går jag vidare till detta: Hur ser ni som politiker på de nationella miljömålen? Ska vi uppfatta dem som landets övergripande miljöpolitik? Är det detta som ska styra vårt agerande både nationellt och internationellt?

Om det är så, vilket jag har trott att det ska vara: Vilka ska då känna sig berörda? I dag upplever vi att arbetet med miljömålen sker mellan myndigheterna. Det är ett arbete som har förstärkts, och det är säkert bra när vi i de här åtgärdsstrategierna börjar kunna närma oss och se olika målkonflikter där olika myndigheter har ställt upp olika mål. Vi upplever att myndigheterna är ett ”stuprör”. Jag undrar då: Ska vi ha ett parallellt stuprör som heter näringslivet?

Jag har funderat mycket på hur ni ser på hur man framöver ska kommunicera med näringslivet. Vill man verkligen ta del av hur vi bedömer möjliga effektiva lösningar, både kostnadsekonomiska och miljöeffektiva?

Hur bedömer vi möjliga resultat 2020? Jag tror inte att myndigheterna kan bedöma till exempel i Reach vad kommunikationen i värdekedjan internationellt kan leda fram till. Jag tror att bara företagen som står för den här kommunikationen kan svara för det.

Hur upplever företagen olika målkonflikter som finns i dag?

Sedan är det långa handläggningstider, som försenar nödvändiga tekniskiftet, som vi ser det.

Jag känner att det egentligen inte finns några positiva incitament just på miljöområdet. Här har vi förbud, lagar och regler, och handläggarna fokuserar på sanktionsavgifter. Jag vet inte vad det är för signal vi ger till dem som ärligt vill göra ett bra miljöarbete.

Hur är förtroendet för vanliga människor i samhället? Vågar vi tro att de vill ha en bra miljö och att de vill jobba för den?

Vi säger att det krävs insatser från alla i samhället för att miljömålen ska nås, och då krävs det också insatser från näringslivet – vi har en viktig roll.

Vi känner i dag att det är väldigt mycket *Command and Control* från myndighetsidan, och vi tror inte att det är bra i dagens globaliserade värld, som bygger väldigt mycket på att bygga upp relationer och förtroenden.

Som jag har sagt tidigare tar vi miljöfrågorna på största allvar. Vi har många företag som är oerhört framåtsyftande och vill gå före. Man pratar mycket om *the cutting edge*.

Vi tror mycket på att innovationer och utveckling kommer att leda långt. Jag vill uppmana er att försöka öka statens anslag till forskning och utveckling.

Det är, som sagt var, vid investeringar som de stora stegen kan tas för ökad effektivitet i både resurshushållning och energihushållning. Det är det som leder till lägre miljöpåverkan. Det är alltså oerhört viktigt att skapa bra förutsättningar för att få till stånd teknikskiftena, som är nödvändiga.

Här undrar jag också: Hur är det med förtroendet för företagen? Jag tror att en del av problemet ligger här. Jag skulle önska att ni vågade visa ett större förtroende för företagen som bedriver ett bra miljöarbete och ta del av det arbetet, kommunicera med företagen, försöka förstå signalerna i deras miljöredovisningar, som de lägger ned väldigt mycket resurser på att ta fram och förändra varje år.

Jag skulle vilja ge en uppmaning till er politiker: Försök se till att vi kan skapa konstruktiva dialoger! Se till att vi får en analys av de förslag som kommer som också påverkar företagen! Företagen har ju konsekvenser för hela samhället.

Arbetsprocessen kan förbättras. Här finns stora potentialer. Den behöver bli mer transparent. Vi pratar mycket om myndigheter och näringslivet, men vi behöver få en konstruktiv dialog mellan samhället och näringslivet.

Om ni har funderingar kring näringslivet finns det en hel del rapporter på vår webb. Den jag nämnde i dag är den första, *Näringslivets miljöarbete och Sveriges miljömål*. Det finns ett särtryck av den här ute, och det finns en artikel med samma rubrik. Vi har nyligen tagit fram en skrift som vi kallar *Miljönytta*, där vi ger exempel på nya produkter och tjänster med bättre miljöprestanda. Den har vi nyligen översatt till engelska, och den finns på vår webb.

Jag vill sluta med att säga att företagen står för många lösningar. Det finns en stark vilja att vara proaktiv. Ta vara på dem!

Ordföranden: Då ska vi släppa in Anna Jonsson från Miljöförbundet Jordens Vänner.

Anna Jonsson: Det är roligt att vara här. Jag är ute i skolor en hel del och pratar om miljöfrågor, och det händer att jag pratar om just miljömålen. När jag berättar att det finns en vision som samtliga riksdagspolitiker är enade kring, om att lösa miljöproblemen inom en generation, är det många som häpnar över att det finns en sådan vision, att det finns de som jobbar utifrån en sådan riktning. Det gäller också det som är styrkan med miljömålen, att man utgår från att nå ett mål, sätta upp delmål och nå dit, att fundera över: Vad vill vi med samhället, och hur gör vi för att nå dit? Detta i stället för att utgå från krassa prognoser om trafikökningar och anpassning av samhället utifrån det.

Det värdet i miljömålen är någonting väldigt unikt och en uppmaning till alla er att verkligen värna om den visionen, att inte släppa den visionen när det ibland blåser kring miljömålen. Det är ett av de absolut viktigaste perspektiven i det här arbetet.

Miljömålen har också en helhetssyn som i många andra fall saknas i miljöarbetet. Det handlar om både myllrande våtmarker och begränsad klimatpåverkan, storslagen fjällmiljö. Den helhetssynen är också någonting som det är väldigt viktigt att värna om.

När det dyker upp röda gubbar i tablåerna kan vi dra slutsatser av det, och den absolut viktigaste slutsatsen är att det behövs mer åtgärder. Vi behöver intensifiera arbetet ännu mer, inte drabbas av apati eller hopplöshet, som många av de 15-åringar jag träffar ibland känner.

Miljömålen är också ett viktigt pedagogiskt verktyg vid olika typer av politiska beslut. Genom att hänvisa till dem kan man förklara varför man gör vissa saker som ibland kan vara lite obekväma. Men en av de absolut viktigaste funktionerna med miljömålen utifrån ett miljöorganisationsperspektiv är hävstångseffekten. Vi använder miljömålen som ett argument, som en hävstång, för nödvändiga miljöpolitiska beslut. Det kan också vara en hävstång för många av dem som går i skolan eller finns på arbetsplatser att kräva förändring där de agerar.

Därför har miljömålen också en demokratiaspekt. Det är en av de delar som jag skulle vilja se blev starkare i miljömålsarbetet. Om man jämför med Agenda 21-arbetet till exempel fanns det där ett tänk kring lokalt deltagande på ett sätt som jag tror skulle vara jättebra att utveckla för miljömålsarbetet. Sedan hade Agenda 21-arbetet brister i att det inte var tydligt, inte hade styrning, vilket är just det som miljömålen har.

En aspekt som har diskuterats tidigare är konsumtionsförändringar, som självklart berör den enskilde och som miljöorganisationer jobbar väldigt mycket med.

Konsumtionsförändringar är självklart delvis ett individuellt ansvar – att vi alla kan göra saker. Man kan släcka sina lampor och stänga kylskåpet extra snabbt och så vidare för att spara energi.

Men det finns definitivt politiska dimensioner när det gäller konsumtion. Vi kan skapa ett samhälle där det är minsta möjliga motstånd att leva på ett miljöschyst sätt. Det sker inte av sig självt, utan det krävs system och förutsättningar för att sådant ska äga rum. Man måste också få prissignaler som leder till detta. Det ska till exempel vara billigare att åka tåg än att åka flyg. Det finns många sådana exempel som faktiskt ligger i politikens hand.

En stor del av den miljöpåverkan som vår konsumtion leder till sker inte bara i Sverige. Vi lever faktiskt i en globaliserad värld, som flera av de tidigare talarna har tagit fasta på. Det gör att en del av vår miljöpåverkan äger rum i andra delar av världen. Självklart får vi också en del av andra länders miljöpåverkan.

Men hittills är den svenska miljöpolitiken alldeles för svag på detta område, anser vi från Miljöförbundet Jordens Vänner. Dimensionen som gäller hur vi kan minska vår miljöpåverkan i andra delar av världen måste bli starkare. Där har jag successivt sett hur detta perspektiv har blivit starkare och starkare i miljömålsarbetet, och jag tycker att det är jättepositivt. Jag hoppas att det kan bli ännu starkare.

Avslutningsvis: Det absolut viktigaste är att man håller fast vid visionen om att faktiskt lösa miljöproblemen inom en generation. Låt miljötillståndet vara den absolut viktigaste mätpunkten i detta arbete.

Ordföranden: Vi ska nu ha en paneldiskussion. Vi får se hur tystlåten och försiktig panelen är. Men min bedömning är att det kommer att bli väldigt lite tid eller kanske ingen tid för frågor.

Vi kanske ska börja med att klara ut frågan om 900 miljarder. Kan Lars-Erik Liljelund ta tag i den?

Lars-Erik Liljelund: Det måste vara 900 miljarder. Det finns inte chans att den statsfinansiella kostnaden för att införa en kilometerskatt är 900 miljarder.

Mikael Karlsson: Jag ska inleda med några kommentarer som är kopplade till en del av det som har varit uppe. I USA säger man ibland: *If it ain't broken, don't fix it.* Det borde vara ledstjärnan för ert arbete med miljömålspropositionen. För visst finns det saker som man kan finslipa i ett arbete med att hantera tusen åtgärdsförslag och tusentals sidor utredningsmaterial från en mängd myndigheter. Men det finns någonting i det svenska miljömålssystemet som är unikt.

När jag sitter som ordförande i världens största miljöorganisation European Environmental Bureau med 145 organisationer från hela Europa blir man imponerad när jag berättar om hur Sveriges riksdag, över blockgränserna med stabilitet över tiden från en mandatperiod till en annan, har lagt fast ett sådant system och en sådan generationsambition, i stort sett med förändringar hit och dit.

På det hela taget är detta system inte *broken, so don't try to fix it*. Prioritera inte mellan målen, slakta inte mål som inte är med i regeringsdeklARATIONER eller som inte uppfattas som prioriterade nu, utan håll fast vid helheten därför att målen är intimt kopplade till varandra.

Jag tror att vi i många fall kan nå mycket längre än de signaler som vi nu ser i form av röda gubbar. De återspeglar ibland politiska ambitioner. Man kan som exempel ta överfiske. Det är fråga om politisk beslutskraft och om ett irreversibilitetssystem. Det tar tid att reparera, och det tar tid för bestånden att växa. Men väldigt ofta kan vi komma längre än vad signalerna signalerar.

Den fördjupade utvärderingen är mycket bättre nu än förra gången. Konsekvensanalysen är mycket bättre nu än förra gången. Man måste hitta tryckfel för att kunna argumentera mot förslagen, såg vi alldeles nyss.

Strategierna är ett exempel på att ni i riksdagen har satt samman en uppsättning mål och system som tvingar fram synergier där generaldirektörerna, som sällan annars kanske samarbetar, nu faktiskt tillsammans kommer fram med en samlad strategi för ett knippe mål och så vidare på två andra områden. De är mycket bättre nu än vad de tidigare har varit. Värna därför detta väldigt noga.

Jag ska göra en kort kommentar om pedagogiken. Man tänker sig röda mål fast vi gör en massa gröna insatser hela tiden. Det kanske känns jobbigt.

Men tänk er då att man flyttar över miljöproblemen till någonting som är ganska vardagsnära. Tänk er att man sparar. Jag minns när jag sparade för att köpa min första bergsprängare, som det hette. Man kan tänka sig att man sparar för att köpa ett hus.

Man lägger upp en sparplan och förväntar sig en viss ränta. År 2020 kan man köpa det som man hade tänkt. Men så faller räntan, det vill säga att avkastningen på det som man sätter in blir inte lika stor som man trodde att den skulle bli.

Ska då banktjänstemännen säga: Jag ska nog inte signalera rött. Men jag kan inte heller signalera grönt eftersom den här personen inte kan köpa den där bergsprängaren eller det där huset. Jag gör därför en trendpil som pekar uppåt.

Sedan fortsätter spararen att spara varje år, men han kommer inte att kunna köpa det där huset eller vad det nu är.

Givetvis måste banktjänstemannens råd vara: Öka sparandet eller effektivisera sparandet.

Alltså: Säg, som ni gör när det gäller skogspropositionen, att det blir halvdöda skogar i stället och stå upp för det. Det kan man också göra. Man kan devalvera målen i stället. Det är också ett alternativ.

Men givetvis är dessa signaler oerhört viktiga för samhället, för myndigheterna och för er själva.

När det gäller väldigt många av de frågor som kom upp här förut skulle jag bara vilja hålla upp en spegel och säga: Hur ska vi göra för att skapa acceptans? Opinionsbilda och var de politiker som ni har bestämt att ni ville vara när ni kandiderade till Sveriges riksdag.

Det blir horribla konsekvenser av dessa mål. Men det är ni som har satt upp dem. Det finns till exempel ingen forskare eller myndighet som säger att det krävs någonting annat än den målhöjning som gäller delmålet om skydd av skogar än det som nu har lagts fram, och det räcker inte heller – tyvärr Göran – för att nå målen om vi lyssnar på forskarna. Det finns ingen forskning som säger någonting annat. Då får ni sänka målen och säga att det blir nästan levande skogar, eller också får ni genomföra detta och satsa ytterligare någon promille av statsbudgeten för att en gång för alla fixa biologisk mångfald i våra fina skogar i landet.

Eva Eriksson: Jag ska beröra det som sades här av Inger Strömdahl från Svenskt Näringsliv. Jag känner inte riktigt igen delar av din beskrivning. När vi från länsstyrelsernas sida träffar dina medlemmar ute i landet är de väldigt angelägna om att vara med i dessa diskussioner. Jag upplever att det finns en väldigt kraftfull dialog. När man däremot ska sitta och diskutera strategiska framtidsfrågor från regional nivå har Svenskt Näringsliv valt att inte vara med i dessa diskussioner. Man har sagt att man inte vill vara med i sådana politiska och strategiska diskussioner som det blir. Det blir ett dilemma.

När du vädjar till att man ska hitta denna dialog och stärka och ta till vara näringslivets idéer och insatser, vilket jag tycker skulle vara väldigt bra på den regionala nivån, är det ett hinder. Det tycker jag är viktigt att komma ihåg i denna diskussion.

Det är jättebra för miljöarbetet om Svenskt Näringsliv har ändrat sig när det gäller den inriktningen. Jag tycker att du kan svara på det, Inger Strömdahl. Det är nämligen en viktig fråga. Framför allt när det gäller tekniskifte och forskningen om teknik och teknikutveckling är det viktigt att ni finns med på den regionala nivån i samtal med universitet och andra. Där har ni hittills inte velat vara med.

Jag vill också kommentera detta med skogen. Jag tror att det är oerhört viktigt, precis som Mikael Karlsson säger, när man fattar ett beslut och ger ett uppdrag till en regional myndighet att genomföra någonting där att man också startar ett samarbete med skogsägare och andra och kommer en bit på väg och känner att man egentligen inte har så stora problem för att klara detta.

Men sedan finns det en politisk debatt vid sidan om där vi börjar fundera över om vi inte jobbar efter beslutet i riksdagen eller inte jobbar efter de regleringsbrev som vi har. Sedan blir det en stor konflikt. Där får vi, som Mikael Karlsson säger, antingen ändra det eller säga att detta är vår uppfattning eller att vi har reserverat oss. Sedan får vi hoppas att företrädarna för det politiska beslutet går ut och opinionsbildar och stärker arbetet. Annars kan vi inte uppfylla målet. Vi kan inte heller leverera de

mål som är fastställda till riksdagen. Skogsägare kan inte heller känna att de gör ett bra arbete. Det blir alltså en stor konflikt i denna fråga. Och den är oerhört viktig att reda ut för framtiden om vi ska klara av detta.

Lars-Erik Liljelund: Jag måste ärligt säga att jag inte riktigt känner igen mig i den beskrivning som Inger Strömdahl ger, vare sig i de diskussioner som vi har haft i Miljömålsrådet eller när jag träffar företrädare för dina medlemsföretag. Det verkade vara någon sorts nattsvart klyfta på alla möjliga olika områden.

Jag som är så gräsligt gammal att jag var med även på 80-talet när det fanns en annan målstruktur och när vi hade 176 mål som flertalet i riksdagen hade lagt fast. Man kan säga att denna reformering av miljömålsstrukturen är ett sorteringsystem också. Förutom att det är ett system är det också ett sorteringsystem.

Jag tycker att det är högt ställda krav om man mitt i natten ska väcka en ytbehandlingsföretagare med fyra anställda och be honom rabbla delmål. Det är inte det som är det viktigaste. Det viktigaste i det fallet är naturligtvis att de bedriver ett bra miljöarbete och ser till att de har koll på vilka kemikalier de har, att det inte rinner ut och att det inte sticker upp i luften. Sedan kanske de inte är jätteförtrogna med miljömålsstrukturen. Det kan jag leva med. Det viktiga är att de bedriver ett bra miljöarbete, och det tror jag att väldigt många gör också.

I den här församlingen, alltså på myndighetssidan på de tre nivåerna, i Organisations-Sverige och på den politiska nivån, tycker jag att målen och den här sorteringsstrukturen för miljöarbetet spelar en väldigt stor roll och är viktig. Sedan kan det finnas andra system när man talar om enskilda individer, enskilda företagare, kanske företagare med små och mellanstora företag där just denna struktur kanske inte är det allra viktigaste för att de ska bedriva ett bra miljöarbete.

Inger Strömdahl: Det som jag sade förut var att vi välkomnade strukturen med långsiktiga miljömål. Då ska de aktörer som berörs själva finna den bästa vägen mot dessa mål. Men blir det sedan inte någon bra dialog, det som jag kallar en konstruktiv dialog, fattas det en länk här. Där tror jag att vi måste vara lite mer idérika och ha ett nytänkande för att se hur denna dialog ska föras på rätt nivå och mellan rätt personer.

I Sverige delar vi in samhället i olika sektorer, och vi har myndigheter i olika sektorer. Företagen berörs av alla sektorer, och de berörs också av det som händer internationellt. De flesta företag säljer kanske 10–20 procent av sina produkter i Sverige. Vi måste också ta del av det som händer internationellt. Vi kanske delar in vår omvärld lite olika ibland.

Jag är egentligen språkrör för våra medlemsföretag. Det är deras synpunkter som jag reflekterar över. Jag tror att det har skett förändringar under 2000-talet.

Jag tror att även Lars-Erik Liljelund på Naturvårdsverket måste se över hur bra kontakter som ni verkligen har i dag med näringslivet som ni hade en gång i tiden.

Jag tror att det finns mycket mer att göra där. Det hör jag i alla fall. Jag hör även vissa företag som säger att de tycker att miljömålsarbetet var väldigt dialoginriktat initialt men att det har stagnerat. Det är på regional nivå som jag hör det. Det finns säkert många olika uppfattningar, men totalt sett är det fortfarande rätt få företag som känner till miljömålen, men de bedriver ett miljöarbete. Detta är självklart en kommunikationsfråga.

Jag har talat med Bengt rätt mycket om detta under resans gång eftersom han sitter med som expert i Miljömålsrådet. Sedan får man fundera över hur fokus har varit på arbetet. Arbetet i Miljömålsrådet på central nivå har väldigt mycket varit att skapa en bättre kommunikation i det så kallade myndighetsstupröret. Det är väl bra med dessa åtgärdsstrategier, alltså att man börjar diskutera konflikterna mellan olika mål myndigheter emellan. Det är en klar framgång, tycker jag.

Men nu tror jag att man får se hur det ser ut och hur vi som företrädare för svenska företag uppfattar kommunikationen med företagen. Då tycker vi att den saknas. Vi tycker inte att någon riktigt tar till sig det som företagen gör. Då måste vi gå till botten med detta och skapa en bättre konstruktiv dialog. Företagen vill göra bra ifrån sig. Och som jag säger: Försök finna vägar att uppmuntra företag som betar sig bra och som gör bra miljöarbete.

Vi är själva rätt medvetna om att alla företag inte är bäst i klassen. De kanske också får känna av en sviktande marknad. Men det finns tillräckligt många bra företag i Sverige som är proaktiva. Försök att finna en positiv incitamentsstruktur för dessa företag. Det är väldigt lite av det när det gäller miljömålen. Nu finns miljöbilspremierna som har gått över förväntan bra. Sedan finns det som Energimyndigheten gjorde, nämligen ett energiledningssystem så att man kunde få lite kredit vad gäller koldioxidskatten. Men det är det enda som jag känner till. Annars är det lagar, regler, förbud, utredningar och utredningar.

Vi känner ibland att det kanske är lite mycket. Ibland säger mina kollegor i Finland lite skämtsamt: När ni har utrett någonting i Sverige för fjärde gången, då tar vi till oss det och fattar ett beslut, och sedan gör vi direkt bara någonting. Det är kanske lite mer på det sättet som vi hanterar det inom näringslivet när vi måste göra någonting.

Men återigen: Vad har ni för förtroende för näringslivet och företagens miljöarbete? Jag skulle gärna vilja att vi börjar diskutera hur vi ser på att skapa en konstruktiv dialog. Jag tror att det är oerhört väsentligt framöver.

Eva Eriksson: Men, Inger Strömdahl, på den regionala nivån menar jag att vi har många goda exempel på hur näringslivet tar initiativ. Jag kan ge ett exempel där Skoghalls Bruk konverterade hela sin energiförsörjning. Man var med aktivt och arbetade. Vi delade med oss, vi hittade system och teknik, och vi stöttade dem på alla möjliga olika sätt. Detta ledde till att de regionala miljömålen för koldioxidutsläpp i ton i Värmland sänktes totalt.

Detta är ett samarbete. Vi jobbar oerhört mycket tillsammans på den regionala nivån. Men när det kommer till att sitta i stora grupper för att diskutera strategiska och långsiktiga frågor som har betydelse för näringslivet och miljömålen måste jag ändå säga att det som du säger är väldigt bra, om det nu är så att ni har ändrat er och att ni nu vill vara med i dessa stora grupperingar. Det blir ett moment 22 när man i dessa långsiktiga strategiska frågor inte kan sitta och diskutera. Det är jättebra att vi kan ha enskilda diskussioner runt enskilda företag. Men det räcker inte.

Jag måste tala för den regionala nivån, och där känner jag inte igen det som Inger Strömdahl säger. Dina medlemsföretag är ju aktivt med i praktiska exempel och regionala åtgärder. Jag vill bara ge denna bild eftersom det händer oerhört många bra saker. Vi tar steg framåt hela tiden, och näringslivet gör jättestora insatser av miljömässiga skäl och orsaker men naturligtvis också med tanke på konkurrensfördelar och annat på en internationell marknad.

Jag tycker ändå att det finns ett samtal. Sedan kanske du anser att politikererna ska fatta andra beslut, det vet inte jag. Men jag måste ändå försvara det som sker i dag ute i miljömålsarbetet.

Inger Strömdahl: Det har skett en förändring, och det kan säkert variera hur mycket olika företag bedömer att de orkar vara med i olika diskussioner.

Vi vill nog vara med även i den strategiska diskussionen. Men jag talar om en konstruktiv dialog. Med det menar jag ungefär att det är väl förbättrade möten, att de inte vara hela dagar, att de kanske kan vara en kort tid och att man har en bra agenda.

Som jag sade känner företagen att de verkligen vill dela med sig av sina bedömningar av bra och effektiva lösningar. Vi har ju väldigt mycket information och kunskap här.

Peter Wenster: Först ska jag göra en koppling till den senaste diskussionen. Min erfarenhet är, efter att ha jobbat med och i kommuner, att man först tittar på det som är positivt. Då tror jag inte att man kan dra näringslivet över en kam.

Man kan ta byggbranschen som ett exempel. Den är väldigt hårt kopplad till, väldigt engagerad i och väldigt kunnig i vad som sker på lokal nivå. Det är självklart eftersom vi planerar och bygger, och de måste lära sig hur motparten, medparten, tänker. Det tror jag är en viktig del i en dialog att man också förstår att motparten inte alltid har fel utan att den har ett annat uppdrag, alltså att vi förstår att näringslivet och företagen har ett annat uppdrag än vad kommunerna och staten har. Näringslivet måste också förstå att vi i kommunerna och i regionerna har ett annat uppdrag men att vi har ett gemensamt mål och att det bland annat är miljömålen.

Det som nu har kommit fram visar att den dialog som alla efterlyser och några säger finns i alla fall inte fungerar enligt vad du säger. Jag tror därför att man måste ta tag i detta. Och alla måste bjuda till i den delen.

Vissa ingångar för att få tag i bra möten på lokal nivå är att snacka offentlig upphandling. Då kommer alla företag. Det är business, och man lyssnar på politiken. Vad är det som marknaden vill ha? Kommunerna är nämligen marknaden när det gäller offentlig upphandling. Det är klart att om man har högre krav än tidigare och vill ha nya produkter ska man inte gnälla utan då ska man vara glad. Då får man göra nya saker och sälja nya delar.

Ta tag i det, jobba med det, och bilda er en egen uppfattning om hur detta ser ut på näringslivssidan och så vidare eftersom alla nog har olika bilder av detta.

Min huvudfråga som jag ville ta upp var det som jag och flera andra har berört, nämligen att jag tror att nästa steg väldigt mycket handlar om att självklart få med företagen men också medborgarna och att vi får medborgarnära frågor. I debatten före kaffepausen dök detta med nedskräpning upp. Det är mycket medborgarnära. Båtfärger är något medborgarnära nu. Jag har haft båt, och jag har många kompisar som inte vet vilka färger som de ska köpa för att klara detta. Flickorna på gungan, som togs upp, är också något mycket medborgarnära. Man vill köpa rätt grejor till sina barn och så vidare. Det finns massor med sådana frågor.

Mycket av det som vi lyfter fram här i form av gubbar i olika färger går att bryta ned till sådana medborgarnära frågor. Det tror jag att vi måste göra för att få med medborgarna i denna diskussion. Man måste också plocka fram indikatorer – vi får väl inte kalla det så eftersom det också i och för sig är ett svårt ord – där man kan föra tillbaka detta till ett medborgarperspektiv, alltså vad vi vinner. Vad betyder dessa miljömål som vi så att säga diskuterar här för friluftslivet, och vad betyder de för medborgarna i det dagliga jobbet?

Något som vi nu ser kommer väldigt mycket är allt som har med Rättvisemärkt att göra. Fler och fler kommuner blir *Fairtrade cities*. Det handlar om de sociala och etiska aspekterna. Det handlar om alltifrån hur man behandlar fåren i Australien till etanol i Brasilien som folk till och med börjar diskutera och ser vad det handlar om. Det måste man ta tag i. Vi måste bli bättre kommunikatörer mot dem som har valt er och mina kommunpolitiker.

Mikael Karlsson: Naturskyddsföreningen har väl utvecklade kontakter med svenska företag. Vi har en lång rad avtal om licenser för miljömärkning med avtal. Vi deltar i en rad certifieringssystem med avtal. Vi har haft samarbeten med en handfull eller fler. Vi har samverkansarrangemang med mångdubbelt fler. Vi träffar vd-nätverk i ökad utsträckning ganska ofta. Vi talar rätt sällan med Svenskt Näringsliv. Vi möter väldigt starka ambitioner hos många enskilda företag, och vi känner rätt ofta låga ambitioner i branschorganisationerna.

Jag tycker att det är märkligt att höra detta: Vi har många bra förslag som ingen lyssnar på.

Men herregud, vi har ju suttit i flera år tillsammans i Miljömålsrådet och diskuterat och vridit och vänt på förslag. Vi har levererat ett hundratal förslag i en underlagsrapport. Ni har själva från Svenskt Näringsliv lagt in underlagsrapporter. Nu i slutet av denna resa, när allt är upptryckt, säger man: Vi har inte några förslag. Vi har ingen dialog.

Jag vet inte hur många timmar som vi har suttit och diskuterat detta fram och tillbaka. Det har funnits hur goda tillfällen som helst i flera års tid att lägga fram vilket förslag som helst. Jag kan inte begripa detta.

Svenskt Näringsliv välkomnade långsiktiga mål 1998. Nu när vi inte de långsiktiga målen och inte heller delmålen. Då blir man helt plötsligt kritisk till allting. Hur ska man tolka det?

Jag känner igen det här. Det är något slags invändningskronologi från arbetet som jag gjorde i flera år med Reach, den nya kemikalielagstiftningen i EU. Först började man med att säga att det inte behövs. Sedan kunde man inte säga det. Sedan sade man att det var ovetenskapligt och att man måste ha vetenskapligt stöd. Sedan fanns det vetenskapligt stöd. Då sade man att man måste jobba internationellt. Det gjorde man ju inom EU. Sedan sade man att det var dyrt. Sedan visade det sig att det inte var dyrt. Då sade man att kostnaderna slog snett. Sedan gjorde de inte det heller. Sedan började man säga att regelverket är svårläst. Då hamnar man i en tryckfelsexercis. När det inte funkade då tog man till det som miljörelsen gör ibland när man bara står och famlar i mörkret, och man sade: Vi har ingen dialog.

Jag tycker att det är konstigt att Svenskt Näringsliv säger att man inte har någon dialog när man har svängdörrar till den ena ministern efter den andra. Man sitter med i globaliseringsråd, hållbarhetskommisioner och Gud vet vad.

Jag tolkar faktiskt allt det som är sagt – när man landar i tryckfel på s. 120 i en av bilagorna – som att detta är väldigt bra gjort. Man har inte särskilt mycket mer att komma med.

Jag skulle i stället vilja tala om någonting konkret. När det gäller Vägverkets förslag om Förbifarten är det viktigt för mig att säga att det bygger på att ni i riksdagen misslyckas. Vägverket jämför bygget av Förbifarten med ett läge där bilköerna accelererar och exploderar för att trängselskatterna inte fungerar och inte har någon effekt. Med en sådan utgångspunkt skulle Förbifarten självklart ge en högre snitthastighet och lägre koldioxidutsläpp per kilometer. Men om det är så som jag tror, som ni har beslutat om och som erfarenheten faktiskt redan visar, nämligen att trängselskatterna ger effekt och levererar, då ger Förbifarten stora trafikökningar och stora utsläppsökningar.

Sedan kan man lägga till att en av de främsta juristerna i landet, professor Gabriel Michanek, bedömer den som olaglig i förhållande till miljöbalken.

Den stjäls också pengar från andra vägar som behövs och som är samhällsekonomiskt lönsamma och ännu mer från järnvägar som Klimatberedningen har sagt är väldigt välbehövliga i ett klimatperspektiv.

Går man på den här grejen och kalkylerar och diskuterar om Förbifarten – ett scenario där trängselskatterna inte finns och inte har effekt, och där ni i riksdagen fullständigt misslyckas om ni fattar beslut utifrån det – då blir det en väldigt konstig klimatpolitik. Det blir aningen kontraproduktivt.

Vi ser Förbifarten som ett verkligt lackmüstest på klimatpolitiken. Vi hoppas att ni inte svänger och gör ett systemskifte som ni har gjort i skogspolitiken. Den förra borgerliga regeringen införde ju ett mål om biologisk mångfald i skogspolitiken. Den nuvarande borgerliga regeringen tar bort det. Carl Bildt och Olof Johansson lade fram en skogsproposition med ett miljömål i skogsvårdslagen. Det urholkas nu i den nya skogspropositionen.

Beslutet om att för första gången i svensk historia upphäva förbudet mot miljögiften dekabromdifenyleter, som svenska företag jobbar jättebra med att få bort – jag vet inte något annat EU-land som har upphävt ett förbud mot ett miljögift, som i sin tur bryts ned till två andra miljögifter, pentadifenyleter och oktadifenyleter, som Europaparlamentet tvärs över alla partigränser har fattat beslut om att ta bort – kan jag inte förstå. Det är ett systemskifte i kemikaliepolitiken.

Nu diskuterar man i Regeringskansliet att öppna upp för kvicksilverexport. Kviksilver har Sverige sedan 60-talet försökt att få bort. Vad kommer härnäst? Förbifarten vore fullt logisk. Men eftersom den är olaglig tycker jag att man kan sluta att debattera den och lägga pengar på någonting som betyder något för klimatet redan nu så spar vi några år.

Inger Strömdahl: Jag kanske ska upprepa det som jag sade tidigare. Allt det som händer i kommunikationen i värdekedjan vad gäller Reach var vi verkligen positiva till att ta det ansvar som vi har i Reach. Det kommer att bli en enorm kommunikation i hela värdekedjan. Vad den leder till tror jag egentligen inte att någon annan än företagen själva kan bedöma.

När vi nu bedömer hur långt vi når till 2020 tror jag att det hade varit oerhört värdefullt att ha en bättre framåtsyftande dialog med företagen.

Jag är väldigt frågande till det Mikael säger. Men det är väldigt kul när du säger att det är många företag som gör ett bra miljöarbete. Den uppfattningen delar jag verkligen. Att du ska klanka på Svenskt Näringsliv hör väl till.

Ofta sitter jag ensam i alla dessa kommittéer och miljömålsrörelser och ska representera en verklighet för väldigt många företag, uppdelade på många olika branscher där verkligheten är väldigt olika och annorlunda. Hur ser det ut för ett handelsföretag, för ett byggföretag, en basindustri eller ett företag inom tjänstesektorn? Det är därför jag säger att vi borde vara fler från näringslivet som kan ge fler initiativ till lösningar som vi ser som möjliga. Det behöver inte ni andra dela åsikt om. Men jag tror att vi missar väldigt mycket av det. Det är det jag avser med en konstruktiv dialog.

Det här kan ske på olika nivåer i samhället. Det Eva pratade om förut tror jag kanske sker mer konkret och nära på regional och lokal nivå än det gör på nationell nivå. Det har väl också sina förklaringar. Men jag kan bara reflektera över och redovisa det som jag hör i de referensgrupper som jag ändå har kontinuerligt och diskuterar miljömålen i. Vad gäller vårt remissvar kommer vi att förtydliga oss ännu mer om det här. Jag har ett möte på fredag den här veckan med ett antal företag. Det är dem jag har rådgjort med hela tiden. Så jag tror att det finns mycket att göra, och det är väl positivt att det finns en potential till förbättringar.

Lars-Erik Liljelund: Det vore förskräckligt om det här var någon sorts ultimatum produkt som inte gick att förbättra på någon punkt. Då har inte riksdagen heller så mycket att göra åt den.

Jag vill bara, eftersom jag faktiskt har hållit på i miljöarbetet sedan 80-talet och också har diskuterat med företag, säga att arbetet har ändrat karaktär. Vi träffar väldigt sällan branschorganisationer, men jag träffar jättemycket företag. Gubbarna i skogsindustrin träffade man i början av 90-talet. I dag är det enskilda företag. Därför kanske bokföringen av den här dialogen blir lite felaktig från Svenskt Näringslivs sida. Den är väldigt intensiv. Vi säger aldrig nej till att ha diskussioner med företag i olika frågor.

Det andra som faktiskt har ändrats – du var inne lite grann på det – är lite intressant, och jag tycker att det är värt att nämna här, är lagstiftningen som alltså har ändrat karaktär. Det beror inte bara på att miljöbalken har tillkommit utan också på att vi har blivit EU-medlemmar. Vi har ganska kraftfulla inslag i vår miljölagstiftning som är centraleuropeiskt detaljreglerande med halter, nivåer och sådana saker som vi var på väg bort ifrån. Ta bara avfallsområdet som är så genomreglerat in till minsta kapsyl i EU-lagstiftningen.

Det är klart att man från företagssidan, det har jag respekt för, kan tycka att det här bara är en massa regler, en massa förbud och sådant. Men svängrummet för oss får bokföras som medaljens baksida av att vara EU-medlem, eller också kan man ha ett mer sydeuropeiskt förhållningssätt till det hela och kanske inte lägga så stor vikt vid det. Men det är faktiskt så att på väldigt många områden är det en detaljreglering som vi var på väg bort ifrån. Det har jag förståelse för att man på företagssidan kan ha synpunkter på. Där har vi bland annat också väldigt mycket diskussion innan vi kommer ut med vår vägledning i de här frågorna.

Bengt-Anders Johansson (m): Herr ordförande! Jag har en mer praktisk fråga. Det kanske är dilemmat som också belyses här. Inom de areella näringarna talas det mycket om hänsyn, bevarande, skydd etcetera. I skogspropositionen talas det om att man ska skapa förutsättningar för att öka tillväxten för att bland annat kunna tillgodose ökad biomassaproduktion, CO-bindning etcetera.

Då är min fråga: Hur resonerar Miljömålsrådet? Är detta en positiv, aktiv gärning? Riksdagen ska fatta beslut om drygt en vecka, därför kunde det vara bra att få en snabb koppling. Är det okej eller inte okej att öka tillväxten i skogen?

Lars-Erik Liljelund: Det finns inget ur miljösynpunkt, nej. Det beror på var man gör det och hur man gör det, skulle jag vilja säga. Det finns säkert produktionshöjande insatser som kan göras på många arealer men inte schablonmässigt, inte rakt över. Kompetensen inom skogsbruket i dag är förhoppningsvis så utvecklad med sitt sektorsansvar att gör man det här så gör man det rätt.

Jag vill bara lägga till en sak, för den frågan trodde jag att du skulle komma med, Anders. Vi har ju med flit avstått från att börja värdera de här målen i förhållande till varandra inom Miljömålsrådet. Där får ni liksom ingen hjälp av Miljömålsrådet, utan det blir de politiska aspekterna som kommer in där.

Mikael Karlsson: Den förra borgerliga regeringen var klok nog att föra upp miljömålet parallellt med produktionsmålet i skogspolitiken och i skogs-vårdslagstiftningen. Sedan visar olika typer av utvärderingar att det finns väldigt mycket kvar att göra för att nå målet, bland annat den här utvärderingen.

Det är också så att en femtedel av alla avverkningar är illegala, det vill säga att det är för dålig hänsyn.

Det är klart att produktionen går att höja. Men det som är viktigt att göra för att hålla balans mellan målen är att också stärka hänsynen eller att stärka skyddet eftersom det finns kommunicerande kärn mellan skydd och hänsyn. Nu släpar vi efter allvarligt med skyddet. Även om ni klokt nog har återställt sänkningen det här året så är planen att sänka ambitionerna för skydd nästa år och nästnästa år i budgeten, trots att vi är helt överens med LRF Skogsägarna till exempel. Vi har uppvakttat er i utskottet om att det behövs mer pengar för biologisk mångfald. Naturresevat är en av väldigt många bra former. Sedan kan man säkert utveckla det ytterligare.

Det som är så makabert, tycker jag, är att man i den skogspolitiska propositionen inte ens förmådde ta in de ynka två förslag som fanns i Skogsutredningen som innebar en förstärkning, inte av produktionssidan utan av miljösidan, nämligen att komma åt svartskogsbruket, det illegala skogsbruket, de som inte följer svensk lag som ni har stiftat. År efter år visar det sig att man inte tar tillräcklig hänsyn vid slutavverkningar. Det var ett förslag från Maggi Mikaelsson. Det är borta i skogspropositionen. Det fanns med i något tidigt utkast, sedan försvann det helt och hållet.

Det andra var att lyfta in vattnet i hänsynsparagrafen. Det försvann också. Det var inte lika viktigt som det andra.

Men ni gör ju inga förstärkningar på miljösidan, på hänsynssidan, på skyddssidan, utan där är försvagningar på gång. I stället förstärker ni, utan några som helst konsekvensanalyser, som man kräver av Miljömålsrådet

till exempel, det som ska gå till utredning. Då blir det väl konsekvensanalyser. Men det tippas balansen fullständigt. Det som Carl Bildts regering en gång kom fram med, som var bra för miljön, vänder ni nu med den skogspolitiska propositionen och går tillbaka. Då har vi en diskussion som är tillbaka i 80-talsdebatten igen. Det finns till och med en smygöppning lite på glänt för att diskutera sådana saker som fjällskogsfrågor och annat sådant. Det trodde jag att vi var förbi för länge sedan. Sätter man det i samband med det jag sade om kemikaliepolitiken luktar det här 60-talsdebatt igen.

Eva Eriksson: Det är oerhört viktigt ur ett skogspolitiskt perspektiv – om man nu får säga det som länshövding, jag kanske blir avsett då; men det är en svår balansgång – att man är väldigt tydlig när man ska fatta beslut om skogsfrågor så att det inte blir så att produktionsmålet och miljömålet haltar och det blir någon slags fri tolkning ute på den regionala nivån. Det skulle bli förödande när det gäller att samtidigt hantera det faktum att förutsättningarna inte har ändrats för att vi ska avsätta ett visst antal hektar skyddsvärd skog.

Redan kan man när man samtalar med skogsägare uppleva att det finns ett större utrymme för att inte ta miljöhänsyn. Läser vi i propositionen ser vi att det står att det inte är så. Men där tror jag att politiken har en oerhört viktig uppgift. Där krävs det oerhört mycket opinionsbildning. Fatta ett beslut i riksdagen med klubbslag kan man göra, men vi vet alla att det inte är där beslutet genomförs eller uppfattas. Det handlar om skötseln av beslutet ute i opinionsbildande arbete. Just när det gäller den här frågan är det oerhört viktigt, därför att skogen är en sådan viktig råvarukälla och naturkälla. Därför tycker jag att den här frågan är oerhört viktig om vi ska kunna hantera den på regional nivå.

Peter Wenster: Jag tänkte gå ut ur skogen, om det är helt okej. Det är inte så att det inte är en viktig fråga, men jag tänkte plocka upp en sak som Sven Gunnar Persson tog upp, att kommunerna saknar program i arbetet för en hållbar utveckling i planerings- och beslutsprocessen. Till viss del stämmer det, om man bara mäter program, planer och så vidare. Sedan finns det, som jag sade i mitt anförande, små kommuner och det finns de som är större. Hur man jobbar är väldigt individuellt.

För ett antal år sedan kommer jag ihåg att Barnombudsmannen var ute och tittade på hur barnkonventionen implementerades i kommunerna. Då tittade man på de kommuner som hade antagit den i fullmäktige. Det fanns ingen korrelation alls. Det var snarare så att de som hade antagit den i fullmäktige inte hade gjort något mer. Det var det enda de hade gjort. Det var andra, små och medelstora kommuner, som hade gjort jättemycket. Men de hade inte gjort den formella delen. Jag tror att man får titta lite mer på resultatet än på programmen.

Jag har varit med ända från början med dem som har initierat miljömålen. Det kom egentligen av att när kommunerna började jobba med Agenda 21 och miljöledningssystem hittade man alla miljömålen, som var

600–700 stycken, och så tyckte man att det skulle bli bättre. Men i början var det också en diskussion om att ställa krav på att kommunerna mer eller mindre skulle ha stadsarkitekter. De skulle ha planer och program. Och det tyckte vi inte var mål. Men det har funnits med i diskussionen att man mer mäter den typen av instrument, och det tror jag att man ska akta sig för. Man måste gå in i den konkreta verkligheten och titta.

Där tror jag också att det är ett systemskifte på gång som vi efterlyser. Oberoende av hur genomslaget blir när det gäller Ansvarskommittén finns det ett antal regioner som funkar sedan flera år tillbaka. Där har man lyft fram många av de här frågorna på regional nivå. Många är på gång, och många vill. Sedan får vi se hur det blir i framtiden. Det är ett annat politikområde.

Det finns alltså en diskussion om var den här typen av politiska frågor, som har med miljö och hållbar utveckling att göra, ska hamna. Det är naturligt att vissa av dem ligger på lokal nivå, och de kommer alltid att ligga kvar där. Andra frågor, avfallshantering och flera andra sådana frågor, är regionala, speciellt i glesbygd. Där tror jag att det i väldigt mycket är ett systemskifte på gång. Hur det här kommer att bli får vi följa på ett annat sätt.

Sedan har jag med mig en fråga från kommunalpolitiker och andra. Vi har ju hört nu att de statliga verken som ansvarar för transportpolitiken samarbetar jättebra. Det är perfekt. Men de efterlyser en ännu mer samlad transportpolitik. Som något kommunalråd sade till mig: Vi måste slåss för en flygplats, snabbtåg och motorväg. De måste jobba med alla benen, och det känns inte riktigt rätt. Där saknar jag och mina medlemmar en diskussion om en samlad transportpolitik, där man också tar med kusttransporterna.

När jag träffar mina kolleger i EU säger de: Ni måste ha ett jätteläge med den långa kust ni har, och alla bor ju längs kusten eller runt Mälaren. Det måste vara sjötransporter som gäller hos er. Då har jag ju svårt att svara. Förr i världen var det båtar med virke och potatis som kom från Norrland och så vidare. Det finns inte kvar i dag.

Lars-Erik Liljelund: Jag ska bara förtydliga det jag sade förut om värderingarna av miljömålen. Om man vill väga dem sinsemellan menar vi att det är en politisk fråga. Men jag vill också ansluta mig till det som Mikael var inne på, att det hänger ihop. Det tror jag är väldigt viktigt, inte minst i dessa tider när vi har en rådande klimathajp. Allt är tillåtet bara man kan motarbeta klimatpåverkan och sådana saker. Det kan ju, om det görs fel, leda till ganska förödande konsekvenser som är kopplade till andra mål.

Bengt K.Å. Johansson: Ursäkta att jag begärde ordet igen. Jag har fått möjlighet att tala förut, men jag har lyssnat med stort intresse och, ska jag säga, med en viss förvåning också till vad Inger Strömdahl sade om arbetet när det gäller näringslivets kommunikation, både i rådet och annars.

Jag hoppas att intrycket inte är att vi har en situation där näringslivet ställer sig avvisande till ökade miljöinsatser. Jag upplever det precis tvärtom. Både när man är ute i regionerna, och det har vi varit en del och även mött företag, och framför allt om man ser på situationen som den redovisas i alla möjliga sammanhang, och vi träffar ändå företag ganska ofta, märker man att företagen är mycket mer engagerade, intresserade och medvetna om hur betydelsefulla insatser för miljön är för företagen, för försäljningen, för varumärket, för marknaden och alltihop. Vi har ju tvärtom fått ett sorts genomslag av miljöfrågorna ute hos företagen. Det tycker jag kanske inte riktigt kom fram i den tidigare redovisningen.

Inger Strömdahl: Jag tyckte att jag redovisade det väldigt noga faktiskt. Att jag nu levererar en viss kritik, att jag tycker att det här kan bli bättre, beror på att jag faktiskt vill få flera företag ombord på båten, om jag uttrycker det så, för det är många företag i vårt land. De står för många bra lösningar. Vi ser att Naturskyddsföreningen söker upp en massa företag. Jag träffar också många inom Naturvårdsverket, under Lars-Erik, som ibland tycker att vi har för dåliga kontakter med näringslivet i dag. Det säger lite emot det som du nämnde, Lars-Erik. Du tycker att ni har väldigt bra kontakter. Men du säger "med företagen" inte med medlemsorganisationerna. Det tycker jag är en chimär. Jag har referensgrupper med företagspersoner i. Det är deras röst jag refererar till. Jag ville väcka och visa på behovet av en bättre, och jag kallar det för en konstruktiv dialog. Det är ju en positiv bild av det hela egentligen. Jag tror faktiskt inte att myndigheterna kan bedöma exakt vad som sker inom företagsvärlden, när företagen köper in komponenter från hela världen och hur den kommunikationen ser ut. Ni måste ha en bättre dialog för att få reda på var företagen tror att vi kommer att vara 2020. Det är en del av sanningen, inte hela.

Mikael Karlsson: Det är inte enbart vi som springer och söker upp företag. Det är lika mycket tvärtom, vilket jag tycker är väldigt bra.

Jag ska väl vara lite mer nyanserad. Ibland samverkar vi med Svenskt Näringsliv. Jag och Stefan Fölster skrev en debattartikel till exempel som underströk hur värdefull vargen är i Sverige. Det är värdefullt för små och medelstora företag i glesbygd att ha en växande vargstam. Det tyckte jag var väldigt intressant.

Jag vill egentligen bara koppla på det som Peter sade om en samlad trafikpolitik. Trafikpolitiken är en sak. Den ansvarar ju ni för. Sedan är det genomförandet och det är också underlagen till den. Nu är det ofta huggsexa från myndigheternas sida, inte när det gäller miljöarbetet i och för sig – när Vägverket går vid sidan av med Förbifarten och glömmar vad man sade i strategin – men i förslagen och äskandena. Och den fyrstegsprincip som ni har fattat beslut om ska gälla för planeringen följs väldigt sällan. Ska man få en sammanhållen trafikpolitik tror jag att det är väldigt viktigt att få en sammanhållande myndighet på området. Man ska inte ha en massa olika transportslagsrelaterade myndigheter utan få en myn-

dighet som sätter miljö, säkerhet samt god och hög tillgänglighet i fokus. Det vore väl alldeles utmärkt att reformera den delen av myndigheterna under ett års tid.

Ordföranden: Jag tackar panelen för den intressanta paneldebatten och ger ord och bild till Tom Hedlund från Miljömålsrådets kansli.

Tom Hedlund: Jag ska göra en mycket kort framåtblick om vad som kommer att hända de närmaste åren inom Miljömålsrådet, hur tidtabellen ser ut och vilka frågor rådet har lyft fram som vi kommer att behandla i stort sett. Detaljerna kommer naturligtvis rådet att diskutera senare.

Om man ser på tidtabellen och de rapporter som rådet ska leverera framöver kan vi notera att redan nu, bara några månader efter att den fördjupade utvärderingen har lämnats in, startar arbetet med nästa fördjupade utvärdering som ska lämnas till regeringen 2012. Det innebär att rådet förhoppningsvis kommer att anta riktlinjerna för det arbetet första halvåret 2009. Det är ett rätt omfattande arbete, som ni kanske förstår, med många inblandade, målmyndigheter, sektorsmyndigheter, länsstyrelser och andra aktörer naturligtvis. Det förs inom rådet en diskussion under hösten lite mer kring upplägget.

Att det blev en fördjupad utvärdering i år gör att det inte kommer någon årlig rapport detta år, 2008. Men det är planerat en årlig rapport nästa år, 2009. Där diskuterar man att ha ett tema, klimatets påverkan på miljömålen.

Om vi sedan går in på några av de utvecklingsfrågor som nästa fördjupade utvärdering kommer att behandla, som nämns i rådets rapport och som har diskuterats i rådet, kan vi först och främst se det som också de facto kommer att lägga grunden till de 15 övriga miljömålen, det vill säga en analys av klimatpåverkan på samtliga miljömål. Det betyder väldigt mycket. För vissa miljömål är det helt avgörande för att man ska klara miljömålet 2020. Det gäller särskilt på längre sikt, men även fram till 2020. Som exempel kan jag nämna övergödningsmålet, där klimatets påverkan på läckage av näringsämnen till Östersjön och så vidare kan bli väldigt dramatisk. Fjällmålet är ett annat sådant, biologisk mångfald ytterligare ett och så vidare.

Den andra punkten är att förbättra de konsekvensbedömningar av åtgärdsförslagen som kom. De har blivit bättre, men de går att göra ännu bättre. Det kommer att krävas bättre sådana ekonomiska bedömningar.

Kopplat till det här är också frågan om att göra nyttoanalyser, det vill säga vilka intäkter som miljöarbetet ger i form av att miljömålen klaras, eller rättare sagt: Vilka skadestnader uppstår till följd av en försämrad miljö? Det här är en väldigt knepig och svår fråga framöver. Det pågår på olika ställen i världen rätt mycket metodarbete kring hur man ska göra detta. Det är på något vis en ny Sternrapport att jämföra det här, men det kommer att bli svårt.

En ytterligare punkt är att utveckla åtgärdsstrategierna som det pekas på i rådet, det vill säga att lägga ytterligare kraft vid åtgärder och se till att integrera åtgärdsstrategierna mer med målarbetet.

Andra saker som nämns i rapporten och som man kommer att ta fram är det som har varit uppe lite i dag. Det är de internationella kopplingarna. Där är det belyst rätt så mycket hur den internationella situationen påverkar möjligheten att nå målen i Sverige. Men det diskuteras också i rapporten, som har varit uppe tidigare, hur man ska analysera det som händer när företag flyttar ut produktion och den läggs i andra länder. Det här är också kopplat till behovet av att göra någonting åt konsumtionsmönster med mera i Sverige.

Ytterligare en fråga är hur man ska se på framtidsanalyser som säkert behöver utvecklas i en framtida fördjupad utvärdering och hur man ska arbeta med det.

Det var det jag tänkte säga nu. Jag vill bara avsluta med att säga att vid sidan om arbetet med rapporterna pågår också arbete med andra saker, bland annat indikatorer som är en nödvändig del för att följa upp målen, men också med information. Det verktyg som vi använder i dag kan man säga är Miljömålsportalen. Om ni vill veta detaljer är det bara att gå in där.

Ordföranden: Tack så mycket, Tom! Det seminarium som miljö- och jordbruksutskottet och Miljömålsrådet har genomfört tillsammans börjar lida mot sitt slut. Jag vill tacka för det goda samarbetet med det här seminariet än en gång. Det är mycket värdefullt för oss i miljö- och jordbruksutskottet att få diskutera miljömålen samt utvärderingen och uppföljningen av dem.

Vi kan konstatera att både Miljömålsrådet och vi i riksdagen står inför många utmaningar när det gäller att fortsätta utveckla det här arbetet. Jag vill tacka er som har talat och panelen. Det har varit väldigt spännande att höra diskussionen. Ibland hade man kanske velat sätta sig i panelen och delta i diskussionen också. Men det blir det fler tillfällen till.

Det är bråttom med miljömålen. Snart är det bråttom för oss riksdagsledamöter att springa till votering. Än en gång tack! Därmed är detta seminarium slut.

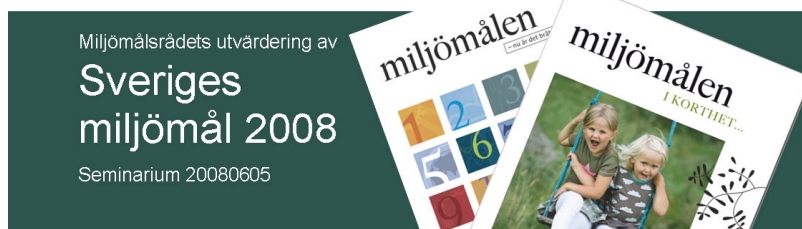
BILAGA 7

Bilder från miljömålsseminariet

Bengt K.Å Johansson:

miljömålen

— nu är det bråttom!

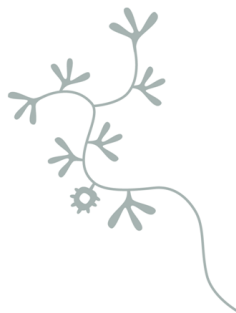
Miljömål

Bengt K Å Johansson
Miljömålsrådets
ordförande

Miljömålsrådet och den
fördjupade utvärderingen 2008

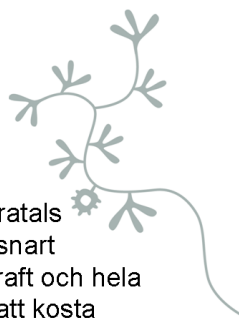

Miljömål

Budskapet i rapporten

Drygt hälften av Sveriges 16 miljö-kvalitetsmål kommer inte att nås i tid. De allra flesta av Miljömålsrådets hundratals förslag till åtgärder bör genomföras så snart som möjligt. Det krävs politisk beslutskraft och hela samhället berörs. Satsningen kommer att kosta samhället 20 miljarder kronor per år, men vinsterna för ekonomin och välfärden blir mycket större.

Miljömålsrådet

Miljömålen – nu är det bråttom!

Fördjupad utvärdering 2008 överlämnades till regeringen den 31 mars 2008.

Miljömålsproposition början av 2009

Miljömål

Vad svarar utvärderingen på?

- Kommer miljömålen att nås – om inte varför?
- Behov av nya delmål och åtgärder
- Räcker förslagen till reviderade och nya delmål och åtgärder – om inte hur långt är det kvar till att nå målen?
- Vad kostar åtgärderna och vilken nytta ger de?

Miljömål

Kommer målen att nås – om inte varför?

- Fortfarande ett "gap" till att nå flertalet miljö kvalitetsmål
- Ambitiöst formulerade mål – kvaliteten ska nås till 2020
- Naturens återhämtningstid (t.ex. Levande skogar och Ingen övergödning)
- Beroende av den internationella utvecklingen och samhällsutvecklingen i Sverige

- "Genomförandeunderskott" (t.ex. Frisk luft)

Många åtgärder

- Cirka 1000 förslag med varierande grad av konsekvensanalyser
- Rådet föreslår de mest effektiva – cirka 400 stycken sorterade strategivis
- Stort förhandlingsarbete inom strategierna

Åtgärderna strategivis – ett mervärde

EET – generell energieffektivisering och förnybar energi

GRK – kretsloppsprincipen central, flera förslag gällande avfall, avlopp och kemikalier

HUM – åtgärder om planering, hänsyn och bevarande

Miljöarbetet i samhället – fungerar det?

- Arbetet med miljö kvalitetsmålen har effektiviserat miljöarbetet
- Rådet föreslår att länsstyrelsernas roll, ansvar och befogenheter utvecklas
- Rådet föreslår att regeringen förtydligar kommunernas ansvar för miljö målen
- Rådet anser att näringslivet bör kunna använda miljö kvalitetsmålen mer t.ex. i miljöledningssystemen

Åtgärdernas kostnader och nytta

- Nyttan av att genomföra åtgärderna blir sammantaget högre än kostnaderna
- Dagens insatser kostar staten cirka 8 miljarder kronor per år
- De nya åtgärderna kostar staten cirka 5-10 miljarder kronor varje år

Uppskattad årlig kostnad för att närma oss miljömålen (miljarder kr)

	År 2004 - 2006	Nya förslag	Åren fram till 2020
Hela samhället	Ca 40	Ca 20	Ca 60
Varav staten	Ca 8	Ca 5-10	Ca 15

Att nå målen kräver politisk
beslutskraft och hela samhället berörs!

Lars-Erik Liljelund:

Lars-Erik Liljelund
Naturvårdsverket

Når vi målen? Miljömålsrådets
bedömning.

Når vi miljö kvalitetsmålen?

MILJÖKVALITETSMÅL	Prognos för år 2020	Trend	MILJÖKVALITETSMÅL	Prognos för år 2020	Trend
1. begränsad klimatpåverkan*			9. grundvatten av god kvalitet		
2. frisk luft			10. hav i balans samt levande kust och skärgård		
3. bara naturlig försurning			11. myllrande våtmarker		
4. giftfri miljö			12. levande skogar		
5. skyddande ozonskikt			13. ett rikt odlingslandskap		
6. säker strålmiljö			14. storslagen fjällmiljö		
7. ingen övergödning			15. god bebyggd miljö		
8. levande sjöar och vattendrag			16. ett rikt växt- och djurliv		

* mÅlår 2050 i en första etapp

1. Begränsad klimatpåverkan

För att klara målet måste de globala utsläppen av växthusgaser börja minska inom 10-15 år, halveras till år 2050 och vid slutet av seklet vara nära noll. De senaste 35 åren har utsläppen globalt ökat med 70 % och bedöms fortsätta att öka kommande 20-30 år.

- Negativ trendpil

5. Skyddande ozonskikt

Målet bedöms för första gången kunna nås. Den svenska avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen går enligt plan, men ämnena finns fortfarande kvar i vissa produkter och varor. Halterna minskar i de övre luftlagren tack vare framgångsrikt internationellt arbete.

- Ändrad bedömning

7. Ingen övergödning

Svenska utsläpp av fosfor- och kväveföreningar och ammoniak har minskat. Större delen av belastningen på hav och skogsmark kommer från andra länder. Återhämtningstiden i naturen är lång.

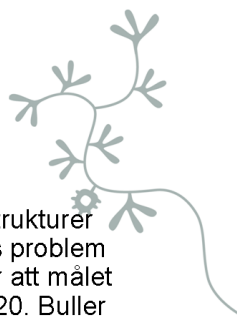

- Beroende av andra länder
- Lång återhämtningstid

15. God bebyggd miljö

Byggnader och bebyggelsestrukturer har lång livslängd, så dagens problem dröjer kvar länge. Det medför att målet blir mycket svårt att nå till 2020. Buller och dålig inomhusmiljö ger stora hälsoproblem. Kulturvärden skyddas inte i tillräcklig omfattning.

- Ändrad bedömning

Når vi delmålen? Prognos och utfall för respektive delmål

1. Begränsad klimatpåverkan

Utsläpp av växthusgaser, 2008–2012

2. Frisk luft

- Svaveldioxid, 2005
- Kvävedioxid, 2010
- Marknära ozon, 2010
- Flyktiga organiska ämnen, 2010
- Partiklar, 2010
- Bens[al]pyren, 2015

3. Bara naturlig försurning

- Försurning av sjöar och vattendrag, 2010
- Försurning av skogsmark, före 2010
- Utsläpp av svaveldioxid, 2010
- Utsläpp av kväveoxider, 2010

4. Gifrfri miljö

- Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper, före 2010/2020
- Information om farliga ämnen i varor, 2010
- Uttasning av farliga ämnen, 2007/2010
- Fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier, 2010
- Riktvärden för miljökvalitet, 2010
- Efterbehandling av förorenade områden, 2010
- Efterbehandling av förorenade områden, 2005–2010/2050
- Om dioxiner i livsmedel, 2010
- Om kadmium, 2015

5. Skyddande ozonskikt

- Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, 2010

Når vi delmålen? Prognos och utfall för respektive delmål

6. Säker strålmiljö

- Utsläpp av radioaktiva ämnen, 2010
- Hudcancer, 2020
- Elektromagnetiska fält (kontinuerligt)

7. Ingen övergödning

- Utsläpp av fosforföreningar, 2010
- Utsläpp av kväveföreningar, 2010
- Utsläpp av ammoniak, 2010
- Utsläpp av kväveoxider, 2010

8. Levande sjöar och vattendrag

- Skydd av natur- och kulturmiljöer, 2005/2010
- Restaurering av vattendrag, 2005/2010
- Vattenförsörjningsplaner, 2009
- Utsättning av djur och växter, 2005
- Åtgärdsprogram för hotade arter, 2005

Miljömål

9. Grundvatten av god kvalitet

- Skydd av grundvattenförande geologiska formationer, 2010
- Grundvattennivåer, 2010
- Rent vatten för dricksvattenförsörjning, 2010

10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

- Skydd av miljöer, 2005/2015
- Strategi för kulturarv och odlingslandskap, 2005
- Åtgärdsprogram för hotade marina arter, 2005
- Bifångster, 2010
- Uttag och återväxt av fisk, 2008
- Buller och andra störningar, 2010
- Utsläpp av olja och kemikalier, 2010

2 av 3

Når vi delmålen? Prognos och utfall för respektive delmål

11. Myrlirande våtmarker

- Strategi för skydd och skötsel, 2005
- Myrskyddsplanen, 2010
- Skogsbilvägar, 2006
- Våtmarker i odlingslandskapet, 2010
- Åtgärdsprogram för hotade arter, 2005

12. Levande skogar

- Långsiktigt skydd av skogsmark, 2010
- Förstärkt biologisk mångfald, 2010
- Skydd för kulturmiljövården, 2010
- Åtgärdsprogram för hotade arter, 2005

13. Ett rikt odlingslandskap

- Ängs- och betesmarker, 2010
- Småbiotoper, delvis 2005
- Kulturbärande landskapselement, 2010
- Växtgenetiska resurser och inhemska husdjursraser, 2010
- Åtgärdsprogram för hotade arter, 2006
- Kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader, 2005

Miljömål

14. Storslagen fjällmiljö

- Skador på mark och vegetation, 2010
- Buller, 2010/2015
- Natur- och kulturvården, 2010
- Åtgärdsprogram för hotade arter, 2005

15. God bebyggd miljö

- Planeringsunderlag, 2010
- Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, 2010
- Buller, 2010
- Uttag av naturgrus, 2010
- Avfall, 2005–2015
- Energianvändning m.m. i byggnader, 2020/2050
- God inomhusmiljö, 2010/2015/2020

16. Ett rikt växt- och djurliv

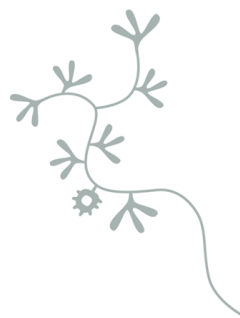
- Hejdad förlust av biologisk mångfald, 2010
- Minskad andel hotade arter, 2015
- Hållbart nyttjande, 2007/2010

3 av 3

Göran Enander:

Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö

Göran Enander
Skogsstyrelsen

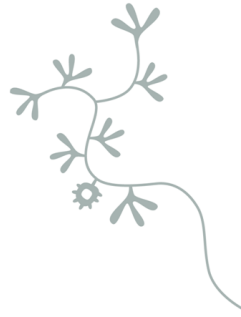
Nio mål

Tre ben

- Hållbart brukande
- Bevarande
- Miljöanpassat samhällsbyggande

Miljömål

Fyra åtgärds paket

- Planering
- Hänsyn
- Bevarande och skydd
- Restaurering

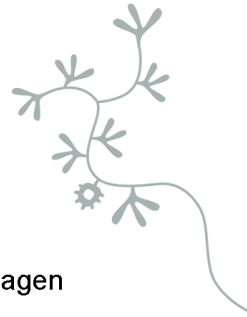
Miljömål

Planering

- KUP - Miljömålsanknutet kunskapsutvecklingsprogram
- Bättre tillämpning av plan- och bygglagen
- Miljöanpassning av byggande

Miljömål

Exempel

Hänsyn

- Minska skador på mark, vatten, natur- och kulturmiljövärden inom skogsbruket
- Anpassa uttaget av fisk och minska bifångster
- Minska övergödning från jordbruket

Miljömål

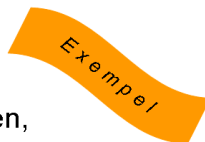

Exempel

Bevarande och skydd

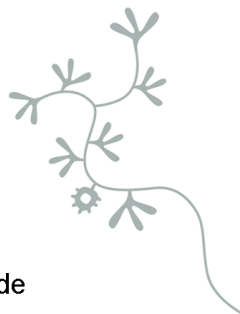

- Skydd av 450 000 ha skog, frivilligt bevarande av 50 000 ha
- Bevarandeplaner för marina områden, sjöar och vattendrag
- Skötsel av ängs- och betesmarker, kulturspår och fäbodan

Restaurering

- Återskapa rätt våtmark på rätt plats i odlingslandskapet
- Kartlägg och ta bort felaktigt placerade vägtrummor i vattendrag
- Restaurera kulturhistoriska värden i fjällen

Ingemar Skogö:

Strategin för effektivare energianvändning och transporter – EET

Ingemar Skogö

2008-11-21

1

Syfte med EET

Nå fem utpekade miljömål:

Begränsad klimatpåverkan, bara naturlig försurning,
ingen övergödning, frisk luft och god bebyggd miljö

2008-11-21

2

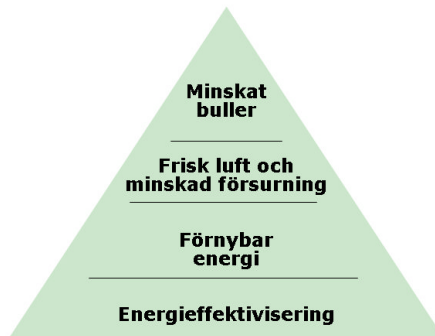

Internationellt och långsiktigt

- Strategin är beroende av omvärlden - EET tar ett internationellt perspektiv.
- Åtgärder i energi- och transportsystemet har mycket lång livslängd - tidsperspektiv till 2050.

2008-11-21

3

2008-11-21

4

Energieffektivisering

- Höj bensin och dieselskatten med 75 öre och räkna upp med BNP
- CO₂-baserad fordonsskatt och förmånsvärde
- CO₂-krav på nya bilar
- Kampanj för efterlevnad av hastighetsgränser
- Förändra reseavdraget
- Kilometerskatt för tunga lastbilar

2008-11-21

5

Energieffektivisering forts.

- Utveckla EU:s handel med utsläppsrätter och anslut flyg och sjöfart till handelssystemet
- Miljömärkning för byggnader
- Regional samordning av samhällets miljömål med kommunens planering
- Infrastrukturinvestering ibland annat järnväg och kollektivtrafik

2008-11-21

6

Förnybar energi

- Förenklad tillståndsgivning för vindkraft
- Förläng stödet till solvärme
- Ta bort EU:s tull för etanol och certifiera biodrivmedel
- Demoanläggningar för kostnadseffektiva biobränslen ur den 2:a generationen

2008-11-21

7

Frisk luft och mindre försurning

- Minska kväve- och svavelutsläpp genom en höjning av NO_x-avgiften som också ska omfatta flera anläggningar
- Skärp IMO-kraven för svavelhalt i bränsle och reglerna för kväveoxidutsläpp från fartygen
- Skärp miljödifferenteringen på hamn- och farledsavgifterna ytterligare
- Minskade utsläpp av partiklar genom förbättrad småskalig vedeldning
- Dubbdäcksskatt och mönsterdjupskrav

2008-11-21

8

Minskat buller

- Skärpta EU-regelverk för tystare fordon och däck
- Skärpta bullerkrav för tåg

2008-11-21

9

Slutsatser

- Styrmedelsförslagen räcker för att nå delmålen till 2015/2020, men ytterligare styrmedel krävs för en långsiktigt hållbar utveckling.
- Teknisk effektivitet och förnybar energi räcker inte. Beteendeförändringar måste till.

2008-11-21

10

Peter Wenster:

Miljömålen – nu är det bråttom!

Kommunernas miljöarbete

Peter Wenster
Sveriges Kommuner och Landsting
peter.wenster@skl.se
www.skl.se/miljo & www.skl.se/klimat

Det lokala politiska uppdraget

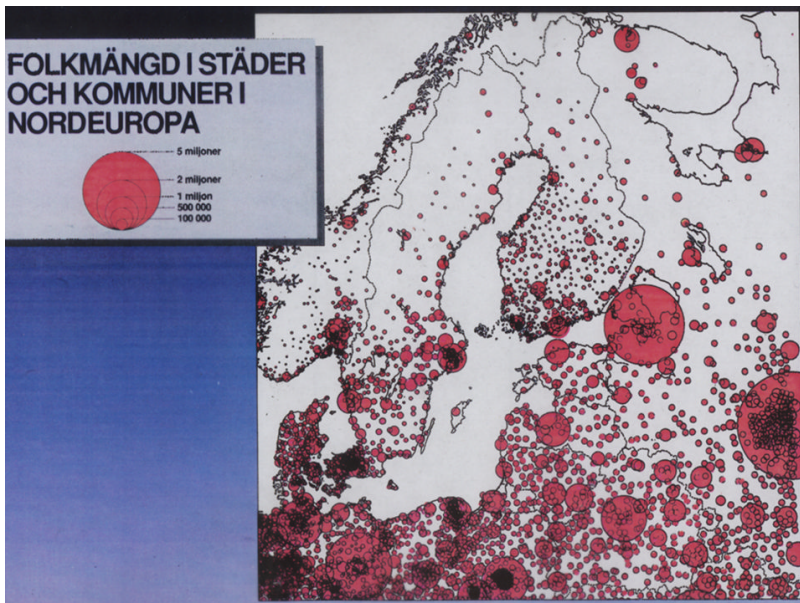

<p>Tillväxt och livskraft Strategi hållbar utv. Miljö- & folkhälsomål</p> <p>Kompetens balanskrav PBL+ Miljöbalken</p> <p>Skatter och avgifter</p>	<p>Konkurrenskraft Sammanhållning Hållbar utveckling ESDP/planering Folkhälsoprogram Miljöhandlingsprogram Energi- och klimatmål Strukturfonder 290 direktiv</p>	<p>Agenda 21 Habitat Klimat/IPCC Millenniemål Resursfördelning WHO:s Hälsa 21 WTO - frihandel</p>
STAT	EU	FN

Trygg & attraktiv miljö – arbete – hälsa

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

Miljömålen – Kommunernas roll och ansvar!

- Den lokala och regionala politiken
- Information, utbildning och opinionsbildning
- Den egna verksamheten
- Samhällsplanering och fysiska planering
- Kommunalteknik – VA, avfall, energi mm
- Myndighetsrollen
- Offentlig upphandling
- Samarbete och samverkan
- Internationellt
- Uppföljning och utvärdering

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

Klimatarbetet i kommuner (Andel kommuner %)	Arbete pågår	I hög utsträckning
Energibesparing i egna lokaler	90	55
Energibesparingar i egna bostäder	80	45
Miljökrav i upphandling Andel miljöbilar	85 20	40
Ökad kollektivtrafik	80	30
Egna resor Bilpooler Sparsam körning	75 75	40 20
Fysisk planering Planerar vindkraft och utbyggd fjärrvärme Lokalisering av köpcentra	90 50 20	15
Informerar / engagerar medborgarna	80	20
Samarbete med näringslivet	80	10

Ordföranden i kommun- och landstingsstyrelser

- **98 % är beredda att verka för ökade egna insatser**
- **Frågornas allvar, eget ansvar betona**
- **Ekonomi sätter gränser, stegvis arbete**
- **Statens ansvar – infrastruktur, stöd och styrmedel**

Vi vill:

- **Satsa på medborgarengagemang ...**
... men behöver lättillgänglig information och kunskapsunderlag
- **Satsa mer på infrastruktur och kollektivtrafik ...**
... men behöver bättre samordning och fler spår
- **Bygga ut den miljövänliga energiförsörjningen ...**
... men behöver långsiktiga spelregler och tydliga strategier
- **Satsa på stadsplanering ...**
... men behöver bättre statlig samordning
- **Ställa tydliga krav vid vår upphandling ...**
... men behöver en utvecklad LOU
- **Ta aktiv del i miljöpolitikens utformning ...**
... men behöver få access, t ex till hållbarhetskommissionen

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

7

Miljömålen – nästa steg!

- **Helhetssyn och systemtänkande**
- **Åtgärder och beteendeförändringar**

- **Miljömål**
- **Folkhälsomål**
- **Klimatmål**
- **Lagstiftning**
- **Strategi för hållbar utveckling**
- **mm.**

- **Hela samhällets ansvar**
- **Medborgarnas engagemang och deltagande**

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

8

Miljöpolitik

- Sjukvårdspolitik
- Skolpolitik
- Näringslivspolitik
- Avfallspolitik

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

Nästa generation

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan

Inger Strömdahl:

Miljömålen – nu är det bråttom

Miljömålsrådets FU – remisstid 2008-08-01

Vilka miljöfrågor är viktigast för
näringslivet?

Riksdagen 5 juni 2008

SVENSKT NÄRINGSLIV

CONFEDERATION OF SWEDISH ENTERPRISE

Inger Strömdahl
Ansvarig för Miljöpolicies

Viktiga miljömål för näringslivet

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giffri miljö
- Ingen övergödning

- Levande skogar
- God bebyggd miljö (avfall, buller)

SVENSKT NÄRINGSLIV

Svenskt näringsliv tar miljöfrågorna på största allvar

- Högt upp på företagens agenda!
- Vår utgångspunkt är
  - vetenskapliga rapporter och fakta
  - information om miljökvaliteten, trender
  - internationella avtal som Kyotoavtalet, REACH, kommande EU TAK-direktiv för luftutsläpp mm
- Vårt arbete inriktar sig på att nå miljömålen genom kostnads- och miljöeffektiva lösningar
  - McKinsey studie 5 miljarder SEK per år för att sänka CO2 utsläppen med 10 procent år 2005 till år 2020
- Vårt mål är också att värna och helst öka den relativa konkurrenskraften för svenskt näringsliv
- Harmonisering av regler och mål är viktigt

Rapporten "Näringslivets miljöarbete och Sveriges miljömål"

- Företagen bedriver ett aktivt miljöarbete
- Drivkrafterna är oftast en kombination av
  - lagstiftning,
  - egna insikter,
  - affärsmässiga överväganden,
  - varumärkesbyggande samt
  - krav från kunder och samhälle
- De nationella miljömålen fungerar som en "kompass" för företagen
- Från intervjuerna framkom att det blivit många delmål nationella/ delmål/ regionala/ lokala mål svårt för företagen att orientera sig och göra prioriteringar
- Vår undersökning visar *inte* på någon koppling mellan framgångsrikt miljöarbete i ett enskilt företag och företagets relation till Sveriges miljömål

Konsekvensanalyser FU 2008, Bilaga 2 ???

KONSEKVENSER

Tabell 5. Konsekvenser av styrmedel för att minska utsläppen av NO_x.

Styrmedel	NO _x -reduktion till 2015	Samhällsekonomiska konsekvenser	Statsfinansiella konsekvenser
Kilometerskatt	2 300 ton	-1,8 miljarder kronor per år ¹⁰	-900 miljarder kronor per år. ¹¹
NO _x -avgift	7 100 ton (6 200 ton för befintliga anläggningar och 900 ton för nytilkommande)	Den genomsnittliga kostnaden för utsläppsminskning vid de idag avgiftspliktiga anläggningarna beräknas uppgå till ca 25 kronor per kilogram medan kostnaden vid de tillkommande verksamheterna förväntas uppgå till ca 35 kronor per kilogram. De totala kostnaderna uppskattas därmed till ca 185 miljoner kronor.	Ökad kostnad på 20 miljoner kronor per år i administrativa kostnader för de tillkommande anläggningarna. ¹²

10. Kostnader för minskad produktion och sysselsättning (- 900 Mkr/år), investeringar, drift och kontroll (900 Mkr per år) samt administrativa kostnader för Skatteverket (4 miljoner kronor i årliga kostnader samt engångskostnad på drygt 4 miljoner kronor).

11. Kostnader för investeringar, drift och kontroll samt administrativa kostnader för Skatteverket (se ovan).

12. Naturvårdsverket rapport 5356, Förslag för kostnadseffektiv minskning av kväveoxidutsläpp, 2004.

Konsekvensanalyser FU 2008, Bilaga 2 ???

KONSEKVENSER

Tabell 1. Potential och kostnader till 2010: styrmedel.

	NO _x -reduktion totalt	NO _x -reduktion i tätorter	Påverkan på halten NO ₂	Samhällsekonomiska konsekvenser	Statsfinansiella konsekvenser
Trängselskatt	100-500 ton/år	10 % i staden enligt Stockholmsförslaget	Max 5 %	+ 1,4 miljarder per år	+ 831 miljoner kr /år enbart i Stockholm (exkl. drift och investeringskostnader)
Förmånsbeskattning parkering	100 ton/år	-10 % i städer	- 2 %	- Ökad restid - Minskad komfort	+ Ökade skatteintäkter?
Styrmedel ¹ för utskrotning av bilar utan katalysator	2 000 ton/år		1-3 % ²	+ 430 miljoner kronor per år	Om bidrag för skrotning ökar utgifter för staten
Kilometerskatt tunga fordon	1 340-2 440 ton/år		Tunga fordon står för en stor del av hållbidraget.	+0	Ökade skatteintäkter på 5 miljarder kronor per år. Ökade administrativa kostnader för Skatteverket 4 miljoner kronor per år samt engångskostnad på 4 miljoner kr.

Vad tycker Riksdagen?

- Ska vi ska uppfatta detta som landets övergripande miljöpolitik...
- Vilka ska beröras av MM? Idag "stupröret" myndigheter
- Ska vi ha ett parallellt stuprör Näringslivet??

- Ska man framöver kommunicera med näringslivet? Och ta del av:
  - Hur bedömer näringslivet möjliga effektiva lösningar?
  - Hur bedömer näringslivet möjliga resultat år 2020?
  - Hur upplever vi olika målkonflikter?
  - Hur vi upplever att långa handläggningstider försenar nödvändiga teknikskiften
  - Hur vi upplever Inga positiva incitament på miljöområdet!

Näringslivet en viktig aktör

- Insatser krävs från alla i samhället för att miljömålen ska nås – näringslivet har en viktig roll!
- Idag mycket Comand & Control – dagens globaliserade värld bygger mer på relationer & förtroende

- Näringslivet tar miljöfrågorna på största allvar
- Innovationer och utveckling leder långt....
- Det är vid nya investeringar som de stora stegen kan tas för ökad effektivitet i både energi- och resurshushållning – *Viktigt få till teknikskiften!*

Förslag från näringslivet

- Visa förtroende för och ta del av företagens miljöarbete!
- Skapa konstruktiva dialoger
- Analysera förslagen också ur ett näringslivs perspektiv!
- Arbetsprocessen kan förbättras och bli mer transparent – samhället behöver en konstruktiv dialog med näringslivet bland annat för att lösa målkonflikter
  - www.svensktnaringsliv.se
- Näringslivets miljöarbete och Sveriges miljömål
  - Miljöindikatorer för näringslivet, IVL
  - Miljönyttan – nya produkter och tjänster

FÖRETAGEN STÅR FÖR MÅNGA LÖSNINGAR...

Vår förhoppning är att du genom denna skrift får en vidare intresse och nyfikenhet på vad företagen gör. Varje dag utvecklar de nya spännande produkter och tjänster. Många bedriver ett ständigt förbättringsarbete och mycket sker i det tysta. Andra hittar helt nya banbrytande lösningar. Detta har vi velat spegla i denna skrift. För oss är detta ett sätt att sprida kunskap om vad företagen gör och har gjort inom produktutveckling.

Det är hos företagen lösningarna finns på många miljöutmaningar. Så håll utkik efter nya produkter och lösningar. Om du är en kunnig konsument kan du också mer aktivt bidra till en bättre miljö.

Tom Hedlund:

Miljömålsrådets arbete framöver

Tidtabell för Miljömålsrådets rapporter

2009	Riktlinjer för nästa Fördjupad utvärdering
2009-	Årlig rapport - De Facto (ingen 2008)
2012	Fördjupad utvärdering till regeringen

Några utvecklingsfrågor

- Analysera klimatpåverkan på alla miljömål
- Förbättra konsekvensbedömningarna av åtgärdsförslag
- Göra utvidgade nyttoanalyser – kostnaden för att inte klara miljömålen
- Utveckla åtgärdsstrategierna

Ytterligare information finns på
Miljömålsportalen:

www.miljomal.nu

